

MINUTA ÎNTÂLNIRII PREȘEDINȚILOR SECȚIILOR CIVILE ALE CURȚILOR DE APEL

19-20 noiembrie 2015, Curtea de Apel Timișoara¹

În perioada 19-20 noiembrie 2015, la sediul Curții de Apel Timișoara, a avut loc întâlnirea reprezentanților Consiliului Superior al Magistraturii cu președinții secțiilor civile ale curților de apel, în care au fost dezbătute probleme de drept ce au generat practică neunitară în **materie civilă**.

Dezbaterile au fost moderate de domnul judecător Ioan Stelian VIDU, judecător la Tribunalul Timiș și formator cu nomă întreagă al Institutului Național al Magistraturii la disciplinele drept civil și drept procesual civil și doamna Daniela CALAI, Președintele Secției I civile a Curții de Apel Timișoara.

Curțile de apel au fost reprezentate, în principal, de președinții secțiilor civile sau de judecători din cadrul aceluiași secții.

Din partea Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție, Biroul de recursuri civile în interesul legii, a participat doamna procuror Mihaela ILIESCU.

În deschiderea întâlnirii, doamna judecător Daniela CALAI a subliniat importanța acestor întâlniri în unificarea practicii judiciare, inclusiv din perspectiva evaluărilor periodice organizate în cadrul Mecanismului de Cooperare și Verificare.

În ceea ce privește soluțiile conturate în cadrul întâlnirii, dintre cele 43 de teme supuse dezbaterii, participanții au fost de acord cu 31 dintre soluțiile propuse de Institutul Național al Magistraturii, în unanimitate, și cu 5 dintre soluții, în majoritate. Totodată, soluțiile adoptate în privința a 3 probleme de drept au diferit de cele cuprinse în punctajul de discuții, iar 4 astfel de chestiuni au rămas nesoluționate, apreciindu-se necesară declanșarea unui mecanism legal de unificare a practicii judiciare.

¹ Minuta este redactată în formatul stabilit prin Hotărârea Secției pentru judecători a Consiliului Superior al Magistraturii nr. 148/19.03.2015, astfel cum a fost modificată prin Hotărârea nr. 725/13.10.2015.

I. Aspecte de practică neunitară în materia dreptului procesual civil

A. Taxa judiciară de timbru

1. Titlul problemei de drept:

Modul de stabilire a taxei judiciare de timbru în cazul în care prin aceeași cerere de chemare în judecată se solicită atât plata unui debit principal, cât și a penalităților de întârziere

Materia: drept civil

Subcategoria: pretenții

Obiect ECRIS: pretenții

Acte normative incidente: art. 34 alin. (1) din O.U.G. nr. 80/2013

Cuvânt cheie: pretenții; taxă judiciară de timbru; penalități de întârziere

Opinia Institutului Național al Magistraturii:

Potrivit art. 34 alin. (1) din O.U.G. nr. 80/2013, „Când o acțiune are mai multe capete de cerere, cu finalitate diferită, taxa judiciară de timbru se datorează pentru fiecare capăt de cerere în parte, după natura lui, cu excepția cazurilor în care prin lege se prevede altfel”.

În primul rând, referirea legiuitorului la „finalitatea diferită” vizează fiecare capăt de cerere, iar nu cererea de chemare în judecată în ansamblul său, dispozițiile arătate fiind aplicabile, chiar dacă un capăt de cerere este anume formulat pentru a asigura succesul în promovarea unui alt capăt de cerere (principalul față de accesoriu). Astfel, raportul de accesorialitate are semnificația faptului că soluția capătului accesoriu depinde de cea a capătului principal, iar nu că ambele capete de cerere au aceeași finalitate.

În al doilea rând, împrejurarea că obligația de plată a debitului principal și cea de plată a debitului accesoriu izvorăsc din același raport contractual nu determină în mod necesar identitatea de finalitate.

Ca atare, în mecanismul de determinare a finalității fiecărui capăt de cerere, judecătorul va realiza operațiunea de prefigurare a efectelor ce se produc în patrimoniul autorului cererii ca urmare a admiterii ipotetice a fiecărui capăt de cerere.

Mecanismul de stabilire a taxelor judiciare de timbru reglementat prin dispozițiile art. 3 alin. (1) din O.U.G. nr. 80/2013 se aplică la o bază de calcul ce reprezintă valoarea fiecărui capăt de cerere evaluabil în bani, iar nu valoarea globală a cererii determinată ca urmare a însumării valorii tuturor capetelor de cerere formulate printr-un act unic de sesizare a instanței.

Aspectul semnalat prezintă o reală importanță practică, determinată de preferința legiuitorului pentru un algoritm de calcul al taxelor judiciare de timbru proporțional pe tranșe, alcătuit din îmbinarea unor cote fixe și procentuale aflate în creștere progresivă pe măsura majorării valorii obiectului cererii, calcul ce conduce la obținerea unor rezultate diferite. Chestiunea menționată ar fi fost lipsită de importanță dacă algoritmul ar fi fost pur proporțional, întrucât rezultatul obținut ar fi fost același.

Așadar, atunci când reclamantul solicită obligarea pârâtului la plata unei sume de bani reprezentând debit principal și la plata unei alte sume de bani reprezentând debit accesoriu, constând în penalități de întârziere sau, după caz, dobândă legală, instanța va determina taxa judiciară de timbru aplicând sistemul proporțional pe tranșe în raport de fiecare dintre cele două capete de cerere, iar nu raportat la valoarea lor însumată.

Finalitatea celor două capete de cerere este distinctă, o atare diferență decurgând din însăși diferența de cauză juridică a cererilor. Astfel, capătul principal de cerere este întemeiat pe executarea în natură a obligației de plată a sumei de bani, finalitatea sa constând în repararea prejudiciului efectiv suferit de reclamant prin neexecutarea corespunzătoare a obligației existente în sarcina pârâtului. Capătul accesoriu de cerere se fundamentează pe răspundere civilă (delictuală sau contractuală) și are ca finalitate acoperirea prejudiciului constând în beneficiul nerealizat.

Expresia „după natura lui” folosită în cadrul art. 34 alin. (1) din O.U.G. nr. 80/2013 semnifică faptul că fiecare capăt de cerere, având individualitatea sa proprie, trebuie timbrat potrivit regulilor stabilite de actul normativ pentru acesta, formula neavând în vedere natura juridică a pretenției (în cazul analizat, exprimarea în bani a ambelor prestații solicitate).

De asemenea, dacă taxa judiciară de timbru nu ar fi stabilită distinct pentru fiecare capăt de cerere în parte, nu s-ar mai putea aplica dispozițiile art. 34 alin. (2) din O.U.G. nr. 80/2013, potrivit cărora, „Dacă la momentul înregistrării cererii au fost timbrate doar o parte din capetele de cerere, acțiunea va fi anulată în parte, numai pentru acele capete de cerere pentru care nu a fost achitată taxa judiciară de timbru”, pentru că nu s-ar mai putea stabili în concret care dintre capetele de cerere nu a fost timbrat integral.

Totodată, nu se vor avea în vedere la stabilirea valorii obiectului cererii, în vederea timbrării, dispozițiile art. 98 alin. (2) C. pr. civ., incidente în materia competenței.

Participanții au îmbrățișat, în unanimitate, soluția expusă în punctul de vedere al INM, fără a fi formulate observații suplimentare.

S-a precizat că problema de drept face obiectul unei sesizări în vederea pronunțării unei hotărâri prealabile pentru dezlegarea unor chestiuni de drept și al unui recurs în interesul legii.

2. Titlul problemei de drept:

Stabilirea taxei judiciare de timbru în acțiunile având ca obiect principal radiere autoturism

Materia: drept civil

Subcategoria: alte tipuri de cauze

Obiect ECRIS: obligație de a face

Acte normative incidente: art. 27 din O.U.G. nr. 80/2013

Cuvânt cheie: taxă de timbru; radiere autoturism

Opinia Institutului Național al Magistraturii:

Potrivit art. 27 din O.U.G. nr. 80/2013, „Orice alte acțiuni sau cereri neevaluabile în bani, cu excepția celor scutite de plata taxei judiciare de timbru potrivit legii se taxează cu 20 de lei”.

Pentru determinarea caracterului evaluabil sau nu al cererii, trebuie să ne raportăm la scopul urmărit de reclamant prin introducerea cererii, mai precis la dreptul pe care tinde să și-l valorifice prin demersul judiciar întreprins.

Obiectul cererii de radiere a dreptului de proprietate al reclamantului asupra unui autoturism din evidențele serviciilor publice comunitare corespunzătoare nu este unul evaluabil în bani, întrucât nu vizează constatarea inexistenței dreptului de proprietate al reclamantului, ci numai operațiunea tehnică de ștergere a acestui drept din evidențele menționate.

Dreptul de proprietate al reclamantului a fost transmis în patrimoniul cumpărătorului de la data încheierii contractului de vânzare a autoturismului, transferul dreptului neoperând din momentul radierii acestuia din evidențele administrative.

Participanții au îmbrățișat, în unanimitate, soluția expusă în punctul de vedere al INM, fără a fi formulate observații suplimentare.

B. Competență

3. Titlul problemei de drept:

Instanța competentă să soluționeze plângerea împotriva hotărârilor Comisiei pentru protecția copilului din cadrul Direcției Generale de Asistență Socială și Protecția Copilului, în materia încadrării într-o categorie de persoane cu handicap/retragerea atestatului de asistent maternal

Materia: drept civil

Subcategoria: alte tipuri de cauze

Obiect ECRIS: anulare act

Acte normative incidente: art. 10 alin. (3) din H.G. nr. 1437/2004; art. 133 din Legea nr. 272/2004; art. 10 din Legea nr. 554/2004

Opinia Institutului Național al Magistraturii:

Potrivit art. 1 din H.G. nr. 1437/2004, „Comisia pentru protecția copilului, denumită în continuare Comisia, prevăzută la art. 104 din Legea nr. 272/2004 privind protecția și promovarea drepturilor copilului, este organul de specialitate, fără personalitate juridică, al consiliului județean, respectiv al consiliului local al sectorului municipiului București, cu activitate decizională în materia protecției și promovării drepturilor copilului”.

În conformitate cu art. 2 din cuprinsul aceluiași act normativ, Comisiei îi revin, printre altele, următoarele atribuții: a) stabilește încadrarea copiilor cu dizabilități într-un grad de handicap și, după caz, orientarea școlară a acestora; b) stabilește măsurile de protecție specială a copiilor, în condițiile legii.

De asemenea, potrivit art. 10 alin. (3) din H.G. nr. 1437/2004, „Hotărârile Comisiei pot fi atacate la tribunalul de la domiciliul copilului, cauzele supuse judecării fiind soluționate potrivit regulilor speciale de procedură prevăzute de Legea nr. 272/2004”.

Referindu-ne la acest ultim text legal, reținem că el privește numai cazul în care sunt atacate hotărârile Comisiei privind măsurile de protecție specială (plasament, plasament în regim de urgență și supraveghere specializată) luate în vederea protejării intereselor minorilor. Cele afirmate sunt susținute de trimiterea pe care textul analizat o face la regulile speciale de procedură prevăzute de Legea nr. 272/2004. În acest sens, art. 133 din Legea nr. 272/2004 din capitolul X al legii, intitulat „Reguli speciale de procedură”, stabilește că „(1) Cauzele prevăzute de prezenta lege privind stabilirea măsurilor de protecție specială sunt de competența tribunalului de la domiciliul copilului. (2) Dacă domiciliul copilului nu este cunoscut, competența revine tribunalului în a cărui circumscripție teritorială a fost găsit copilul”.

Prin urmare, numai pentru măsurile de protecție specială, art. 10 alin. (3), corelat cu art. 133 din Legea nr. 272/2004, identifică tribunalul ca instanță competentă să soluționeze litigiile care rezultă din atacarea hotărârilor Comisiei.

Dacă sunt atacate celelalte hotărâri [și ne referim aici la cele pronunțate potrivit atribuțiilor Comisiei de la art. 2 lit. a) din H.G. nr. 1437/2004] determinarea instanței competente trebuie să aibă în vedere specificul Comisiei de organ de specialitate al consiliului județean și, deci, de autoritate publică [în sensul art. 2 alin. (1) lit. b) din Legea nr. 554/2004, prin autoritate publică se înțelege „orice organ de stat sau al unităților administrativ-teritoriale care acționează, în regim de putere publică, pentru satisfacerea unui interes legitim public...”], dar și natura hotărârilor lor de acte administrative [în sensul art. 2 lit. c) din Legea nr. 554/2004, actul administrativ este „actul unilateral cu caracter individual sau normativ emis de o autoritate publică, în regim de putere publică, în vederea organizării executării legii sau a executării în concret a legii, care dă naștere, modifică sau stinge raporturi juridice ...”]. Fiind, așadar, vorba de un litigiu în contencios administrativ [în sensul art. 2 lit. f) din Legea nr. 554/2004, contencios administrativ reprezintă „activitatea de soluționare de către instanțele de contencios administrativ competente potrivit legii organice a litigiilor în care cel puțin una dintre părți este o autoritate publică, iar conflictul s-a născut fie din emiterea sau încheierea, după caz, a unui act administrativ, în sensul prezentei legi, fie din nesoluționarea în termenul legal ori din refuzul nejustificat de a rezolva o cerere referitoare la un drept sau la un interes legitim”] și observând poziționarea autorității publice emitente a actului în sistemul administrației publice, dar și art. 10 din Legea nr. 554/2004 rezultă că revine tribunalului administrativ-fiscal competența de soluționare a cauzei.

Opinii exprimate de participanții la întâlnire:

S-a precizat că și soluția adoptată în Decizia nr. 13/22.06.2015 a ÎCCJ², pronunțată în soluționarea unui recurs în interesul legii (referitoare la competența de soluționare a litigiilor având ca obiect acțiuni prin care se solicită de către o direcție generală de asistență socială și protecția copilului obligarea unui consiliu județean sau local ori a unei alte direcții generale de asistență socială și protecția copilului la suportarea cheltuielilor de întreținere pentru persoane care beneficiază de măsuri de protecție prevăzute de Legea nr. 448/2006 privind protecția și

² Publicată în Monitorul Oficial, Partea I nr. 690 din 11/09/2015.

promovarea drepturilor persoanelor cu handicap, republicată, cu modificările și completările ulterioare, și Legea nr. 272/2004 privind protecția și promovarea drepturilor copilului, republicată, cu modificările și completările ulterioare) este în același sens, respectiv al recunoașterii competenței în favoarea instanței de contencios administrativ.

Participanții au îmbrățișat, în unanimitate, soluția expusă în punctul de vedere al INM, respectiv că plângerea împotriva hotărârilor Comisiei pentru protecția copilului privitoare la încadrarea într-o categorie de persoane cu handicap/retragerea atestatului de asistent maternal este de competența secției de contencios administrativ a tribunalului, având în vedere natura hotărârii de act administrativ, respectiv calitatea și poziția emitentului în sistemul administrației publice.

4. Titlul problemei de drept:

Competența de soluționare a acțiunilor în rectificarea înscrierilor din cărțile funciare

Materia: drept civil

Subcategoria: alte tipuri de cauze

Obiect ECRIS: rectificare carte funciară

Acte normative incidente: art. 908 alin. (3) C. civ.; art. 94 pct. 1 lit. h) C. pr. civ.; art. 31, art. 33 alin. (2) din Legea nr. 7/1996

Cuvânt cheie: competență; rectificare carte funciară; neevaluabil în bani

Opinia Institutului Național al Magistraturii:

Acțiunea în rectificare de carte funciară poate fi promovată în cazurile reglementate expres de art. 908 alin. (1) pct. 1-4 C. civ. Ea reprezintă instrumentul judiciar prin intermediul căruia se remediază înscrierile greșite privitoare la situația juridică a imobilelor înscrise în cartea funciară.

Așa cum rezultă din dispozițiile art. 908 alin. (3) C. civ., prin acțiunea în rectificare se urmărește suplinirea consimțământului titularului dreptului tabular ce urmează să fie rectificat. În mod indirect, pe calea acțiunii în rectificare se asigură protecția judiciară a drepturilor tabulare. În mod direct, însă, acțiunea în rectificare sancționează refuzul titularului dreptului înscris de a-și da consimțământul la rectificare, adică neexecutarea unei obligații de a face, competentă în soluționarea ei fiind judecătoria, în temeiul art. 94 pct. 1 lit. h) C. pr. civ.

Aceste susțineri sunt pe deplin valabile atunci când acțiunea în rectificare este formulată pe cale principală. Ori de câte ori ea are un caracter accesoriu (cum ar fi atunci când soluționarea capătului de cerere având ca obiect rectificarea cărții funciare depinde de soluția dată cererii principale prin care se tinde la desființarea titlului care a stat la baza înscrierii), acțiunea în rectificare va fi soluționată de instanța competentă cu judecarea cererii principale, așa cum prevede art. 123 C. pr. civ.

Stabilirea instanței competente să judece acțiunea în rectificare nu poate fi rezultatul aplicării art. 31 din Legea nr. 7/1996, text care reglementează calea de atac împotriva încheierii prin care registratorul a soluționat cererea de înscriere în cartea funciară. Finalitatea urmărită prin promovarea unei acțiuni în rectificare este profund diferită de aceea a unei plângeri de carte funciară. În timp ce prin acțiunea în rectificare se îndreaptă înscrierile care privesc situația juridică a imobilului (ea se răsfrânge deci nemijlocit asupra substanței dreptului înscris în cartea funciară), plângerea urmărește corectarea erorilor săvârșite de către registratorul de carte funciară la momentul efectuării unei înscrieri. Trimiterea pe care art. 33 alin. (2) din Legea nr. 7/1996 o face la dispozițiile art. 31 din același act normativ nu are altă rațiune decât aceea de a stabili că și încheierea registratorului dată ca urmare a rectificării cărții funciare, prin înscris autentic (pe cale amiabilă) sau prin hotărâre judecătorească poate fi atacată în condițiile art. 31 din Legea nr. 7/1996.

Opinii exprimate de participanții la întâlnire:

a) Într-o opinie, în consens cu cele exprimate în punctul de vedere al INM, s-a apreciat că acțiunea în rectificare este de competența judecătoriei.

b) Într-o altă opinie (în acord cu cele discutate în cadrul unui seminar anterior), s-a apreciat că acțiunea în rectificare este una patrimonială, evaluabilă în bani, competența materială urmând să fie stabilită în funcție de valoarea obiectului litigului, după caz, în favoarea judecătoriei sau a tribunalului.

c) A fost ridicată și problema competenței de soluționare a acțiunilor în modificarea suprafețelor înscrise în cartea funciară.

– În legătură cu acest aspect, s-a apreciat că trebuie, în primul rând, să se facă o distincție între acțiunea în rectificare și acțiunea în modificare; acțiunea în modificare nu vizează fondul dreptului de proprietate precum acțiunea în rectificare, ci aspectele tehnice ale imobilului, configurarea în spațiu a dreptului de proprietate, circumscriindu-se, astfel, noțiunii de „orice altă limitare a dreptului de proprietate” din cuprinsul art. 94 pct. 1 lit. e) C. pr. civ., competență în soluționarea ei fiind judecătoria.

– S-a susținut și că acțiunea în modificarea cărții funciare (de regulă în sensul majorării suprafeței de teren) are o natură patrimonială, fiind evaluabilă în bani (în considerarea faptului că, urmare a admiterii acțiunii, patrimoniul reclamantului este susceptibil de a înregistra o creștere, echivalentă cu diferența de suprafață solicitată), cu urmarea stabilirii competenței materiale în funcție de valoare, în favoarea judecătoriei sau tribunalului.

În majoritate, participanții au agreat concluzia că acțiunea în rectificarea înscrierii din cartea funciară are natura unei acțiuni patrimoniale neevaluabile, competența materială aparținând judecătoriei, în temeiul dispozițiilor art. 94 pct. 1 lit. h) C. pr. civ.

A fost exprimată însă și opinia contrară, potrivit căreia acțiunea este patrimonială, evaluabilă în bani, competența materială urmând să fie stabilită în funcție de valoarea obiectului litigului, după caz, în favoarea judecătoriei sau a tribunalului.

Având în vedere argumentele pertinente exprimate în favoarea fiecăreia dintre cele două opinii, participanții au apreciat că se impune sesizarea ÎCCJ cu un recurs în interesul legii.

5. Titlul problemei de drept:

Competența facultativă - regim juridic și domeniu de aplicare

Materia: drept civil

Subcategoria: alte tipuri de cauze

Obiect ECRIS: alte cereri

Acte normative incidente: art. 127 alin. (1) și (3), art. 130 alin. (2) C. pr. civ.

Cuvânt cheie: competență teritorială; judecător

Opinia Institutului Național al Magistraturii:

Potrivit art. 127 alin. (1) C. pr. civ., „Dacă un judecător are calitatea de reclamant într-o cerere de competența instanței la care își desfășoară activitatea, va sesiza una din instanțele judecătorești de același grad aflate în circumscripția oricăreia dintre curțile de apel învecinate cu curtea de apel în a cărei circumscripție se află instanța la care își desfășoară activitatea”.

În conformitate cu alin. (3) al aceluiași articol, „Dispozițiile alin. (1) și (2) se aplică în mod corespunzător și în cazul procurorilor, asistenților judiciari și grefierilor”.

În primul rând, apreciem că art. 127 alin. (1) C. pr. civ., ce reglementează competența facultativă, instituie o competență teritorială cu caracter alternativ în favoarea reclamantului, în ipoteza în care acesta are calitatea de judecător/procuror/asistent judiciar/grefier, având opțiunea de a alege pentru soluționarea litigiului său o instanță dintre cele de același grad aflate în circumscripția oricăreia dintre curțile de apel învecinate cu curtea de apel în a cărei circumscripție se află instanța la care își desfășoară activitatea.

În al doilea rând, reclamantul în discuție nu are dreptul de a sesiza instanța la care își desfășoară activitatea, chiar dacă aceasta ar fi fost competentă, potrivit legii, să soluționeze cererea sa, norma având caracter imperativ de ordine publică, în considerarea protejării aparenței de imparțialitate obiectivă în soluționarea cauzei.

În consecință, dacă reclamantul a sesizat instanța la care își desfășoară activitatea, excepția necompetenței teritoriale facultative, în acest caz fiind de ordine publică, va urma regimul juridic instituit de art. 130 alin. (2) C. pr. civ., putând fi invocată și de către instanță din oficiu, până la primul termen de judecată la care părțile sunt legal citate.

În schimb, dacă reclamantul a sesizat o altă instanță decât cea la care își desfășoară activitatea, diferită, totodată, și de instanțele prevăzute de art. 127 alin. (1) C. pr. civ., instanța va putea invoca necompetența teritorială numai când aceasta are caracter exclusiv, raportat la cererea dedusă judecării, caz în care caracterul exclusiv al competenței se translatează asupra competenței instanțelor judecătorești de același grad aflate în circumscripția oricăreia dintre curțile de apel învecinate cu curtea de apel în a cărei circumscripție se află instanța la care își desfășoară activitatea, ce ar fi fost competentă exclusiv să soluționeze cauza.

Considerăm că formula „instanță la care (reclamantul – n.n.) își desfășoară activitatea” trebuie interpretată în mod restrictiv, fiind o normă de excepție, fără a se face însă abstracție de scopul pentru care norma juridică analizată a fost instituită, incluzând ca atare nu numai prima instanță, dar și instanțele de control judiciar, cu condiția însă ca reclamantul să își desfășoare efectiv activitatea în cadrul acestora.

O atare interpretare se degajă și din considerentele Deciziei Curții Constituționale nr. 558/16.10.2014, în care s-a reținut că „reclamantul judecător nu ar fi putut uza de prevederile art. 127 alin. (1) C. pr. civ. și nici instanța competentă să-i soluționeze cauza nu ar fi putut invoca nerespectarea lor, atât timp cât aceste dispoziții procedurale circumscriu obligația reclamantului judecător de a introduce cererea la o instanță de același grad din circumscripția unei curți de apel învecinate doar calității sale de a fi judecător la instanța competentă să-i soluționeze cauza, nu și la o instanță de grad superior”.

Spre exemplu, dacă cererea este de competența judecătorei X, iar reclamantul activează în cadrul tribunalului X, nu se impune admiterea excepției de necompetență teritorială facultativă, întrucât, la acest moment procesual, nu se cunoaște aspectul dacă hotărârea ce urmează a fi pronunțată în cauză va fi atacată. În ipoteza în care însă, hotărârea respectivă este atacată, iar calea de atac este de competența tribunalului X, completul investit cu soluționarea căii de atac trebuie să invoce excepția de necompetență teritorială facultativă și să decline competența de soluționare a căii de atac în favoarea unui tribunal aflat în circumscripția oricăreia dintre curțile de apel învecinate cu curtea de apel în a cărei circumscripție se află tribunalul X.

În același context, textul legal în discuție nu este incident în ipoteza în care reclamantul activează în cadrul judecătorei X, iar competența de soluționare în primă instanță a cauzei aparține tribunalului X.

De asemenea, nu suntem în prezența competenței facultative dacă reclamantul activează în cadrul tribunalului X, iar hotărârea pronunțată asupra cererii de competență în primă instanță a judecătorei nu este susceptibilă de exercițiul vreunei căi de atac.

În al treilea rând, dacă este incident art. 127 alin. (1) C. pr. civ., iar prima instanță admite excepția de necompetență teritorială facultativă, aceasta va declina competența de soluționare a cauzei în favoarea uneia dintre instanțele judecătorești de același grad aflate în circumscripția oricăreia dintre curțile de apel învecinate cu curtea de apel în a cărei circumscripție se află instanța la care își desfășoară activitatea, iar nu din aceeași curte de apel.

Spre exemplu, dacă reclamantul funcționează în cadrul tribunalului X, competența va fi declinată în favoarea tribunalului Y, din raza curții de apel Y, cu care este învecinată curtea de apel X, în raza căreia se găsește tribunalul X, iar nu în favoarea tribunalului Z, aflat în circumscripția aceleiași curți de apel X, dar învecinat cu tribunalul X.

Opinii exprimate de participanții la întâlnire:

Referitor la problema pusă în discuție s-au conturat în cadrul dezbaterilor 3 posibile soluții:

a) soluția propusă în punctul de vedere al INM, conform căreia dispozițiile art. 127 alin. (1) C. pr. civ. trebuie interpretate restrictiv, în sensul că necompetența poate fi invocată numai în măsura în care cauza ajunge efectiv să fie soluționată de instanța la care își desfășoară activitatea judecătorul; introducerea acțiunii cu încălcarea dispozițiilor art. 127 alin. (1) C. pr. civ. poate fi

invocată în condițiile art. 130 alin. (2) C. pr. civ. și va atrage declinarea competenței în favoarea uneia din instanțele prevăzute de art. 127 alin. (1) C. pr. civ.;

b) dispozițiile art. 127 alin. (1) C. pr. civ. trebuie interpretate restrictiv, în sensul că necompetența vizează numai instanța la care își desfășoară activitatea judecătorul, dar remediul pentru introducerea acțiunii cu încălcarea dispozițiilor art. 127 alin. (1) C. pr. civ. nu poate fi, în ipoteza căilor de atac, declinarea de competență, întrucât aceasta nu poate fi dispusă decât ca efect al admiterii excepției de necompetență; or, dispozițiile art. 130 alin. (2) C. pr. civ. nu permit invocarea excepției teritoriale absolute în căile de atac. Remediul, în acest caz, îl constituie strămutarea, soluția fiind în acord cu Decizia nr. 558/16.10.2014 a Curții Constituționale.

Referitor la momentul până la care poate fi invocată excepția necompetenței, potrivit art. 130 alin. (2) C. pr. civ., s-a arătat că dispozițiile menționate au în vedere necompetența primei instanțe, motiv pentru care ele nu se opun invocării, în calea de atac, a excepției necompetenței teritoriale absolute atunci când acest incident vizează însăși instanța care soluționează calea de atac.

c) interpretarea extensivă a dispozițiilor art. 127 alin. (1) C. pr. civ., în sensul că necompetența teritorială vizează nu doar instanța la care activează efectiv judecătorul (ipoteza fiind aceea în care judecătorul activează la o instanță de control judiciar), ci și instanța de fond, a cărei hotărâre urmează a fi supusă, în calea de atac, cenzurii instanței de control judiciar la care activează judecătorul, argumentul fiind că dispoziția legală vizează protejarea justițiabilului iar rațiunea protecției subzistă indiferent de stadiul procesual al cauzei – primă instanță, apel sau recurs. Un argument suplimentar în favoarea aceleiași soluții îl constituie trimiterea utilizată de legiuitor în textul art. 127 alin. (1) la sesizarea „uneia din instanțele judecătorești de același grad aflate în circumscripția oricăreia dintre curțile de apel învecinate (...)”.

Participanții au îmbrățișat, în unanimitate, soluția potrivit căreia dispozițiile art. 127 alin. (1) C. pr. civ. trebuie interpretate extensiv, în sensul în care, prin „cerere de competența instanței la care își desfășoară activitatea (judecătorul)” se înțelege cererea care ar reveni spre soluționare – în fond sau în căile de atac – instanței la care judecătorul își desfășoară activitatea.

C. Incompatibilitate

6. Titlul problemei de drept:

Incompatibilitate. Existența unui caz de incompatibilitate în soluționarea contestației la executare în cazul judecătorului care a încuviințat executarea silită, atunci când nu sunt formulate critici cu privire la această etapă a procedurii

Materia: drept civil

Subcategoria: alte tipuri de cauze

Obiect ECRIS: abținere/recuzare

Acte normative incidente: art. 42 alin. (1) C. pr. civ.

Cuvânt cheie: incompatibilitate

Opinia Institutului Național al Magistraturii:

În primul rând, trebuie subliniat că, în situația dată, dintre cazurile de incompatibilitate prevăzute de art. 42 alin. (1) C. pr. civ., ar putea interveni fie cel de la punctul 1, fie cel de la punctul 13.

În ceea ce privește pct. 1 al art. 42 alin. (1) C. pr. civ., aplicabilitatea acestuia este destul de greu de conceput în ipoteza în care prin contestația la executare se invocă probleme ulterioare încuviințării executării silite, și, implicit, alte aspecte decât cele verificate în această procedură. Trebuie să subliniem că acest motiv de incompatibilitate ar putea fi invocat doar dacă în cadrul contestației la executare sunt invocate motive care privesc aspecte verificate în cadrul procedurii încuviințării executării silite (ex: caracterul cert, lichid și exigibil al creanței). De regulă, însă, în acest caz se solicită și anularea încheierii de încuviințare a executării silite.

Al doilea caz de incompatibilitate care ar putea fi incident este cel referitor la existența altor elemente care să nască în mod întemeiat îndoieli cu privire la imparțialitatea judecătorului, prevăzut de punctul 13 al art. 42 alin. (1) C. pr. civ. Acest temei ar putea fi folosit pentru a invoca faptul că judecătorul ar putea tinde să mențină soluția pe care a dat-o prin încuviințarea executării și, în consecință, să respingă contestația la executare. Însă, este greu de susținut că judecătorul ar putea deveni imparțial doar pentru că a încuviințat executarea silită, în contextul în care prin contestația la executare sunt invocate motive străine și independente de aceasta. Simpla dorință teoretică de a menține în viață o executare pe care a încuviințat-o ar trebui să reiasă și din alte aspecte precum atitudinea din sală favorabilă intimatului sau respingerea nemotivată a probelor propuse de contestator ori altele asemenea. Însă acestea din urmă ar putea fi, prin ele însele, motive de incompatibilitate potrivit art. 42 alin. (1) punctul 13 C. pr. civ.

În concluzie, doar faptul că judecătorul contestației la executare a admis încuviințarea executării silită, iar contestația privește alte aspecte decât cele ce țin de încuviințare, nu poate constitui în sine un motiv de incompatibilitate.

În unanimitate, participanții au agreat soluția expusă în punctul de vedere al INM, fără a fi formulate observații suplimentare.

D. Citarea și comunicarea actelor de procedură

7. Titlul problemei de drept:

Suportarea indemnizației curatorului desemnat la citarea prin publicitate a pârâtului/pârâților în cauzele întemeiate pe dispozițiile legilor nr. 272/2004 și 273/2004

Materia: drept civil

Subcategoria: familie și minori

Obiect ECRIS: alte cereri

Acte normative incidente: art. 49 alin. (1) din O.U.G. nr. 80/2013

Cuvânt cheie: curator; citare prin publicitate

Opinia Institutului Național al Magistraturii:

În astfel de cazuri, instanța poate dispune ca toate cheltuielile pentru remunerația curatorului să fie avansate din bugetul statului, în baza art. 49 alin. (1) din O.U.G. nr. 80/2013, urmând ca, pârâții, care sunt și părinții copilului, să fie obligați la plata acestor cheltuieli, cu titlul de cheltuieli judiciare. Cu privire la posibilitatea aplicării dispozițiilor alin. (3) al art. 49 din O.U.G. nr. 80/2013, aprecierea se face de la caz la caz. În cazurile în care părinții copilului care au căzut în pretenții sunt lipsiți de venituri sau fac parte dintr-o categorie pentru care legea prevede acordarea asistenței juridice gratuite, sumele avansate din bugetul statului rămân în sarcina acestuia. Tot în sarcina statului pot rămâne aceste cheltuieli și în cazul adopției, cu aceleași argumente.

În unanimitate, participanții au agreat soluția expusă în punctul de vedere al INM, fără a fi formulate observații suplimentare.

8. Titlul problemei de drept:

Limitele reprezentării intereselor părții citate prin publicitate de către curatorul numit în condițiile art. 58 C. pr. civ.

Materia: drept civil

Subcategoria: alte tipuri de cauze

Obiect ECRIS: alte cereri

Acte normative incidente: art. 58, art. 80 alin. (4), art. 167 alin. (3) C. pr. civ.

Cuvânt cheie: citare prin publicitate; curator

Opinia Institutului Național al Magistraturii:

Noul Cod de procedură civilă instituie în favoarea părții citate prin publicitate o garanție suplimentară. Articolul 167 alin. (3) C. pr. civ. prevede că, odată cu încuviințarea citării prin

publicitate, instanța va numi un curator special dintre avocații baroului care va fi citat la dezbateri pentru reprezentarea intereselor pârâtului. Așa cum cu justețe s-a observat, prin dezbateri, în acest context, nu trebuie înțeles numai dezbaterile în fond, citarea curatorului dovedindu-se la fel de necesară și în etapa cercetării judecătorești. De altfel, este foarte posibil ca imposibilitatea reclamantului de a indica domiciliul pârâtului să fie actuală încă din faza premergătoare stabilirii primului termen de judecată. Dacă sunt îndeplinite cerințele art. 167 alin. (1) C. pr. civ., instanța va numi un curator chiar din acest moment în condițiile alin. (3) al aceluiași articol.

Curatorul are statutul unui reprezentant judiciar, fiind numit potrivit procedurii prevăzute de art. 58 C. pr. civ., atât în temeiul art. 167 alin. (3) C. pr. civ., dar și al dispoziției generale cuprinse în art. 80 alin. (4) C. pr. civ.

Calitatea curatorului de reprezentant judiciar al părții este cheia răspunsului la problema ridicată. Rațiunea desemnării reprezentantului judiciar, atât în cazurile expres prevăzute de lege [cum este și situația art. 167 alin. (3) C. pr. civ.], cât și atunci când circumstanțele cauzei o impun, este aceea de a asigura dreptul părții la un proces echitabil și, implicit, dreptul la o apărare efectivă.

Astfel privite lucrurile, apreciem că doar prezența efectivă a curatorului la dezbateri răspunde dezideratului asigurării unei apărări efective, absența acestuia de la termenul de judecată fiind de natură a justifica amânarea cauzei. Este adevărat că art. 167 alin. (3) C. pr. civ. se referă doar la obligativitatea citării curatorului, însă textul trebuie citit în considerarea finalității lui, citarea la care se referă textul invocat fiind doar mijlocul de a încunoștința curatorul în vederea asigurării prezenței efective a acestuia la judecarea cauzei. Nu excludem nici soluția avansată în sensul sancționării refuzului curatorului de a se prezenta, cu mențiunea însă că temeiul legal al sancționării abaterii judiciare îl constituie art. 187 alin. (1) pct. 2 lit. c) C. pr. civ. În plus, nu găsim niciun impediment pentru a se dispune sesizarea baroului cu privire la neîndeplinirea mandatului de către avocatul desemnat, precum și înlocuirea curatorului, dacă situația este de natură să producă consecințe asupra soluționării cu celeritate a cauzei.

Articolul 167 alin. (3) C. pr. civ. nu oferă niciun fel de indicații privitoare la consecințele nedepunerii întâmpinării de către curator. Este, așadar, locul ca norma specială să fie complinită cu cea generală reprezentată de art. 80 alin. (4) C. pr. civ., în sensul căreia instanța este cea care stabilește limitele reprezentării exercitate de către reprezentantul judiciar. Dacă judecătorul apreciază necesară depunerea întâmpinării iar curatorul nu dă curs acestei solicitări, apreciem că instanței îi sunt deschise oricare dintre posibilitățile la care am făcut referire anterior, în contextul analizării consecințelor neprezentării curatorului la termen.

Opinii exprimate de participanții la întâlnire:

a) Într-o primă opinie, s-a susținut că instanța nu poate pretinde curatorului mai multe obligații decât ar fi putut pune în sarcina părții înseși. Astfel, trebuie avut în vedere că numirea curatorului special intervine, în cazul analizat, ca urmare a imposibilității efectuării procedurii de citare cu partea, curatorul având statutul unui reprezentant judiciar; partea însăși nu este obligată să se prezinte personal în instanță, aceasta trebuie doar citată în condițiile legii, astfel că nu s-ar putea pretinde reprezentatului ceea ce nu poate fi cerut părții.

b) Într-o altă opinie, se impune a se distinge între ipotezele reglementate de art. 167 alin. (3) C. pr. civ. - care prevede numirea curatorului pentru asigurarea îndeplinirii procedurii de citare prin publicitate, în scopul asigurării respectării dreptului la un proces echitabil - și situațiile de curatelă specială, reglementate de art. 58 C. pr. civ. (absența reprezentantului legal, conflictul de interese între reprezentantul legal și cel reprezentat etc.) aprecierea asupra necesității prezenței curatorului la dezbateri impunându-se mai degrabă în aceste din urmă situații speciale.

c) În favoarea soluției expuse în opinia INM, s-a arătat că nu se poate susține că simpla îndeplinire a procedurii de citare - curatorul desemnat fiind absent la dezbateri - poate asigura, în toate cazurile, un drept la apărare eficient. Soluția adoptată de legiuitor - în sensul numirii curatorului special din rândul avocaților - reprezintă un argument suplimentar în favoarea interpretării că s-a dorit ca prin această măsură să fie asigurată o apărare efectivă a părții care, prin ipoteză, nu are cunoștință despre proces. S-a mai precizat că, urmând raționamentul textelor de lege, cheltuielile ocazionate de numirea curatorului special pot fi puse și în sarcina reclamantului; or, ar fi inechitabil ca acesta să suporte onorariul curatorului absent la dezbateri.

Participanții au agreeat soluția potrivit căreia textele de lege în discuție nu impun ab initio și în toate cazurile prezența curatorului la dezbateri, respectiv obligația acestuia de a formula întâmpinare, instanța urmând să aprecieze, de la caz la caz, respectarea garanțiilor unui proces echitabil referitor la partea reprezentată prin curator și să dispună măsurile care se impun.

În situația însă în care sunt stabilite, în cauză, obligații în sarcina curatorului, în caz de neîndeplinire, pot fi aplicate sancțiunile menționate în punctul de vedere al INM.

9. Titlul problemei de drept:

Comunicarea hotărârilor judecătorești

Materia: drept civil

Subcategoria: alte tipuri de cauze

Obiect ECRIS: alte cereri

Acte normative incidente: art. 172 C. pr. civ.

Cuvânt cheie: comunicare; hotărâre judecătorească

Opinia Institutului Național al Magistraturii:

Potrivit art. 172 C. pr. civ.: „Dacă în cursul procesului una dintre părți și-a schimbat locul unde a fost citată, ea este obligată să încunoștințeze instanța, indicând locul unde va fi citată la termenele următoare, precum și partea adversă prin scrisoare recomandată, a cărei recipisă de predare se va depune la dosar odată cu cererea prin care se înștiințează instanța despre schimbarea locului citării. În cazul în care partea nu face această încunoștințare, procedura de citare pentru aceeași instanță este valabil îndeplinită la vechiul loc de citare”.

Premisa aplicării art. 172 C. pr. civ. este îndeplinirea legală a procedurii de comunicare a citației, urmată de schimbarea locului de citare, neînsoțită de încunoștințarea instanței și a părții adverse despre noua locuință a destinatarului comunicării. Este indiferent pentru aplicarea acestui text legal dacă procedura de citare a fost îndeplinită prin înmânarea citației sau în oricare altă modalitate de comunicare. Ne referim, în acest ultim caz, și la îndeplinirea procedurii de comunicare prin depunerea citației în cutia poștală, precum și prin neprezentarea părții în vederea ridicării citației în termenul de 7 zile prevăzut de art. 163 alin. (3) lit. g) C. pr. civ., care curge de la data afișării înștiințării.

Amintim aici și că, în ciuda formulării restrictive a textului, schimbarea locului citării fără încunoștințarea instanței și a părții adverse are drept consecință nu doar comunicarea citației la vechiul loc de citare, ci și comunicarea la această adresă a tuturor actelor de procedură, inclusiv a hotărârii judecătorești.

Aceste succinte mențiuni privitoare la condițiile de aplicare ale art. 172 C. pr. civ. sunt necesare pentru conturarea unui punct de vedere asupra problemei semnalate.

Astfel, dacă după pronunțarea hotărârii, procesul-verbal de comunicare a hotărârii se întoarce cu mențiunea „destinatar mutat”, iar din verificările efectuate în bazele de date rezultă că partea a avut domiciliul la locul citării, urmează a se aplica art. 172 C. pr. civ. Nu se impune, în acest caz, comunicarea prin publicitate în temeiul art. 167 C. pr. civ. Nu este vorba de o imposibilitate de aflare a domiciliului pârâtului, ci de o schimbare clandestină a locului de citare.

Apreciem că aplicarea art. 172 C. pr. civ. nu este exclusă nici atunci când procesul-verbal de comunicare a hotărârii cuprinde mențiunea „destinatar mutat”, iar din verificările efectuate în bazele de date ar rezulta că partea nu a avut pe parcursul procesului domiciliul la locul unde a fost citată. Iată și argumentele: atât timp cât procedura de citare a fost legal îndeplinită cu partea (inclusiv prin depunerea citației în cutia poștală sau prin trecerea termenului de 7 zile de la data afișării înștiințării), mențiunea din cuprinsul procesului-verbal de comunicare a hotărârii, în sensul că destinatarul este mutat de la adresa indicată, nu poate avea altă valoare decât aceea că pe parcursul procesului partea și-a schimbat locul citării, fără a încunoștința instanța și pe adversarul său; simplul fapt că în bazele de date partea apare cu un alt domiciliu nu este în sine suficientă să creeze certitudinea (ci doar prezumția) că partea nu a locuit pe parcursul procesului la locul unde a fost citată; identificarea domiciliului efectiv al părții implică, de cele mai multe ori, un probatoriu

extins, peste atribuțiile instanței care, prin ipoteză, s-a dezinvestit de soluționarea litigiului. Prin urmare, considerăm că procedura de comunicare a hotărârii trebuie considerată legal îndeplinită la adresa unde partea a fost citată pe parcursul procesului. Totuși, prezumția creată că partea nu locuiește la adresa unde s-a făcut comunicarea nu poate rămâne fără consecințe. În acest sens, apreciem că se impune comunicarea hotărârii și la adresa indentificată în bazele de date ca fiind domiciliul părții. În nici un caz însă nu s-ar putea susține că, din moment ce partea nu a fost legal citată pe parcursul procesului, se impune ca hotărârea să nu fie comunicată, cu urmarea că ea va rămâne nedefinitivă.

O altă situație care a primit în practică rezolvări diferite este aceea în care instanța a soluționat cauza pe fond, deși pârâtul era decedat încă de la data introducerii acțiunii, împrejurare însă necunoscută instanței decât odată cu momentul comunicării hotărârii judecătorești. Apreciem că, din moment ce instanța a judecat și soluționat cauza în considerarea existenței în viață a părții, procedura de comunicare a fost legal îndeplinită la adresa inițială unde partea a fost citată pe parcursul procesului. Tot aici urmează să se realizeze și comunicarea hotărârii, însă pe numele moștenirii, realitatea morții acum cunoscută instanței neputând fi ignorată [fiind aplicabilă pentru identitate de rațiune dispoziția cuprinsă în art. 184 alin. (4) pct. 1 C. pr. civ.] Hotărârea nu trebuie comunicată moștenitorilor celui decedat. Dincolo de impedimentele de natură practică ce țin de identificarea lor, o astfel de soluție nu este susținută de nicio dispoziție legală.

Dacă partea a decedat pe parcursul procesului, iar cauza a fost suspendată în temeiul art. 412 C. pr. civ., până la introducerea în cauză a moștenitorilor, iar ulterior se constată perimarea, hotărârea se comunică la adresa inițială a părții, pe numele moștenirii. Și în acest caz, apreciem că se poate apela pentru identitate de rațiune la dispozițiile art. 184 alin. (4) pct. 1 C. pr. civ., text care susține soluția efectuării comunicării la adresa defunctului, pe numele moștenirii.

Opinii exprimate de participanții la întâlnire:

Referitor la dispozițiile art. 172 C. pr. civ. s-a precizat că există o diferență de reglementare față de Codul de procedură civilă anterior (art. 98 C. pr. civ. 1865), care făcea referire la „schimbarea domiciliului uneia dintre părți”, interpretarea textului legal fiind aceea că se avea în vedere doar partea persoană fizică; noile dispoziții reglementează ipoteza schimbării locului unde va fi citată una dintre părți, de unde rezultă că vizează atât ipoteza persoanei fizice, cât și pe cea a persoanei juridice.

În unanimitate, participanții au îmbrățișat soluția expusă în punctul de vedere al INM.

E. Perimare

10. Titlul problemei de drept:

Perimare. Modul de calcul al termenului de perimare. Momentul de la care trebuie calculat termenul de perimare este data pronunțării încheierii de suspendare a pricinii sau data consemnată pe dovada de comunicare a încheierii de suspendare a cauzei?

Materia: drept civil

Subcategoria: alte tipuri de cauze

Obiect ECRIS: alte cereri

Acte normative incidente: art. 416 alin. (2) C. pr. civ.

Cuvânt cheie: perimare

Opinia Institutului Național al Magistraturii:

Apreciem că termenul de perimare curge de la data pronunțării suspendării pentru argumentele prezentate în continuare.

În primul rând, stabilirea acestui moment se impune a fi realizată ca urmare interpretării coroborate a alin. (1) și a alin. (2) ale art. 416 C. pr. civ. Astfel, art. 416 alin. (2) C. pr. civ. trebuie înțeles în sensul că momentul începerii curgerii termenului de perimare este acela al ultimului act

de procedură efectuat, care, însă, trebuie să corespundă datei de la care cauza a rămas în nelucrare din vina părții. Or, acest moment nu poate fi altul decât acela al suspendării cauzei.

Perimarea se răsfrânge asupra întregii activități judiciare, astfel că momentul împlinirii sale trebuie să fie unul singur pentru toate părțile implicate. Iar unicitatea datei împlinirii perimării presupune existența unui singur moment ca punct de referință pentru declanșarea curgerii termenului de perimare.

În unanimitate, participanții au îmbrățișat soluția expusă în punctul de vedere al INM, fără a fi formulate observații suplimentare.

F. Consfințire acord de mediere

11. Titlul problemei de drept:

Consfințire acord mediere - pensie întreținere minori

Materia: drept civil

Subcategoria: familie și minori

Obiect ECRIS: pensie de întreținere

Acte normative incidente: art. 58 alin. (2), (4) și (5), art. 63 din Legea nr. 192/2006; art. 263 C. civ.; art. 8 din Legea nr. 272/2004

Cuvânt cheie: acord de mediere; pensie de întreținere

Opinia Institutului Național al Magistraturii:

Încheierea unui acord de mediere având ca obiect stabilirea pensiei de întreținere în sarcina unuia dintre părinți și în favoarea copilului minor al acestora reprezintă o modalitate de soluționare a neînțelegerilor între părinți cu privire la îndeplinirea obligației de întreținere, la care aceștia pot apela chiar înainte de a sesiza instanța judecătorească, indiferent dacă ei sunt căsătoriți, despărțiți sau dacă locuiesc împreună.

Apreciem că simpla încheiere a unui acord de mediere între părinți, prin care se stabilește o pensie de întreținere, presupune existența unor neînțelegeri cu privire la contribuția lor la cheltuielile privind creșterea și educarea copilului, nefiind necesară dovedirea neîndeplinirii acestei obligații de către unul dintre aceștia. În baza dispozițiilor art. 63 din Legea nr. 192/2006 privind medierea și organizarea profesiei de mediator, părinții pot solicita instanței să consfințească înțelegerea lor cuprinsă într-un acord de mediere. Instanța are obligația să verifice legalitatea respectivului acord de mediere, potrivit art. 58 alin. (2), (4) și (5) din aceeași lege și respectarea interesului superior al copilului potrivit art. 263 C. civ. coroborat cu art. 8 din Legea nr. 272/2004 privind protecția și promovarea drepturilor copilului. Doar dacă se constată că acordul de mediere încalcă interesul superior al copilului sau dispozițiile legii instanța va respinge cererea.

Prin urmare, dacă acordul de mediere privind stabilirea unei pensii de întreținere în favoarea copilului și în sarcina unuia dintre părinții care locuiesc împreună este încheiat în forma prevăzută de lege și nu contravine interesului superior al copilului, acesta va fi consfințit de instanță în condițiile art. 438 - 441 C. pr. civ., republicat, fără a fi necesar să se facă dovada neîndeplinirii acestei obligații de întreținere de către părinte.

Spre deosebire de situația în care părinții locuiesc împreună și nu se pune problema locuinței diferite a copilului, în cazul celor care locuiesc separat și nici nu suntem în ipoteza unei acțiuni de divorț, în acordul de mediere trebuie să fie menționată și înțelegerea părinților privind stabilirea locuinței copilului, de aceasta depinzând modul în care fiecare dintre ei își va îndeplini obligația de a contribui la cheltuielile de creștere și educare a copilului.

Opinii exprimate de participanții la întâlnire:

Referitor la soluția propusă în punctul de vedere al INM, s-a exprimat opinia că, în ipoteza în care părinții nu locuiesc împreună, este excesiv să se impună acestora să includă în acordul de mediere și o înțelegere cu privire la stabilirea locuinței copilului.

Având în vedere însă legătura existentă între stabilirea locuinței minorului și executarea obligației de întreținere, în contextul în care regula, în materia acestei obligații, o reprezintă executarea în natură, s-a apreciat că se impune ca la validarea acordului de mediere instanța să aprecieze, de la caz la caz, respectarea interesului superior al copilului.

În unanimitate, participanții au achiesat la soluția expusă în punctul de vedere al INM, cu amendamentul însă că instanța va lua act de înțelegerea părților cu privire la obligația de întreținere, chiar în absența unei mențiuni cu privire la locuința copilului, câtă vreme interesul superior al acestuia este protejat.

G. Căi de atac

12. Titlul problemei de drept:

Modalitatea concretă de aplicare a dispozițiilor art. 480 alin. (3) C. pr. civ.

Materia: drept civil

Subcategoria: alte tipuri de cauze

Obiect ECRIS: alte cereri

Acte normative incidente: art. 480 alin. (3) C. pr. civ.

Cuvânt cheie: judecarea fondului; trimitere spre rejudecare

Opinia Institutului Național al Magistraturii:

Potrivit art. 480 alin. (3) C. pr. civ., „În cazul în care se constată că, în mod greșit, prima instanță a soluționat procesul fără a intra în judecata fondului ori judecata s-a făcut în lipsa părții care nu a fost legal citată, instanța de apel va anula hotărârea atacată și va judeca procesul, evocând fondul. Cu toate acestea, instanța de apel va anula hotărârea atacată și va trimite cauza spre rejudecare primei instanțe sau altei instanțe egale în grad cu aceasta din aceeași circumscricție, în cazul în care părțile au solicitat în mod expres luarea acestei măsuri prin cererea de apel ori prin întâmpinare (...)”.

Măsura trimiterii cauzei spre rejudecare, în ipoteza anulării hotărârii primei instanțe, poate fi dispusă de instanța de apel numai cu respectarea cumulativă a următoarelor condiții:

- a) cel puțin una dintre părți să fi solicitat în mod expres luarea acestei măsuri prin cererea de apel ori prin întâmpinare;
- b) prima instanță a soluționat procesul fără a intra în judecata fondului ori judecata s-a făcut în lipsa părții care nu a fost legal citată.

Soluționarea procesului fără intrarea în judecata fondului nu implică numai ipoteza în care prima instanță a judecat cauza în temeiul unei excepții procesuale (excepția inadmisibilității, excepția netimbrării, excepția lipsei calității procesuale pasive etc.), ci și situația în care hotărârea primei instanțe nu cuprinde motivarea soluției pronunțate, nefiind analizate susținerile părților. Ca atare, instanța de apel va aprecia în concret, de la caz la caz, dacă prima instanță a intrat sau nu în cercetarea fondului.

Subliniem însă faptul că omisiunea primei instanțe de a administra probe considerate necesare de către instanța de apel (spre exemplu, proba cu expertiză) nu o îndrituiește pe aceasta din urmă să dispună anularea hotărârii primei instanțe cu trimiterea cauzei spre rejudecare, probele suplimentare impunându-se a fi administrate de către însăși instanța de apel, în măsura în care prima instanță a soluționat cauza asupra fondului său, argumentându-și soluția.

În unanimitate, participanții au îmbrățișat la soluția expusă în punctul de vedere al INM, fără a fi formulate observații suplimentare.

13. Titlul problemei de drept:

Calea de atac ce poate fi exercitată împotriva încheierii prin care se soluționează cererea de suspendare a executării provizorii, formulată prin cererea de apel sau distinct în tot cursul judecății în apel, conform art. 450 alin. (1)-(4) C. pr. civ.

Materia: drept civil

Subcategoria: alte tipuri de cereri

Obiect ECRIS: alte cereri

Acte normative incidente: art. 450 alin. (1)-(4) C. pr. civ.

Cuvânt cheie: suspendare executare provizorie

Opinia Institutului Național al Magistraturii:

Problema privește modalitatea de interpretare a tezei finale a art. 450 alin. (3) C. pr. civ., potrivit căreia încheierea dată asupra cererii de suspendare este supusă aceluiași căi de atac ca și hotărârea atacată.

Aplicarea *ad litteram* a textului analizat ar conduce, spre exemplu, la concluzia că încheierea pronunțată de către curtea de apel asupra suspendării provizorii ar trebui să fie atacată cu apel la Înalta Curte de Casație și Justiție, însă o astfel de soluție ar aduce atingere competenței funcționale a instanței supreme, din moment ce, așa cum rezultă din cuprinsul art. 97 C. pr. civ., aceasta judecă doar în recurs.

Tocmai de aceea acredităm teza deja exprimată de către promotorul întrebării, în sensul că, potrivit regulii *accessorium sequitur principale*, încheierea respectivă va fi supusă doar căilor de atac ce ar putea fi introduse și împotriva hotărârii instanței de apel. În acest sens, ar urma ca încheierea să fie definitivă sau să poată fi atacată cu recurs, după cum decizia din apel poate sau nu să facă obiectul acestei căi de atac.

În unanimitate, participanții au îmbrățișat la soluția expusă în punctul de vedere al INM, fără a fi formulate observații suplimentare.

14. Titlul problemei de drept:

Sanctiunea neutilizării formularului-tip, aprobat prin ordinul ministrului justiției, în cadrul procedurii cererilor cu valoare redusă, în cazul în care reclamantul comunică informații și înscrieri suplimentare la solicitarea instanței, în temeiul dispozițiilor art. 1029 alin. (4) C. pr. civ.

Materia: drept civil

Subcategoria: pretenții

Obiect ECRIS: cerere cu valoare redusă

Acte normative incidente: art. 1029 C. pr. civ.

Cuvânt cheie: cerere cu valoare redusă

Opinia Institutului Național al Magistraturii:

Potrivit art. 1029 alin. (1) C. pr. civ., „Reclamantul declanșează procedura cu privire la cererile cu valoare redusă prin completarea formularului de cerere și depunerea sau trimiterea acestuia la instanța competentă, prin poștă sau prin orice alte mijloace care asigură transmiterea formularului și confirmarea primirii acestuia”.

Alineatul (2) prevede că „Formularul de cerere se aprobă prin ordin al ministrului justiției și conține rubrici care permit identificarea părților, valoarea pretenției, indicarea probelor și alte elemente necesare soluționării cauzei”.

În conformitate cu alin. (3), „Odată cu formularul de cerere se depun ori se trimit și copii de pe înscrierile de care reclamantul înțelege să se folosească”.

Potrivit alin. (4) al aceluiași articol, „În cazul în care informațiile furnizate de reclamant nu sunt suficient de clare sau sunt inadecvate ori formularul de cerere nu a fost completat corect, instanța îi va acorda reclamantului posibilitatea să completeze sau să rectifice formularul ori să furnizeze informații sau înscrieri suplimentare. Instanța va folosi în acest scop un formular-tip, care va fi aprobat prin ordin al ministrului justiției”.

„În cazul în care reclamantul nu completează sau nu rectifică formularul de cerere în termenul stabilit de instanță, cererea se va anula”, potrivit alin. (5).

Neutilizarea de către reclamant a formularului-tip pentru furnizarea informațiilor suplimentare solicitate de către instanță, ci comunicarea acestora în forma scrisă tradițională nu atrage nulitatea cererii în condițiile art. 1029 alin. (5) C. pr. civ.

Astfel, ca argument de text, alin. (5) al art. 1029 C. pr. civ. instituie sancțiunea nulității numai pentru omisiunea reclamantului de a completa sau de a rectifica formularul de cerere în termenul stabilit de instanță, iar nu și pentru lipsa utilizării formularului-tip pentru a furniza informațiile cerute de instanță, sancțiunea de drept fiind strict incidentă numai în cazurile expuse în textul legal, neputând fi extinsă prin analogie altor situații.

Totodată, rațiunea instituirii acestei sancțiuni procedurale este fundamentată pe imposibilitatea continuării judecării decurgând din insuficiența informațiilor furnizate de reclamant sub aspectele clarității, adecvării și corectitudinii, motiv pentru care extinderea incidenței nulității și la ipoteza neutilizării formularului tipizat este de natură să îndepărteze aplicarea normei juridice de scopul urmărit de legiuitor la edictarea sa. În același context, aplicarea unei atare sancțiuni, ce îngreudește accesul liber la justiție, nu ar avea caracter proporțional în raport de motivele care-i justifică instituirea.

În plus, anularea cererii din singurul considerent al neutilizării formularului tipizat, în contextul în care reclamantul a furnizat toate informațiile solicitate de instanță în format scris, constituie un formalism excesiv, lipsit de justificare.

În unanimitate, participanții au îmbrățișat soluția expusă în punctul de vedere al INM, fără a fi formulate observații suplimentare.

H. Arbitraj

15. Titlul problemei de drept:

Pronunțarea unei hotărâri prin care să se constate îndeplinite condițiile din Cartea a IV-a (hotărârea arbitrală) C. pr. civ. în temeiul art. 603 alin. (3) C. pr. civ.

Materia: drept civil

Subcategoria: alte tipuri de cauze

Obiect ECRIS: cereri în materia arbitrajului

Acte normative incidente: art. 603 C. pr. civ.

Cuvânt cheie: arbitraj

Opinia Institutului Național al Magistraturii:

Potrivit art. 603 alin. (3) C. pr. civ.: „În cazul în care hotărârea arbitrală se referă la un litigiu legat de transferul dreptului de proprietate și/sau de constituirea altui drept real asupra unui bun imobil, hotărârea arbitrală se va prezenta instanței judecătorești ori notarului public pentru a obține o hotărâre judecătorească sau, după caz, un act autentic notarial. După verificarea de către instanța judecătorească ori de către notarul public a respectării condițiilor și după îndeplinirea procedurilor impuse de lege și achitarea de către părți a impozitului privind transferul dreptului de proprietate, se va proceda la înregistrarea în cartea funciară și se va realiza transferul de proprietate și/sau constituirea altui drept real asupra bunului imobil în cauză. Dacă hotărârea arbitrală se execută silit, verificările prevăzute în prezentul alineat vor fi efectuate de către instanță, în cadrul procedurii de investiție cu formulă executorie”.

Problema ridicată se referă la determinarea limitei verificărilor instanței în procedura finalizată prin hotărârea prevăzută de art. 603 alin. (3) C. pr. civ.

Fără a nega construcția profund defectuoasă a textului analizat, care a și generat, de altfel, interpretări diferite, considerăm, totuși, posibilă formularea mai multor argumente care susțin teza că instanța se rezumă a verifica doar aspectele formale ale hotărârii arbitrale (identificate în cuprinsul art. 603 C. pr. civ.).

Mai întâi, este greu de acceptat că instanța ar fi îndreptățită în această procedură să analizeze aspecte de fond ale procedurii arbitrale (e.g., valabilitatea clauzei compromisorii). Aceasta ar echivala cu existența concomitentă (numai pentru hotărârile arbitrale prin care se realizează transferul dreptului de proprietate și/sau de constituire a altui drept real asupra unui bun imobil) a două căi de atac: acțiunea în anulare și cererea adresată în condițiile art. 603 alin. (3) C. pr. civ. Dincolo de impedimente greu de surmontat (precum relația în care se găsesc hotărârile pronunțate în cadrul celor două proceduri din perspectiva autorității de lucru judecat), existența

concomitentă a două mecanisme de control judiciar este în afara oricărei explicații raționale. Se impune, astfel, cu evidență că aspectele care fac obiectul de verificare în cadrul acțiunii în anulare nu pot fi analizate în cadrul procedurii reglementate de art. 603 alin. (3) C. pr. civ.

Un indiciu important este oferit chiar de către art. 603 alin. (3) C. pr. civ., care, în partea sa finală prevede că, dacă hotărârea arbitrală se execută silit, verificările prevăzute în prezentul alineat vor fi efectuate de către instanță, în cadrul procedurii de investire cu formulă executorie. Or, în contextul investirii, instanța verifică doar cerințele formale ale titlului [art. 641 alin. (3) C. pr. civ.], în cazul nostru ale hotărârii arbitrale. Din moment ce aceleași verificări se realizează și în contextul cererii formulate pe temeiul art. 603 alin. (3) C. pr. civ., rezultă că acestea nu pot privi decât aspectele formale ale hotărârii arbitrale. Apoi nu trebuie ignorat faptul că aceleași verificări sunt realizate și de către notarul public, care, în mod evident, nu poate avea ca atribuții decât analizarea aspectelor formale ale hotărârii arbitrale.

Bănuim că rațiunile instituirii textului analizat sunt două:

a) crearea premiselor necesare înscrierii în cartea funciară a hotărârii arbitrale. În raport de art. 888 C. civ., hotărârea arbitrală nu se regăsește printre înscrierile în temeiul cărora se poate realiza înscrierea în cartea funciară a dreptului real dobândit. Hotărârea judecătorească și, respectiv, actul autentic notarial au, așadar, ca menire să complinească inaptitudinea hotărârii arbitrale de a asigura ea însăși înscrierea în cartea funciară a dreptului real dobândit;

b) fiscalizarea transmiterii drepturilor reale realizate prin hotărârea arbitrală constituie o altă latură a rațiunii instituirii textului analizat.

Scopul urmărit de către legiuitor prin art. 603 alin. (3) C. pr. civ. se constituie, alături de cele deja prezentate, într-un argument suplimentar pentru ideea că verificările instanței privesc doar aspectele formale ale hotărârii arbitrale.

Opinii exprimate de participanții la întâlnire:

S-a susținut că art. 603 alin. (3) teza a II-a C. pr. civ. [“După verificarea de către instanța judecătorească ori de către notarul public a respectării condițiilor (...)”] nu are în vedere doar condițiile de formă ale hotărârii arbitrale. Dispozițiile art. 544 alin. (2) C. pr. civ. care reglementează organizarea arbitrajului de către părți stabilesc limitele în care părțile pot încheia convenția arbitrală, respectiv ordinea publică, bunele moravuri și dispozițiile imperative ale legii, soluție care permite interpretarea că, în cazul convenției care constată transferul dreptului de proprietate, verificarea instanței nu este una formală, aceasta fiind chemată să aprecieze în ce măsură convenția arbitrală a fost încheiată cu respectarea acestor limite (de ex. cu încălcarea dispozițiilor legale privind interdicția de a înstrăina).

În opinia contrară, s-a apreciat că recunoașterea, pentru instanțele de judecată, a unei competențe dincolo de aspectele formale ale hotărârii arbitrale ar echivala cu o repunere în discuție – într-o procedură necontencioasă – a aspectelor asupra cărora tribunalul arbitral a statuat deja. Totodată, s-a mai precizat, cu privire la dispozițiile art. 544 alin. (2) C. pr. civ., că acestea vizează doar norme de procedură ale tribunalului arbitral (textul făcând referire la norme privind constituirea tribunalului arbitral, numirea, revocarea și înlocuirea arbitrilor, termenul și locul arbitrajului etc.).

Având în vedere aspectul de noutate, precum și consecințele practice ale dezlegării date problemei de drept, participanții au acordat, în unanimitate, reluarea dezbaterilor cu ocazia întâlnirilor viitoare, moment până la care urmează a se efectua un inventar al jurisprudenței în materie, în vederea identificării eventualelor soluții de practică neunitară la nivelul tuturor curților de apel.

I. Executare silită

16. Titlul problemei de drept: Durata suspendării executării silite

Materia: drept civil

Subcategoria: executare silită

Obiect ECRIS: suspendare executare

Acte normative incidente: art. 651 alin. (4), art. 719 alin. (1) C. pr. civ.

Cuvânt cheie: suspendare executare silită

Opinia Institutului Național al Magistraturii este în sensul că efectele suspendării executării silite subzistă până la soluționarea, prin încheiere, a contestației la executare, deci până la momentul soluționării contestației în primă instanță.

În argumentarea acestei opinii, trebuie avute în vedere dispozițiile art. 651 alin. (4) C. pr. civ. potrivit cu care, în toate cazurile, instanța de executare se pronunță prin încheiere executorie, supusă apelului în termen de 10 zile de la comunicare, dacă prin lege nu se prevede altfel. Astfel, o excepție de la regula caracterului executoriu al soluției date în primă instanță de instanța de executare o găsim în materia validării de poprire, legiuitorul prevăzând crearea unui titlu executoriu împotriva terțului poprit doar din momentul în care hotărârea rămâne definitivă [art. 792 alin. (1) C. pr. civ.].

O asemenea excepție, de la regula caracterului executoriu al hotărârii date în primă instanță, nu este, însă, reglementată și în privința contestației la executare, astfel încât, în lipsa unui text de excepție, regula edictată la art. 651 alin. (4) C. pr. civ. nu are a fi îndepărtată.

Pe cale de consecință, fiind vorba de o dezlegare dată printr-o încheiere executorie, soluția dată în primă instanță unei contestații la executare nu poate reprezenta decât o soluționare a contestației. Cum art. 719 alin. (1) C. pr. civ. face referire la posibilitatea suspendării executării silite până la soluționarea contestației la executare, rezultă că încheierea dată în primă instanță pune deja capăt suspendării executării.

Mai mult decât atât, chiar și în lipsa dispoziției legale care recunoaște caracter executoriu încheierii date de instanța de executare și, în acest fel, dezlegării date în primă instanță, soluția ar fi aceeași, și anume limitarea efectului încheierii de suspendare a executării până la momentul dezlegării date în primă instanță. Într-adevăr, prin însăși formularea art. 719 alin. (1) C. pr. civ. care stabilește ca limită temporală momentul soluționării contestației (sau a altei cereri privitoare la executarea silită), nu s-ar putea prelungi consecința suspendării executării dincolo de faza primei instanțe, pentru că hotărârea dată de instanța de executare în primă instanță, chiar dacă nu ar fi executorie, și-ar păstra, incontestabil, natura juridică a unei ... soluționări a contestației.

Independent de natura executorie sau nonexecutorie a dezlegării date în primă instanță, dezlegarea, prin hotărârea pronunțată, corespunde, incontestabil, conceptului de soluționare.

De altfel, atunci când legiuitorul a dorit să prelungească durata suspendării unei executări silite dincolo de momentul soluționării unei cereri în primă instanță, respectiv până la momentul soluționării definitive, o asemenea intenție a fost servită de o formulare explicită a textului de lege. Este relevant exemplul pe care îl oferă o instituție reglementată în proximitatea instituției suspendării judiciare a executării până la soluționarea contestației la executare, și anume aceea a depunerii cu afecțiuune specială. Într-adevăr, în conformitate cu art. 721 alin. (4) C. pr. civ., este suspendată eliberarea către creditor a sumei consemnate – eliberarea sumei fiind o fază, cea din urmă, a procedurii de executare silită – atunci când debitorul ori cel care a făcut consemnarea integrală a sumei datorate a declarat că se opune la eliberare și a făcut dovada că a introdus contestație la executare. Într-o asemenea ipoteză, legiuitorul fixează întinderea în timp a suspendării până la momentul soluționării contestației prin hotărâre definitivă.

Revenind la ipoteza avută în vedere de art. 719 alin. (1) C. pr. civ., nu s-ar putea imputa soluției limitării la faza primei instanțe a efectului suspensiv de executare că ar implica un efect defavorabil în raport cu debitorul. Mai exact, dacă s-a respins contestația la executare, creditorul, prin executorul judecătoresc, va putea relua executarea silită din punctul în care a fost suspendată, iar, dacă s-a admis contestația la executare, debitorul contestator nu va mai profita de efectul suspensiv de executare al încheierii date în temeiul art. 719 alin. (6) C. pr. civ. pentru simplul motiv că intervine, în favoarea sa, un efect încă mai energic, și anume acela al anulării, în tot sau în parte, a executării silite ori a unor acte de executare (variabila se explică, pe de o parte, prin obiectul contestației astfel cum a fost dedus instanței de executare, iar, pe de altă parte, de măsura în care

instanța a admis contestația); acest efect energetic rezultă din încheierea de admitere a contestației și se consumă încă de la momentul pronunțării soluției de primă instanță tocmai mulțumită art. 651 alin. (4) C. pr. civ., evocat mai sus.

Un alt posibil inconvenient al soluției limitării suspendării executării la nivelul primei instanțe, inconvenient nu rareori invocat și aplicabil, evident, doar în cazul în care efectul suspensiv a încetat ca urmare a respingerii contestației la executare (după cum am subliniat mai sus, scenariul admiterii contestației la executare oferă debitorului confortul dat de soluția executorie de primă instanță), ar fi acela că debitorul-contestator ar rămâne descoperit, adică fără o pârghie procedurală, în încercarea sa de a obține o nouă suspendare a executării silit pe perioada judecării apelului introdus împotriva încheierii de respingere a contestației la executare.

Remediul procesual corespunzător unui asemenea obiectiv, legitim în sine, ar putea fi nu atât acela al cererii de suspendare a hotărârii apelate (adică a încheierii de respingere a contestației, dată în primă instanță) deoarece suspendarea unei hotărâri de respingere a unei contestații nu ar avea nicio înrâurire asupra eficacității actelor de executare ori a procedurii execuționale în ansamblul ei (executarea a fost suspendată nu prin simpla introducere a contestației, ci prin admiterea cererii de suspendare a executării), cât mai degrabă înțelegerea sintagmei „alte cereri privind executarea silită”, sintagmă regăsită în art. 719 alin. (1) C. pr. civ. ca acoperind inclusiv calea de atac (apelul) formulată împotriva hotărârii pronunțate, în primă instanță, cu privire la contestația la executare. Cu alte cuvinte, fiind văzută cererea de apel împotriva unei soluții date în primă instanță asupra unei contestații la executare ca o cerere privitoare la executarea silită, atunci o asemenea cerere îngăduie celui care o formulează să solicite, aidoma celui care introduce, la prima instanță, contestație la executare, o suspendare a executării; în cazul dat, acela al suspendării executării aferentă cererii de apel, efectul suspensiv de executare s-ar întinde până la soluționarea cererii de apel.

În unanimitate, participanții au îmbrățișat opinia exprimată în punctul de vedere al INM, în sensul că suspendarea executării silită este limitată în timp până la momentul soluționării în primă instanță a contestației la executare.

17. Titlul problemei de drept:

Modul de verificare a respectării limitei maxime a onorariului executorului judecătoresc

Materia: drept civil

Subcategoria: executare silită

Obiect ECRIS: contestație la executare

Acte normative incidente: art. 125, art. 127 C. fiscal, art. 670 alin. (2) C. pr. civ.

Cuvânt cheie: onorariu executor judecătoresc

Opinia Institutului Național al Magistraturii:

Verificarea respectării plafonului maximal al onorariului executorului judecătoresc va fi raportată la onorariul stabilit de executor, fără a lua în considerare, în privința acestei verificări, TVA-ul aferent onorariului.

Atât Legea nr. 188/2000 privind executorii judecătorești, cât și Ordinul nr. 2550/2006 privind aprobarea onorariilor minimale și maxime pentru serviciile prestate de executorii judecătorești reglementează limite maxime pentru onorariul executorului judecătoresc.

Potrivit art. 125 din Codul fiscal, taxa pe valoarea adăugată este un impozit indirect datorat la bugetul statului. În raport cu dispozițiile art. 127 alin. (1)-(2) din aceeași reglementare [potrivit cărora „(1) Este considerată persoană impozabilă orice persoană care desfășoară, de o manieră independentă și indiferent de loc, activități economice de natura celor prevăzute la alin. (2), oricare ar fi scopul sau rezultatul acestei activități. (2) În sensul prezentului titlu, activitățile economice cuprind activitățile producătorilor comercianților sau prestatorilor de servicii, inclusiv activitățile extractive, agricole și activitățile profesiilor libere sau asimilate acestora. De asemenea, constituie activitate economică exploatarea bunurilor corporale sau necorporale în scopul obținerii de venituri cu caracter de continuitate”], activitatea de executare silită este una economică, supusă TVA-ului.

Calificarea ca impozit indirect este importantă și delimitează TVA-ul de impozitele directe, precum impozitul pe profit ori impozitul pe venit. În cazul acestui din urmă impozit, executorul judecătoresc, prin forma în care își exercită profesia, datorează un impozit, determinat procentual, de 16% din venitul net. În consecință, suma care corespunde acestui impozit – impozitul pe venit, este suportată direct de executorul judecătoresc, fiind inclusă, ca impozit direct, în onorariul perceput pentru activitățile corespunzătoare diferitelor atribuții exercitate în această calitate, inclusiv onorariul pentru efectuarea executării silite.

Debitorul TVA-ului nu este executorul judecătoresc, ci creditorul, în calitate de beneficiar al acestei activități economice (astfel caracterizată de către art. 127 din Codul fiscal, actul normativ care reglementează acest impozit indirect). Executorul judecătoresc, ca și notarul public, este cel care colectează de la beneficiarul activității (creditorul) acest impozit indirect, cu obligația de a-l vira creditorului real al sumei colectate cu acest titlu, și anume bugetul de stat ca parte a bugetului general consolidat.

În condițiile în care creditorul, ca beneficiar al activității de executare silită definite ca activitate economică supusă impozitului indirect reprezentat de TVA, este obligat, o dată cu onorariul de executare (ca onorariu care include impozitul pe venit, datorat, ca impozit direct, de către executorul judecătoresc), să plătească executorului judecătoresc, ca organ colector al impozitului indirect, și suma care reprezintă TVA, plata acestei sume, ca plată accesorie celei a onorariului execuțional, devine, la rândul ei, o cheltuială de executare imputabilă debitorului, în conformitate cu art. 670 alin. (2) C. pr. civ.

Opinii exprimate de participanții la întâlnire:

S-a susținut că onorariul maximal trebuie să includă și TVA, fiind aduse următoarele argumente:

- predictibilitatea onorariului pentru beneficiarul serviciului taxabil, inclusiv pentru debitor. Rațiunea stabilirii onorariilor maxime vizează cunoașterea de către beneficiarul serviciului prestat de către executor a sumei pe care trebuie să o plătească.
- onorariile stabilite pentru categorii profesionale similare (de ex. avocați) includ și TVA;
- plătitorii de TVA, inclusiv executorul judecătoresc, beneficiază de anumite facilități (de ex. deduceri pentru bunurile achiziționate etc.).

Cu o largă majoritate, punctul de vedere îmbrățișat de participanții la întâlnire a fost în sensul că onorariile maxime includ și TVA, cu argumentul că prevederea acestor onorarii în lege s-a realizat în scopul de a asigura predictibilitatea costurilor executării, inclusiv pentru debitor.

18. Titlul problemei de drept:

Contestație la executare. Denumirea actului de dispoziție prin care instanța de executare soluționează contestația la executare, respectiv validarea de poprire: sentință sau încheiere

Materia: drept civil

Subcategoria: executare silită

Obiect ECRIS: contestație la executare

Acte normative incidente: art. 424 C. pr. civ., art. 651 C. pr. civ., art. 718 C. pr. civ., art. 791 C. pr. civ.

Cuvânt cheie: contestație la executare

Opinia Institutului Național al Magistraturii:

Considerăm că pentru executările silite începute după intrarea în vigoare a Legii nr. 138/2014 instanța de executare soluționează eventualele contestații la executare prin încheieri.

Trebuie avute în vedere în acest sens dispozițiile art. 651 alin. (3)-(4) C. pr. civ., potrivit cărora „(3) Instanța de executare soluționează contestațiile la executare, precum și orice alte incidente apărute în cursul executării silite, cu excepția celor date de lege în competența altor instanțe sau organe. (4) În toate cazurile instanța de executare se pronunță prin încheiere executorie (...)”.

Prin derogare, aşadar, de la regula că instanţa se dezîvesteşte prin sentinţă [art. 424 alin. (1) C. pr. civ.], în materia incidentelor apărute pe parcursul executării silite, printre care şi contestaţia la executare, menţionată expres de către art. 651 alin. (3) C. pr. civ., dar şi validarea de poprire, instanţa se pronunţă prin încheiere.

Referirea la hotărâre a art. 718 C. pr. civ. (pentru contestaţia la executare) şi a art. 791 C. pr. civ. (pentru validare de poprire), ca fiind actul procedural de soluţionare a contestaţiei la executare/a validării de poprire, nu contrazice teza din art. 651 alin. (4) C. pr. civ., din moment ce însăşi încheierea este o hotărâre judecătorească, aşa cum prevede art. 424 alin. (5) C. pr. civ.

Opinii exprimate de participanţii la întâlnire:

a) În sprijinul opiniei prezentate în punctul de vedere al INM s-a mai precizat: – identificarea în mod expres a încheierii ca act procedural prin care instanţa soluţionează contestaţia a avut ca raţiune natura contestaţiei la executare de incident în cadrul procedurii executării silite;

– contestaţia la executare reprezintă un cadru procesual *sui generis* iar o dată aleasă această cale, partea este ținută să se supună rigorilor ei, inclusiv în privinţa naturii hotărârii pronunţate.

– în esenţă, indiferent dacă soluţionarea contestaţiei se realizează prin încheiere sau prin sentinţă, hotărârea astfel pronunţată va avea autoritate de lucru judecat.

b) *A fost exprimată şi opinia potrivit căreia asupra contestaţiei la executare instanţa se pronunţă prin sentinţă. În favoarea acestei opinii au fost aduse următoarele argumente:*

– *dispoziţiile art. 651 alin. (4) C. pr. civ. conţin, în partea finală, o prevedere de excepţie, pentru ipoteza în care legea prevede altfel [„În toate cazurile instanţa de executare se pronunţă prin încheiere executorie care poate fi atacată numai cu apel, în termen de 10 zile de la comunicare, dacă prin lege nu se dispune altfel” (s.n.)]. Or, în cuprinsul Codului de procedură civilă pot fi identificate 5 situaţii în care legea dispune altfel, făcând trimitere expresă la termenul de „hotărâre”, printre care şi în materia validării de poprire. În acest context, dacă se acceptă teza potrivit căreia contestaţia la executare se soluţionează prin încheiere, aceiaşi soluţie ar trebui adoptată şi cu privire la validarea de poprire, care reprezintă însă un veritabil proces de fond. Cu excepţia situaţiilor în care face trimitere expresă la „hotărâre”, Codul de procedură civilă „nu dispune altfel” în nicio ipoteză care ar face aplicabile prevederile părţii finale a art. 651 alin. (4), context în care acestea apar ca lipsite de finalitate. Din această perspectivă, se pune problema dacă referirea legiuitorului la „hotărâre” nu vizează, în realitate, sentinţa, în toate celelalte cazuri urmând să pronunţe încheieri; sentinţa şi încheierea au greutate diferită, prin încheiere instanţa nu obligă la plată, nu anulează acte, titlul executoriu etc.; de asemenea, în cazul nerespectării obligaţiilor de consemnare, dispoziţiile art. 792 alin. (2) C. pr. civ. prevăd că executarea silită se va face împotriva terţului poprit, pe baza hotărârii de validare, în limita sumei ce trebuia consemnată sau plătită.*

– termenul de „hotărâre” utilizat de către legiuitor (în cadrul contestaţie la executare, validare de poprire etc) trebuie interpretat în lumina dispoziţiilor art. 424 alin. (1) C. pr. civ. În raport de acest text legal, prima instanţă soluţionează cauza prin *sentinţă* şi nu prin încheiere;

– în sprijinul ideii că instanţa trebuie să se pronunţe prin sentinţă este şi art. 718 alin. (2) teza I C. pr. civ., în sensul căruia contestaţia privind înţelesul, întinderea sau aplicarea titlului executoriu (demers care reprezintă tot o formă a contestaţiei la executare) se soluţionează prin hotărâre.

Cu majoritate, participanţii au agreeat punctul de vedere exprimat în opinia INM.

19. Titlul problemei de drept:

Validare poprire. Cerere formulată de creditorul – furnizor de servicii publice de utilităţi în contradictoriu cu debitoarea - Asociaţie de proprietari - şi terţii popriţi - proprietari de apartamente ce fac parte din condominiu. În interpretarea coroborată a dispoziţiilor art. 452 alin. (1) şi art. 379 din vechiul C. pr. civ., sumele de bani ce se vor plăti lunar de proprietarii de apartamente ce fac parte din condominiul Asociaţiei de proprietari sunt creanţe certe şi lichide?

Materia: drept civil
Subcategoria: executare silită
Obiect ECRIS: validare poprire
Acte normative incidente: art. 379 C. pr. civ. 1865, art. 452 alin. (1) C. pr. civ. 1865, art. 46 din
Legea nr. 230/2007
Cuvânt cheie: validare poprire

Opinia Institutului Național al Magistraturii este în sensul că poate fi validată poprirea înființată la cererea creditorului - furnizor de servicii publice de utilități în contradictoriu cu debitoarea poprită - asociația de proprietari - și cu terții popriți - proprietari de apartamente ce fac parte din condominiul respectiv.

Împrejurarea că, la data comunicării adresei de înființare a popririi, nu sunt cunoscute sumele pe care terții popriți - proprietarii din condominiu - le au de plătit debitoarei poprite - asociația de proprietari din care fac parte - nu reprezintă o piedică la înființarea popririi.

Astfel, potrivit art. 452 din vechiul C. pr. civ., sunt supuse executării silite prin poprire sumele de bani, titlurile de valoare sau alte bunuri mobile incorporale urmăribile datorate debitorului de o a treia persoană sau pe care aceasta i le va datora în viitor în temeiul unor raporturi juridice existente.

În concretizarea acestui text care corespunde unei definiții legale a popririi, art. 454 alin. (2) dispune că în adresa de poprire se va pune în vedere celei de-a treia persoane, care devine potrivit alin. (1) terț poprit, interdicția de a plăti debitorului sumele de bani sau bunurile mobile incorporale ce i le datorează ori pe care i le va datora, declarându-le poprite în măsura necesară pentru realizarea obligației ce se execută silit.

Pe cale de consecință, în această din urmă ipoteză, și anume aceea a raporturilor juridice existente la data înființării popririi (art. 46 din Legea nr. 230/2007 deduce acest raport din calitatea proprietarului de membru al asociației de proprietari), dar conținând obligații cu exigibilitate ulterioară datei înființării popririi, legea fixează începutul termenului, imperativ, de 15 zile, în interiorul căruia terțul trebuie să procedeze la consemnare, nu la data comunicării către terț a adresei de poprire, ci la data la care obligația, cu scadență viitoare în raport cu momentul popririi, devine scadentă.

Concluzionând, cazul popririi înființate inclusiv asupra obligațiilor viitoare de plată ale proprietarilor de apartamente către asociațiile de proprietari nu reprezintă decât o aplicație pentru ipoteza popririi înființate asupra creanțelor cu scadență viitoare.

Nu poate fi invocată, în contra tezei admisibilității unei popriri de acest tip și, implicit, în contra soluției de validare a unei astfel de popriri, nici dispoziția de la art. 460 alin. (2) din vechiul C. pr. civ. care se referă la condiția existenței raportului juridic dintre debitorul poprit și terțul poprit ca o condiție de validare. Pe de-o parte, această condiție nu este, oricum, suficientă în sine pentru validare, pe de altă parte, ea urmează a fi interpretată prin coroborare cu dispozițiile existente tot în materie de poprire ca dispoziții care, după cum s-a arătat mai sus, permit poprirea unor obligații cu scadență viitoare datei la care terțului poprit i s-a comunicat adresa de înființare a popririi.

În alți termeni, ar fi dificil de explicat cum subzistă obligația terțului poprit de a consemna sumele datorate debitorului poprit în termen de 15 zile de la scadența sumelor respective, dacă refuzul terțului poprit de a se conforma unei asemenea obligații nu ar fi susceptibil de validare.

În sfârșit, nici prevederile art. 379 alin. (2)-(4) din vechiul C. pr. civ. nu se opun validării pentru că dispozițiile legale respective se referă nu la trăsăturile raportului obligațional dintre debitorul poprit și terțul poprit, ci la creanța pentru care s-a pus în mișcare procedura execuțională. Într-adevăr, în termenii vechiului Cod, urmărirea nu se poate face decât pentru acoperirea unei creanțe certe, lichide și exigibile, exigență care, în formatul modalității particulare de executare a popririi, trebuie raportată la dreptul de creanță al creditorului popritor (în cazul de față, creanța cuprinsă în titlul executoriu emis în favoarea furnizorului de utilități și în sarcina debitoarei - asociația de proprietari).

Opinii exprimate de participanții la întâlnire:

S-a menționat că este necesar să se stabilească natura și destinația sumelor care fac obiectul popririi întrucât proprietarii datorează sume cu diferite titluri: plăți făcute în contul datoriilor către asociație (destinate salariilor administratorului, personalului de curățenie etc.) dar și plăți destinate acoperirii unor datorii specifice către anumiți creditori care își exercită creanțele prin intermediul asociației (de ex. furnizori de servicii care au încheiat contracte cu asociația de proprietari). Or, în acest context, a admite posibilitatea popririi și a sumelor destinate acoperirii, spre pildă, a creanțelor asociației către anumiți furnizori de servicii, poate conduce la situația în care, de pildă, un furnizor ar ajunge să poprească sumele pe care asociația i le datorează în viitor.

Referitor la acest punct de vedere, s-a arătat că natura sumelor care urmează a fi poprite este cea stabilită de art. 46 din Legea nr. 230/2007, respectiv cota de contribuție ce revine fiecărui proprietar din cheltuielile asociației de proprietari, ceea ce susține teza existenței unui raport juridic obligațional între proprietari și Asociație, care, la rândul ei, este debitorul furnizorilor de servicii. De asemenea, în lipsa unui text de lege care să excepteze anumite categorii de sume de la poprire și fiind îndeplinite condițiile prevăzute de lege, validarea popririi apare ca fiind admisibilă.

În unanimitate, participanții au achiesat la opinia exprimată în punctul de vedere al INM.

20. Titlul problemei de drept:

Urmărirea silită prin poprire a sumelor de bani depuse cu titlu de cauțiune și posibilitatea de eliberare către executorul judecătoresc care a înființat poprirea a recipiselor de consemnare a cauțiunilor

Materia: drept civil

Subcategoria: executare silită

Obiect ECRIS: alte cereri privind executarea silită

Acte normative incidente: art. 720 alin. (6), art. 781 alin. (4) și (5), art. 1061 C. pr. civ.

Cuvânt cheie: restituire cauțiune/poprire cauțiune

Opinia Institutului Național al Magistraturii:

În conformitate cu art. 1061 C. pr. civ. „Când cauțiunea a fost depusă în numerar sau în instrumente financiare, ea nu poate fi urmărită de creditorii depunătorului decât în măsura în care urmează a-i fi restituită acestuia. De asemenea, cauțiunea nu va putea fi urmărită nici de creditorii depozitarului”.

Deși construit într-o formulare negativă, textul susține teza afirmativă, în sensul căreia cauțiunea poate face obiectul urmăririi silite (inclusiv deci sub forma popririi). Singura condiție este ca restituirea cauțiunii să fie realizată în beneficiul depunătorului. Articolul analizat se corelează cu dispozițiile art. 781 alin. (4) C. pr. civ. (în sensul căruia: „Se va putea popri și creanța cu termen ori sub condiție. În acest caz, poprirea nu va putea fi executată decât după ajungerea la termen ori de la data îndeplinirii condiției.”), cauțiunea neavând din perspectiva debitorului decât natura juridică a unei creanțe condiționale [evenimentul viitor și nesigur constând în admiterea contestației la executare și restituirea cauțiunii către debitor în condițiile art. 1064 alin. (2) C. pr. civ.]. De asemenea, el se coroborează și cu art. 781 alin. (5) C. pr. civ. [în sensul căruia: „Nu sunt supuse executării silite prin poprire: a) sumele care sunt destinate unei afecțiuni speciale prevăzute de lege și asupra cărora debitorul este lipsit de dreptul de dispoziție”] din moment ce, odată cu dispoziția de restituire a cauțiunii, ea încetează să mai fie afectată asigurării reparării posibilului prejudiciu înregistrat de creditor prin suspendarea executării silite, ea fiind, din acest moment, la dispoziția debitorului.

Restituirea cauțiunii către debitor are ca efect reconfigurarea dreptului de dispoziție al acestuia asupra cauțiunii, ceea ce creează premisele factuale și legale pentru executarea popririi prin indisponibilizarea cauțiunii și consemnarea ei la dispoziția executorului judecătoresc (care a înființat poprirea).

Recipisa de consemnare nu se eliberează executorului judecătoresc care a înființat poprirea, ci ea se remite debitorului ca urmare a luării măsurii de restituire a cauțiunii. Nu s-ar putea pretinde instanței să aprecieze la momentul dispunerii restituirii asupra eliberării recipisei către executorul judecătoresc care a înființat poprirea. În primul rând, existența popririi poate să

nu fie cunoscută instanței. În al doilea rând, recipisa de consemnare nu este necesară executorului judecătoresc, ci determinant pentru executarea popririi este ca dreptul de dispoziție asupra cauțiunii să aparțină debitorului, efect asociat dispoziției instanței de restituire către el a cauțiunii. În final, evidențiem că, față de caracterul special al dispoziției cuprinse în art. 720 alin. (6) C. pr. civ, ea nu se poate aplica decât pentru situația prevăzută de această normă juridică, ceea ce înseamnă că remiterea recipisei poate avea loc numai în favoarea executorului judecătoresc în dosarul căruia s-a dispus măsura de temporizare a executării silite. Prin urmare, nu s-ar putea invoca acest text de lege ca argument legal în favoarea ideii că recipisa de consemnare ar putea fi remisă și executorului judecătoresc care a înființat poprirea.

Opinii exprimate de participanții la întâlnire:

Practica judiciară s-a confruntat cu situația în care un alt executor judecătoresc decât cel care a efectuat executarea silită a formulat cerere de eliberare a recipisei, pe motiv că ar fi poprit cauțiunea (depusă pentru suspendarea executării silite).

Referitor la acest aspect, s-a menționat că trebuie stabilit actul care marchează reconfigurarea dreptului de dispoziție al debitorului asupra cauțiunii - recipisa sau încheierea prin care se dispune eliberarea acesteia; din acest punct de vedere, soluția propusă de INM (în sensul că decisivă este încheierea prin care se dispune restituirea cauțiunii) răspunde cel mai bine situațiilor practice, în care, de cele mai multe ori, instanța care dispune asupra restituirii cauțiunii nu cunoaște existența popririi. Cât privește poprirea înființată în momentul în care suma consemnată cu titlu de cauțiune este indisponibilizată la dispoziția instanței, ea urmează să fie executată la momentul la care încetează afectarea specială a cauțiunii.

În unanimitate, participanții au agreeat soluția exprimată în punctul de vedere al INM, în sensul că regula în această materie o constituie eliberarea recipisei către debitor, singura situație în care recipisa poate fi eliberată executorului judecătoresc fiind în ipoteza specială prevăzută la art. 720 alin. (6) C. pr. civ.

21. Titlul problemei de drept:

Aplicabilitatea dispozițiilor art. 857 alin. (3) C. pr. civ. care prevăd că, de la data întabulării, imobilul rămâne liber de orice ipotecă sau alte sarcini, în ceea ce privește sechestrul penal – problemă întâlnită în cadrul plângerilor de carte funciară, prin care se solicită radierea sechestrului penal din cartea funciară a imobilului adjudecat

Materia: drept civil

Subcategoria: executare silită

Obiect ECRIS: plângere împotriva încheierii de carte funciară

Acte normative incidente: art. 857 alin. (3) C. pr. civ.; art. 167 alin. (1) teza finală din Ordinul nr. 700/2014; art. 4 alin. (4) din Legea nr. 554/2004

Cuvânt cheie: radiere sechestrul penal/adjudecare

Opinia Institutului Național al Magistraturii este în sensul că plângerea împotriva refuzului registratorului de carte funciară de a radia notarea sechestrului penal instituit asupra imobilului adjudecat trebuie respinsă.

În argumentarea acestui răspuns, trebuie să se țină seama de dispozițiile art. 167 alin. (1) teza finală din Ordinul nr. 700/2014 privind aprobarea Regulamentului de avizare, recepție și înscriere în evidențele de cadastru și carte funciară, potrivit cărora, în cazul întabulării dreptului de proprietate al adjudecatului, prin excepție de la regula radierii ipotecilor și sarcinilor constituite în vederea garantării drepturilor de creanță, dreptul de ipotecă intabulat în condițiile art. 162 alin. (2) din Ordin, adică ipoteca aferentă sechestrului asigurătoriu înființat de organele de urmărire penală sau, după caz, de instanța penală, se radiază numai în baza acordului instituției care a dispus măsura asigurătorie.

Soluția respingerii este, așadar, impusă de incidența unui text de lege cuprins în legislația secundară, plasare care, însă, nu-l face *de plano* lipsit de efecte juridice. Registratorul de carte funciară este ținut de legislația secundară, motiv pentru care nici cererea de reexaminare, supusă competenței registratorului-șef, nici plângerea împotriva refuzului radierii notării sechestrului

asigurătoriu dispus în procesul penal nu ar putea conduce la dezlegări contrare celor obligatorii pentru registratorul investit cu soluționarea cererii de întabulare a dreptului de proprietate al adjudecatarului imobilului.

Chestiunea de a ști dacă Ordinul nr. 700/2014, în partea privitoare la consacrarea expresă a soluției supraviețuirii, în privința unui imobil adjudecat, a măsurilor asigurătorii înființate în procesul penal este conform cu legislația primară (Codul de procedură penală și Codul de procedură civilă) nu este relevantă pentru problema pusă în discuție. În calea de atac a plângerii împotriva soluției registratorului nu poate fi invocată o excepție de nelegalitate a Ordinului nr. 700/2014, dispozițiile art. 4 alin. (4) din Legea nr. 554/2004 fiind lipsite de orice echivoc sub aspectul inadmisibilității unei asemenea excepții în raport cu actele administrative cu caracter normativ (așa cum este și cazul Ordinului nr. 700/2014). În contextul în care, adjudecând imobilul, adjudecatarul se vede în situația de a solicita înscrierea dreptului său de proprietate în cartea funciară, se naște interesul său de a introduce o acțiune în anularea parțială a Ordinului nr. 700/2014, și anume a art.167 alin. (1) teza finală, plângerea prealabilă, într-un asemenea tip de contencios administrativ, putând fi formulată oricând [(art.7 alin. (1¹) din Legea nr. 554/2004)].

Participanții au îmbrățișat, în unanimitate, soluția expusă în punctul de vedere al INM.

22. Titlul problemei de drept:

Autorizare intrare în încăperi solicitată pentru punerea în posesie asupra unui imobil în baza actului de adjudecare

Materia: drept civil

Subcategoria: executare silită

Obiect ECRIS: autorizarea intrării în încăperi

Acte normative incidente: art. 680 alin. (1) și (2) C. pr. civ.

Cuvânt cheie: autorizarea intrării în încăperi

Opinia Institutului Național al Magistraturii este în sensul că nu este necesară, în vederea punerii adjudecatarului în posesia imobilului adjudecat, autorizarea pătrunderii în imobil, iar, dacă o asemenea cerere este formulată, instanța de executare ar urma să o respingă ca fiind lipsită de interes.

În argumentarea acestei opinii, trebuie avute în vedere dispozițiile art. 680 alin. (2) C. pr. civ., în conformitate cu care, în cazul altor titluri executorii decât hotărârile judecătorești, la cererea creditorului sau a executorului judecătoresc, instanța competentă va autoriza intrarea în locurile menționate la alin. (1). Instanța se pronunță, de urgență, în camera de consiliu, cu citarea terțului care deține bunul, prin încheiere executorie care nu este supusă niciunei căi de atac.

Dincolo de denumirea marginală a art. 680 C. pr. civ. – Accesul la bunurile debitorului – ca argument circumstanțial, dat fiind faptul că denumirile marginale nu au valoare normativă, se observă că textul impune pentru soluționarea cererii de autorizare, ca o condiție general valabilă, citarea terțului care deține bunul.

Totodată, art. 680 alin. (1) C. pr. civ., consacrand soluția dreptului executorului judecătoresc de a pătrunde în spațiu fără vreo autorizare prealabilă, face referire la spații/încăperi care ar constitui domiciliul, reședința ori sediul unei persoane, ceea ce pare să excludă interpretarea că este vizată ipoteza spațiului unde debitorul însuși ar avea domiciliul, reședința ori sediul.

Pe cale de consecință, în textul care conține, în mod derogator de la soluția autorizării *ope legis* a pătrunderii, soluția autorizării judiciare prealabile trebuie încorporată și această condiție de aplicare privind implicarea unui terț în procedura de executare. Exigența, formulată, nu ca una ...după caz, ci ca una general valabilă, a citării terțului care deține bunul supus executării, este explicabilă tocmai prin prisma faptului că, potrivit interpretării coroborate a celor două alineate ale art. 680 C. pr. civ., se are în vedere situația în care, pe fondul punerii în executare a unui titlu executoriu extrajudiciar, urmează a se face acte de executare privitoare la bunuri aflate în spații ale unor terți și, în consecință, deținute de aceștia din urmă; în consecință, deși textul nu distinge în privința naturii bunurilor, sunt vizate bunurile mobile corporale.

Cazul punerii în executare a actului de adjudecare în modalitatea predării silite imobiliare în favoarea adjudecatarului nu satisface decât condiția referitoare la premisa unui titlu executoriu extrajudiciar. Obiectul procedurii execuționale este, însă, un imobil, iar creditorul procedurii execuționale este, prin ipoteză, titularul unui drept de proprietate asupra imobilului, dobândit prin executare silită, astfel încât, nefiind întrunite cumulativ condițiile cerute pentru aplicarea art. 680 alin. (2) C. pr. civ., punerea în posesie se va face fără a se cere autorizarea judiciară prealabilă a pătrunderii în imobil.

Opinii exprimate de participanții la întâlnire:

S-a precizat că problema supusă dezbaterii a fost ridicată, în practică, cu privire la situația executorilor judecătorești care au procedat la punerea în executare a actului de adjudecare în modalitatea predării silite imobiliare în favoarea adjudecatarului, fără a solicita în prealabil autorizarea instanței, fiind trimiși ulterior în judecată pentru săvârșirea infracțiunii de abuz în serviciu.

În unanimitate, participanții au apreciat că soluția propusă în punctul de vedere al INM corespunde unei interpretări corecte a dispozițiilor legale, sub aspectul aplicării dispozițiilor art. 680 alin. (2) C. pr. civ. doar situațiilor limitativ avute în vedere de acest text legal.

23. Titlul problemei de drept:

Interpretarea dispozițiilor art. 713 alin. (3) C. pr. civ.

Materia: drept civil

Subcategoria: executare silită

Obiect ECRIS: contestație la executare

Acte normative incidente: art. 713 alin. (3) C. pr. civ.; art. 34 alin. (1) din O.U.G. nr. 80/2013

Cuvânt cheie: contestație la executare

Opinia Institutului Național al Magistraturii:

Potrivit art. 713 alin. (3) C. pr. civ.: „Nu se poate face o nouă contestație de către aceeași parte pentru motive care au existat la data primei contestații. Cu toate acestea, contestatorul își poate modifica cererea inițială adăugând motive noi de contestație dacă, în privința acestora din urmă, este respectat termenul de exercitare a contestației la executare”.

Dispoziția citată are ca finalitate să asigure o bună administrare a justiției. Pe de-o parte, prin cea dintâi teză textul stabilește că toate motivele de nelegalitate ale executării silite existente la momentul introducerii contestației trebuie invocate deodată (din moment ce o nouă contestație pentru motivele existente la data introducerii celei dintâi nu ar mai putea avea loc). Se realizează, astfel, o transpunere a art. 178 alin. (5) C. pr. civ. în materia executării silite. Pe de altă parte, prin cea de-a doua teză a art. 713 alin. (3) C. pr. civ. se recunoaște contestatorului dreptul de a-și modifica contestația și de a invoca motive noi, dacă în raport de acestea din urmă nu a fost depășit termenul de exercitare a contestației. Se atenuază, astfel, regula din cea dintâi teză și se asigură premisele judecării într-un cadru unitar a tuturor motivelor de nelegalitate ale executării silite. Atât rațiunea normei, dar și sensul literal al termenilor utilizați de către legiuitor susțin teza că exercitarea dreptului la modificarea contestației la executare este condiționată doar de încadrarea demersului contestatorului în termenul de introducere a contestației, fără să își mai găsească aplicarea și limitarea temporală a posibilității de modificare a cererii de chemare în judecată impusă de art. 204 C. pr. civ.

Potrivit art. 34 alin. (1) din O.U.G. nr. 80/2013: „Când o acțiune are mai multe capete de cerere, cu finalitate diferită, taxa judiciară de timbru se datorează pentru fiecare capăt de cerere în parte, după natura lui, cu excepția cazurilor în care prin lege se prevede altfel”.

De regulă, motivele noi invocate de către contestator nu conduc la apariția unor capete de cerere cu finalitate diferită (ex: pe lângă un motiv de nulitate al somației, contestatorul adaugă încă unul). Totuși, dacă motivele noi configurează un nou capăt de cerere (pe lângă anularea somației, se solicită pentru alt motiv și anularea publicației de vânzare), apreciem că sunt îndeplinite

exigențele art. 34 alin. (1) din O.U.G. nr. 80/2013 care impun timbrarea separată a petitelor cu finalitate diferită.

Articolul 10 alin. (2) din O.U.G. nr. 80/2013 (în sensul căruia: „În cazul contestației la executarea silită, taxa se calculează la valoarea bunurilor a căror urmărire se contestă sau la valoarea debitului urmărit, când acest debit este mai mic decât valoarea bunurilor urmărite. Taxa aferentă acestei contestații nu poate depăși suma de 1.000 lei, indiferent de valoarea contestată. În cazul în care obiectul executării silite nu este evaluabil în bani, contestația la executare se taxează cu 100 lei”) stabilește modalitatea de determinare a cuantumului taxei judiciare de timbru pentru un singur capăt de cerere. Textul nu intră astfel în conflict cu art. 34 alin. (1), ci, consecință a coroborării celor două articole, fixarea taxei de timbru se va face cu aplicarea art. 10 alin. (2) pentru fiecare dintre capetele de cerere cu finalitate diferită.

Opinii exprimate de participanții la întâlnire:

Într-o opinie, contrară punctului de vedere exprimat de INM, s-a apreciat că trebuie făcută o distincție în funcție de natura motivelor invocate. Astfel, cât privește motivele existente la data introducerii contestației la executare, formularea lor ulterioară echivalează cu o modificare a cererii inițiale, ceea ce atrage aplicarea art. 204 C. pr. civ.

În sprijinul punctului de vedere exprimat de INM s-a apreciat că ceea ce se invocă prin intermediul contestației la executare sunt, în realitate, motive de nelegalitate, de nulitate a procedurii, ceea ce justifică interpretarea voinței legiuitorului în sensul că s-a urmărit judecarea într-un cadru unic a tuturor acestor motive; un argument în plus în același sens este oferit chiar de practică, în care s-a constatat formularea de cereri de conexare în situațiile în care contestațiile pentru motive noi sunt introduse pe cale separată.

În ceea ce privește timbrajul în cazul motivelor noi, s-a apreciat, în concordanță cu opinia exprimată de INM, că atâta timp cât motivul nou invocat vizează anularea aceluiași act de procedură, cererea nu se va timbra distinct. În măsura în care însă motivele noi au în vedere acte de executare diferite, se impune timbrarea separată a capetelor noi de cerere cu finalitate diferită.

Participanții au agreeat, în unanimitate, opinia exprimată în punctul de vedere al INM.

24. Titlul problemei de drept:

Aplicarea interpretării date prin Decizia nr. 10/2013 a Înaltei Curți de Casație și Justiție pronunțată în recurs în interesul legii, cu referire la caracterul alternativ sau subsidiar al celor două modalități de comunicare a procesului-verbal de contravenție și a înștiințării de plată, în cadrul contestațiilor la executare promovate împotriva executării demarate în temeiul titlului executoriu reprezentat de procesul-verbal de contravenție, în ipoteza în care acesta a fost comunicat înainte de data publicării deciziei în Monitorul Oficial

Materia: drept civil

Subcategoria: executare silită

Obiect ECRIS: contestație la executare

Acte normative incidente: art. 25 alin. (1), art. 26 alin. (1), art. 27, art. 31, art. 37 din O.G. nr. 2/2001; Decizia ÎCCJ nr. 10/2013

Cuvânt cheie: contestație la executare/comunicare proces-verbal de contravenție

Opinia Institutului Național al Magistraturii:

Potrivit art. 37 din O.G. nr. 2/2001 privind regimul juridic al contravențiilor, „Procesul-verbal neatacat în termenul prevăzut la art. 31 (...) constituie titlu executoriu, fără vreo altă formalitate”.

În conformitate cu art. 31 alin. (1) din ordonanță, „Împotriva procesului-verbal de constatare a contravenției și de aplicare a sancțiunii se poate face plângere în termen de 15 zile de la data înmânării sau comunicării acestuia”.

Art. 25 alin. (1) din același act normativ prevede că: „Procesul-verbal se va înmâna sau, după caz, se va comunica, în copie, contravenientului și, dacă este cazul, părții vătămate și proprietarului bunurilor confiscate”.

Potrivit art. 26 alin. (1) din ordonanță, „Dacă agentul constatator aplică și sancțiunea, iar contravenientul este prezent la încheierea procesului-verbal, copia de pe acesta și înștiințarea de plată se înmânează contravenientului, făcându-se mențiune în acest sens în procesul-verbal. Contravenientul va semna de primire”.

„Comunicarea procesului-verbal și a înștiințării de plată de face prin poștă, cu aviz de primire, sau prin afișare la domiciliul sau la sediul contravenientului. Operațiunea de afișare se consemnează într-un proces-verbal semnat de cel puțin un martor” (art. 27 din ordonanță).

Prin Decizia nr. 10/2013, pronunțată de Înalta Curte de Casație și Justiție, în recurs în interesul legii, s-a stabilit, cu efect obligatoriu, că „modalitatea de comunicare a procesului-verbal de contravenție și a înștiințării de plată, prin afișare la domiciliul sau sediul contravenientului, este subsidiară comunicării prin poștă, cu aviz de primire”.

Dacă procesul-verbal în litigiu a fost comunicat debitorului exclusiv prin afișare, iar nu și prin poștă, cu aviz de primire, raportat la dispozițiile legale menționate anterior, în interpretarea obligatorie a Înaltei Curți de Casație și Justiție, acesta nu a fost legal comunicat și, prin urmare, termenul pentru formularea plângerii contravenționale nu a început să curgă pentru a se putea stabili că acesta nu ar fi fost contestat și, pe cale de consecință, că ar reprezenta titlu executoriu.

Decizia pronunțată în interesul legii are rol de interpretare a textelor legale, iar nu de legiferare, nepunându-se problema retroactivității acesteia. Astfel, deciziile în interesul legii sunt obligatorii pentru instanțele judecătorești de la data publicării acestora în Monitorul Oficial, însă, acest fapt nu înseamnă că anterior acestei date, instituțiile implicate în aplicarea legii nu puteau interpreta în mod corect textele legale în discuție.

În consecință, procesul-verbal de contravenție în discuție nu constituie titlu executoriu, independent de momentul comunicării acestuia (exclusiv prin afișare) față de data publicării în Monitorul Oficial a deciziei în interesul legii, iar o contestație la executare întemeiată pe un astfel de motiv de nelegalitate se impune a fi admisă.

În unanimitate, participanții au achiesat la punctul de vedere exprimat în opinia INM, apreciindu-se că nu suntem în prezența unei probleme de retroactivitate a deciziei ÎCCJ nr. 10/2013 care nu face decât să interpreteze, cu forță obligatorie, dispoziții legale preexistente.

25. Titlul problemei de drept:

Calculul termenului de decădere în cazul cererilor de validare poprire, în situația în care în cadrul dosarului de executare se emit mai multe adrese de înființare poprire, la diverse intervale de timp, către același terț poprit, iar cererea de chemare în judecată se raportează la ultima adresă emisă

Materia: drept civil

Subcategoria: executare silită

Obiect ECRIS: validare poprire

Acte normative incidente: art. 784 alin. (1) C. pr. civ., art. 790 alin. (1) C. pr. civ.

Cuvânt cheie: validare poprire; termen de decădere

Opinia Institutului Național al Magistraturii este în sensul că termenul în care trebuie formulată, sub sancțiunea decăderii, cererea de validare a popririi trebuie calculat, în cazul unor popriri succesive (deci înființate împotriva aceluiași terț poprit, în temeiul aceluiași titlu executoriu, pentru aceeași creanță) în raport cu ultima adresă de înființare a popririi.

În argumentarea acestei opinii, trebuie să se ia în considerare că, potrivit art. 790 alin. (1) C. pr. civ., cererea de validare trebuie introdusă în termen de cel mult o lună de la data când terțul poprit trebuia să consemneze sau să plătească suma urmărilor.

Obligația de consemnare sau, după caz, de plată se naște ca efect al comunicării către terțul poprit a unei adrese de înființare a popririi, data comunicării fiind echivalentă cu data indisponibilizării sumelor datorate debitorului poprit de către terțul poprit [art. 784 alin. (1) C. pr. civ.].

Codul nu interzice emiterea unor adrese succesive de înființare a popririi, scenariu justificat tocmai de faptul că terțul poprit, deși, în realitate, datorează sume de bani debitorului poprit, nu se conformează măsurii popririi. Dacă raportul juridic obligațional dintre debitorul

poprit și terțul poprit subzistă la data popririi ulterioare, terțul poprit, în temeiul acestei noi popriri, are în sarcina sa o (nouă) obligație de conformare.

Nu s-ar putea susține că o asemenea soluție ar face din termenul de o lună, prevăzut pentru formularea cererii de validare, unul de recomandare. Sancțiunea la adresa creditorului popritor va fi tocmai aceea că, prin efectul validării unei popririi ulterioare, terțul poprit nu va putea fi condamnat la plată direct către creditorul popritor decât cu privire la acele obligații de plată care erau scadente la data popririi ulterioare ori care vor deveni scadente ulterior comunicării acestora din urmă; dimpotrivă, plățile făcute de terțul poprit către debitorul poprit în intervalul dintre data comunicării primei popririi și data comunicării popririi ulterioare vor rămâne neatinse de hotărârea de validare, căci s-a validat nu o poprire în general, ci o anumită poprire (poprirea ulterioară).

În consecință, se va putea ajunge la pronunțarea unei soluții în sensul de a se admite în parte o cerere de validare a popririi, în contextul admiterii excepției tardivității cererii în raport cu prima poprire, în măsura în care creditorul popritor solicită validarea inclusiv în raport cu prima poprire.

Opinii exprimate de participanții la întâlnire:

În ipoteza emiterii succesive a mai multor adrese de poprire, prima adresă de poprire, căreia terțul poprit nu i s-a conformat, devine caducă, caz în care executarea silită poate fi continuată, inclusiv prin emiterea unei noi adrese de poprire.

Participanții au agreeat, în unanimitate, soluția exprimată în punctul de vedere al INM.

26. Titlul problemei de drept:

Aplicarea legii contravenționale mai favorabile în cadrul contestației la executare și, pe cale de consecință, imposibilitatea executării tarifului de despăgubire în condițiile abrogării art. 8 alin. (3) din O.G. nr. 15/2002 prin art. I din Legea nr. 144/2012

Materia: drept civil

Subcategoria: executare silită

Obiect ECRIS: contestație la executare

Acte normative incidente: 8 alin. (3) din O.G nr. 15/2002 (în forma existentă înainte de abrogarea textului prin Legea nr. 144/2012); art. II din Legea nr. 144/2012; Decizia Curții Constituționale nr. 112/2014

Cuvânt cheie: contestație la executare; tarif de despăgubire

Opinia Institutului Național al Magistraturii:

Articolul 8 alin. (3) din O.G. nr. 15/2002 (în forma existentă înainte de abrogarea textului prin Legea nr. 144/2012) prevedea că: „Contravenientul are obligația de a achita, pe lângă amenda contravențională, cu titlu de tarif de despăgubire, în funcție de tipul vehiculului folosit fără a deține rovinietă valabilă, sumele stabilite potrivit anexei nr. 4”. Ulterior, acest text de lege a fost abrogat prin art. I, pct. 2 din Legea nr. 144/2012. Totodată, art. II din acest din urmă act normativ a prevăzut că: „Tarifele de despăgubire prevăzute de Ordonanța Guvernului nr. 15/2002 privind aplicarea tarifului de utilizare și a tarifului de trecere pe rețeaua de drumuri naționale din România, aprobată cu modificări și completări prin Legea nr. 424/2002, cu modificările și completările ulterioare, aplicate și contestate în instanță până la data intrării în vigoare a prezentei legi se anulează”.

Pentru a înțelege atât consecințele abrogării art. 8 alin. (3) din O.G. nr. 15/2002, dar și interpretarea ce trebuie oferită art. II din Legea nr. 144/2012, se impune a clarifica cu precădere natura juridică a tarifului de despăgubire. Sub acest aspect, facem trimitere la Decizia Curții Constituționale nr. 57/2012, în sensul căreia tariful de despăgubire reprezintă o modalitate de reparare a prejudiciului material înregistrat de către Compania Națională de Autostrăzi și Drumuri Naționale din România prin uzura și degradarea drumurilor naționale. Ne aflăm, deci, în prezența unor despăgubiri materiale, consecință a activării răspunderii civile delictuale a celui care a condus pe drumurile naționale fără plata rovinietei. El nu are, așa cum rezultă expres din cuprinsul aceleiași decizii, natura unei sancțiuni contravenționale.

Astfel se explică de ce în cazul tarifului de despăgubire nu se aplică art. 12 alin. (1) din O.G. nr. 2/2001 (potrivit căruia: „Dacă printr-un act normativ fapta nu mai este considerată contravenție, ea nu se mai sancționează, chiar dacă a fost săvârșită înainte de data intrării în vigoare a noului act normativ”), actul normativ de dezincrimare producând efecte retroactive numai în ce privește sancțiunea contravențională, nu și asupra despăgubirilor civile.

În mod excepțional, art. II al Legii nr. 144/2012 a prevăzut că se anulează tarifele care au fost aplicate și contestate până la intrarea în vigoare a actului abrogator al art. 8 alin. (3) din O.G. nr. 15/2002 (amintim aici că este vorba de textul care instituise tarifele de despăgubire). Efectul retroactiv al textului analizat a fost confirmat și explicat de către Curtea Constituțională prin aceea că textul abrogator conține o normă contravențională (Decizia Curții Constituționale nr. 385/2013).

Articolul II din Legea nr. 144/2012 instituie o situație de excepție și, pe cale de consecință, aplicarea sa are un caracter limitativ. Aceasta înseamnă că pentru toate celelalte contravenții săvârșite anterior Legii nr. 144/2012, tarifele aplicate rămân neafectate, ceea ce, de altfel, este susținut și de către Curtea Constituțională care, prin Decizia nr. 112/2014, a arătat că: „Referitor la pretinsa discriminare invocată de autoarea excepției între contravenienții care au contestat tarifele de despăgubire prevăzute de Ordonanța Guvernului nr. 15/2002 până la data intrării în vigoare a Legii nr. 144/2012 - tarife care se anulează conform textului criticat - și cei care nu au formulat astfel de contestații sau ale căror contestații au fost respinse ca tardive, Curtea constată că cele două categorii de persoane se află în situații juridice diferite, aspect ce justifică tratamentul juridic diferit aplicat de legiuitor, neputând fi reținută încălcarea prin textul criticat a dispozițiilor art. 16 din Constituție”.

Opinii exprimate de participanții la întâlnire:

Participanții au agreeat, în unanimitate, soluția exprimată în punctul de vedere al INM, în sensul că dispozițiile art. II din Legea nr. 144/2012 instituie o situație de excepție, care, pe cale de consecință, este de strictă interpretare și aplicare, pentru toate celelalte contravenții săvârșite anterior Legii nr. 144/2012 tarifele aplicate rămânând neafectate.

27. Titlul problemei de drept:

Soluționarea contestațiilor la executare formulate împotriva executării silite pornite în temeiul proceselor-verbale de contravenție încheiate de CNADNR, în contextul pronunțării Deciziei nr. 6/2015 în recurs în interesul legii de către Înalta Curte de Casație și Justiție

Materia: drept civil

Subcategoria: executare silită

Obiect ECRIS: contestație la executare

Acte normative incidente: art. 713 alin. (2) C. pr. civ.; art. 17 din O.G. nr. 2/2001; Decizia ÎCCJ nr. 6/2015

Cuvânt cheie: contestație la executare; proces-verbal de constatare a contravenției; semnătură electronică; semnătură olografă

Opinia Institutului Național al Magistraturii:

Prin Decizia nr. 6/2015, Înalta Curte de Casație și Justiție a statuat că, în interpretarea și aplicarea dispozițiilor art. 17 din O.G. nr. 2/2001 privind regimul juridic al contravențiilor, raportate la dispozițiile art. 4 pct. 1-4 și art. 7 din Legea nr. 455/2001 privind semnătura electronică, republicată, procesele-verbale de constatare și sancționare a contravențiilor prevăzute de art. 8 alin. (1) din O.G. nr. 15/2002 privind aplicarea tarifului de utilizare și a tarifului de trecere pe rețeaua de drumuri naționale din România, încheiate potrivit art. 9 alin. (1) lit. a), alin. (2) și alin. (3) din acest act normativ, transmise persoanelor sancționate contravențional pe suport de hârtie, sunt lovite de nulitate absolută în lipsa semnăturii olografe a agentului constator.

Apreciem că, în măsura în care nulitatea procesului-verbal de contravenție decurgând din nevalabilitatea semnăturii agentului constatator este invocată în cadrul contestației la executare, aceasta are caracter inadmisibil, prin raportare la art. 713 alin. (2) C. pr. civ.

Astfel, în conformitate cu prevederea legală specificată, „În cazul în care executarea silită se face în temeiul unui alt titlu executoriu decât o hotărâre judecătorească, se pot invoca în contestația la executare și motive de fapt sau de drept privitoare la fondul dreptului cuprins în titlu executoriu, numai dacă legea nu prevede în legătură cu acel titlu executoriu o cale procedurală specifică pentru desființarea lui”.

Pentru incidența acestui text legal și, implicit, pentru admisibilitatea contestației la executare este necesară întrunirea cumulativă a trei condiții:

- demararea executării silită;
- titlu executoriu să nu fie reprezentat de o hotărâre judecătorească, ci de un alt înscris căruia legea îi alătură atributul punerii în executare, prin raportare la art. 632 alin. (2) C. pr. civ. (spre exemplu, contractul de credit, contractul de ipotecă, procesul-verbal de contravenție etc.);
- legea să nu reglementeze o cale procesuală specifică, exclusivă pentru desființarea sa (spre exemplu, plângerea contravențională pentru desființarea procesului-verbal de contravenție), calea dreptului comun în anularea titlu executoriu nereprezentând o atare cale procesuală specifică (prevăzută de lege pentru anularea exact a acelui titlu executoriu).

Având în vedere că O.G. nr. 2/2001 fixează în mod expres calea plângerii contravenționale drept cale de atac specifică pentru desființarea procesului-verbal de contravenție, contestația la executare se impune a fi respinsă ca inadmisibilă.

Însușirea unei soluții contrare ar produce efectul similar unei repunerii a persoanei sancționate contravențional în termenul de a obține desființarea procesului-verbal de contravenție, pe o altă cale procedurală decât cea prescrisă de lege și cu încălcarea termenelor instituite pentru introducerea acesteia.

Totodată, apreciem că sintagma din cadrul art. 713 alin. (2) C. pr. civ. vizând „și motive de fapt sau de drept privitoare la fondul dreptului cuprins în titlu executoriu” trebuie interpretată în sensul de „chiar și motive de fond, iar nu numai de formă”. Soluția este una logică din moment ce, cu ocazia procedurii învestirii cu formulă executorie, instanța a procedat la analizarea condițiilor de formă prevăzute de lege pentru existența titlului executoriu, potrivit art. 641 alin. (3) C. pr. civ., iar încheierea pronunțată în această procedură poate fi cenzurată pe calea contestației la executare, potrivit art. 712 alin. (3) C. pr. civ., ceea ce implică o analiză și sub aspect formal a titlului executoriu în cadrul procedurii contestației la executare.

Opinii exprimate de participanții la întâlnire:

S-a apreciat că ar putea fi identificată o situație în care contestația la executare să fie admisibilă, pentru vicii de formă ale titlului executoriu, respectiv atunci când procesul-verbal de contravenție nu cuprinde numele și prenumele contravenientului. Deși această omisiune este prevăzută de O.G. nr. 2/2001 ca un motiv de nulitate a procesului-verbal, în măsura în care el nu a fost antamat pe calea plângerii contravenționale, poate fi invocat, pe calea contestației la executare, însă ca impediment la executare, neexistând o creanță certă împotriva contestatorului.

Participanții au achiesat, în unanimitate, la soluția propusă în punctul de vedere al INM.

28. Titlul problemei de drept:

Regularizarea contestațiilor la executare introduse după modificarea dispozițiilor art. 716 din noul C. pr. civ., prin Legea nr. 138/2014, în raport de data sesizării executorului judecătoresc cu cererea de executare silită, dar și de data sesizării instanței

Materia: drept civil

Subcategoria: executare silită

Obiect ECRIS: contestație la executare

Acte normative incidente: art. 25 alin. (1) C. pr. civ., art. 717 C. pr. civ. (art. 716 alin. 1 C. pr. civ., în forma anterioară modificării prin Legea nr. 138/2014)

Cuvânt cheie: contestație la executare; regularizare

Opinia Institutului Național al Magistraturii este în sensul că sunt supuse regularizării numai contestațiile la executare formulate în legătură cu proceduri de executare silită declanșate

prin depunerea, la executorul judecătoresc, a cererii de executare silită înainte de intrarea în vigoare a Legii nr. 138/2014.

În argumentarea acestei opinii, trebuie avute în vedere dispozițiile art. 25 alin. (1) C. pr. civ., potrivit cărora procesele în curs de judecată, precum și executările silite începute sub legea veche rămân supuse acelei legi. Acest text consfințește, ca regulă, ultraactivarea legii vechi în materie nu doar de procese, dar și de executări silite.

Această regulă, care nu este de ordin constituțional, așa cum este cazul principiului neretroactivității legii (cu excepția legii penale mai favorabile), însă, pentru a fi înlăturată, impune existența unei norme explicite sub acest aspect în legea nouă, adică a unui text plasat în partea de dispoziții tranzitorii a legii noi care să prevadă că normele acestei legi sunt, în tot sau în parte, de imediată aplicare, răstrângându-se, în alți termeni, inclusiv asupra unor proceduri execuționale în curs de derulare la data intrării în vigoare a legii noi.

Dincolo de sentimentul, generat de puternica tradiție a principiului aplicării imediate a legii noi, pe care lumea juridică l-a avut în momentul imediat ulterior intrării în vigoare a Legii nr. 138/2014 (lege nouă inclusiv în materie de executare silită), această din urmă lege nu a fost și nu este una de imediată aplicare pentru motivul că nu conține o dispoziție derogatorie de la regula ultraactivității legii vechi (legea veche fiind noul Codul de procedură civilă astfel cum a intrat în vigoare la 15 februarie 2013, în forma anterioară modificării prin Legea nr. 138/2014).

Pentru aplicarea acestei dispoziții de drept tranzitoriu, în a cărei sferă de aplicare se află inclusiv conflictul de legi în timp între noul Cod și o lege care-l modifică (așa cum este cazul Legii nr. 138/2014), conflict care interesează problema în discuție, este necesar să fie luate în considerare dispozițiile art. 622 alin. (2) C. pr. civ., care definesc începutul executării silite prin sesizarea organului de executare silită.

Mai departe, organul de executare silită fiind sesizat, întotdeauna, de către creditor, sunt incidente, pentru determinarea concretă a datei la care începe executarea silită, dispozițiile art. 664 C. pr. civ., referitoare la cuprinsul cererii de executare silită și modalitățile în care această cerere se depune la executorul judecătoresc.

Cu titlu de concluzie preliminară, dispozițiile în materie de executare silită cuprinse în Legea nr. 138/2014 nu au a fi aplicate decât unei proceduri execuționale generate de o cerere de executare silită depusă după intrarea în vigoare a acestei legi.

Or, dispozițiile care se referă la regulile privind judecarea contestației la executare trebuie privite ca fiind, la rândul lor, dispoziții în materie de executare silită. Deși contestația la executare este, în sine, un proces, natura ei de incident în cursul executării silite este, mai mult decât o evaluare doctrinară, o calificare legală. Într-adevăr, art. 650 alin. (3) C. pr. civ. (în forma anterioară modificării) și art. 651 alin. (3) C. pr. civ., astfel cum a fost republicat, ulterior modificării, definesc atribuțiile instanței de executare referindu-se *in terminis* la soluționarea contestațiilor la executare și la soluționarea oricăror alte incidente privitoare la executarea silită. Așadar, dispozițiile privitoare la contestația la executare, ca și cele referitoare la validarea popririi, autorizarea pătrunderii în spațiu ș.a. sunt dispoziții dedicate, potrivit calificării pe care chiar legea o face, unor incidente ivite în cursul executării, ceea ce neagă posibilitatea încadrării lor în norme privitoare la procese.

Pornind de la aceste premise, se constată că dispoziția, cuprinsă în legea nouă (Legea nr. 138/2014), prin care se modifică art. 716 alin. (1) C. pr. civ. (în forma anterioară republicării, în prezent art. 717), în sensul exceptării contestației la executare de la procedura regularizării cererii, reglementate în partea generală, la art. 200 C. pr. civ., apare ca o dispoziție în materie de executare în privința căreia legea nouă, ca și în privința tuturor modificărilor aduse legii vechi, nu înțelege să îi confere o aplicare imediată, adică inclusiv asupra unor contestații care s-ar introduce după intrarea în vigoare a legii noi, însă în legătură cu executări silite anterior începute.

De aceea, pentru procedurile de executare silită începute înainte de intrarea în vigoare a legii noi, art. 716 alin. (1) C. pr. civ., în forma anterioară modificării din octombrie 2014 (deci, în sensul acestei discuții, legea veche) rămâne aplicabil nu doar incidentului judiciar al contestației ivit înainte de Legea nr. 138/2014, dar și celui ivit ulterior intrării în vigoare a legii modificatoare (legea nouă).

Participanții au achiesat, în unanimitate, la soluția propusă în punctul de vedere al INM, fără a fi formulate observații suplimentare.

29. Titlul problemei de drept:

Obiectul examinării în procedura investiției cu formulă executorie, respectiv dacă, în această etapă, este necesar să se verifice îndeplinirea procedurii de notificare a cesiunii debitorului cedat

Materia: drept civil

Subcategoria: executare silită

Obiect ECRIS: investiție cu formulă executorie

Acte normative incidente: art. 641 C. pr. civ., art. 1578 alin. (1) C. civ.

Cuvânt cheie: investiție cu formulă executorie; cesiune de creanță

Opinia Institutului Național al Magistraturii este în sensul că, în procedura investiției cu formulă executorie nu este necesară verificarea îndeplinirii procedurii de notificare către debitorul cedat a cesiunii de creanță.

În argumentarea acestei opinii urmează a fi avute în vedere dispozițiile art. 641 C. pr. civ. care reglementează procedura investiției cu formulă executorie ca o procedură prealabilă începerii executării silite în cazul titlurilor executorii extrajudiciare. Procedura este una obligatorie, dar, în același timp, necontencioasă.

Este de observat că, dacă începerea executării silite, concretizată prin depunerea cererii de executare silită la executorul judecătoresc, se întemeiază, potrivit art. 622 alin. (1)-(2) C. pr. civ., pe un refuz de executare voluntară din partea debitorului, reglementarea procedurii de investiție nu mai apare supusă unei asemenea condiționări. De altfel, cu titlu de principiu, cel care depune o cerere de investiție cu formulă executorie nu este restricționat nici măcar în privința justificării unei creanțe certe, lichide și exigibile, iar lipsa unei verificări, la momentul investiției, sub acest aspect pare să se coreleze cu obligația impusă executorului judecătoresc de a examina cele trei condiții independente de natura titlului executoriu, deci inclusiv cu referire la titlurile executorii extrajudiciare.

Or, de vreme ce, din cauza, spre exemplu, a existenței unei creanțe încă neexigibile, însuși creditorul inițial (cedentul) nu ar putea pretinde debitorului plata, aspect care, însă, nu l-ar împiedica să depună o cerere de investiție cu formulă executorie, nu sunt motive să se solicite cesionarului, în perspectiva investiției, dovada opozabilității cesiunii față de debitorul cedat căci dovada comunicării sau, după caz, a acceptării cesiunii se cere, potrivit art. 1578 alin. (1) C. civ., tocmai pentru ca cesionarul să pretindă plata.

Nu trebuie omisă că art. 641 C. pr. civ. își propune să limiteze la maximum controlul instanței sesizate cu o cerere de investiție cu formulă executorie, referirea explicită la verificarea condițiilor de formă cerută de lege pentru existența titlului executoriu fiind un argument suplimentar pentru opinia expusă.

Desigur, instanța nu poate fi sesizată decât de creditor, sens în care verificarea, în raport cu data investiției, a acestei calități este obligatorie. De aceea, distinct de cererea de investiție și titlul executoriu supus investiției, petentul cesionar trebuie să depună dovada cesiunii de creanță, fără, însă, a depune și dovada comunicării ori, după caz, a acceptării cesiunii de către debitorul cedat.

Opinii exprimate de participanții la întâlnire:

Într-o primă opinie, s-a subliniat că investiția cu formulă executorie nu se poate realiza în ipoteza supusă discuției, cu următoarea argumentare: investiția cu formulă executorie nu poate privi, potrivit dispozițiilor art. 641 alin. (1) C. pr. civ., decât titlurile executorii; pentru a fi însă în prezența unui titlu executoriu, susceptibil de a fi pus în executare, este necesar ca obligația debitorului să fie susceptibilă de executare, astfel cum prevăd dispozițiile art. 622 alin. (1) și (2) C. pr. civ. și art. 632 alin. (2) C. pr. civ. ("Constituie titluri executorii hotărârile executorii prevăzute la art. 633, hotărârile cu executare provizorie, hotărârile definitive, precum și orice alte hotărâri sau înscrisuri care, potrivit legii, pot fi puse în executare" – s.n.). Or, obligația, în situația analizată, este susceptibilă de executare numai dacă sunt îndeplinite condițiile prevăzute de art. 1578 C. civ., care

condiționează efectuarea plății către cesionar fie de acceptarea cesiunii de către debitorul cedat, fie de notificarea scrisă a aceluiași debitor.

Într-o altă opinie – concordantă cu punctul de vedere exprimat de INM – s-a apreciat că suntem în prezența a două proceduri distincte: o procedură formală, necontencioasă, a investirii cu formulă executorie, ce are în vedere strict cerințele formale ale titlului executoriu, prin urmare cerințe intrinseci ale titlului și, pe de altă parte, de notificare a cesiunii către debitorul cedat, care reprezintă o condiție extrinsecă a titlului executoriu, ținând de executarea propriu-zisă a titlului. Nici partea finală a dispozițiilor art. 641 alin. (3) C. pr. civ. – “Instanța va verifica dacă înscrisul întrunește toate condițiile de formă cerute de lege pentru a fi titlu executoriu, *precum și alte cerințe în cazurile anume prevăzute de lege*” (s.n.) – nu poate conduce la o altă concluzie decât aceea că suntem tot în prezența unor condiții intrinseci atașate titlului executoriu, care se verifică în etapa investirii cu formulă executorie, cerințe care trebuie însă prevăzute în mod expres de lege.

În unanimitate, participanții au achiesat la soluția exprimată în punctul de vedere al INM.

30. Titlul problemei de drept:

Învestirea cu formulă executorie a proceselor-verbale de constatare a contravențiilor, încheiate de Compania Națională de Autostrăzi și Drumuri Naționale din România, în vederea recuperării tarifului de despăgubire stabilit prin acestea, după publicarea în Monitorul Oficial a Deciziei nr. VI/2015, pronunțate de Înalta Curte de Casație și Justiție în recurs în interesul legii³

Materia: drept civil

Subcategoria: executare silită

Obiect ECRIS: investiție cu formulă executorie

Acte normative incidente: art. 37 din O.G. nr. 2/2001; art. 10, art. 83 lit. k) din Legea nr. 76/2012

Cuvânt cheie: investiție cu formulă executorie; proces-verbal de contravenție

Opinia Institutului Național al Magistraturii:

Potrivit art. 37 din O.G. nr. 2/2001 privind regimul juridic al contravențiilor, „Procesul-verbal neatăcut (pe calea plângerii contravenționale – n.n) (...) constituie titlu executoriu, fără vreo altă formalitate”.

Înalta Curte de Casație și Justiție a statuat că, în interpretarea și aplicarea dispozițiilor art. 17 din O.G. nr. 2/2001 privind regimul juridic al contravențiilor, aprobată cu modificări și completări prin Legea nr. 180/2002, cu modificările și completările, raportate la dispozițiile art. 4 pct. 1-4 și art. 7 din Legea nr. 455/2001 privind semnătura electronică, republicată, procesele-verbale de constatare și sancționare a contravențiilor prevăzute de art. 8 alin. (1) din O.G. nr. 15/2002 privind aplicarea tarifului de utilizare și a tarifului de trecere pe rețeaua de drumuri naționale din România, aprobată cu modificări și completări prin Legea nr. 424/2002, cu modificările și completările ulterioare, încheiate potrivit art. 9 alin. (1) lit. a), alin. (2) și alin. (3) din acest act normativ, transmise persoanelor sancționate contravențional pe suport de hârtie, sunt lovite de nulitate absolută în lipsa semnăturii olografe a agentului constator.

Apreciem că cererea de investiție cu formulă executorie a procesului-verbal de contravenție încheiat de Compania Națională de Autostrăzi și Drumuri Naționale din România în vederea valorificării pe cale de executare silită a tarifului de despăgubire, ce nu conține semnătura olografă a agentului constator, se impune a fi respinsă ca lipsită de interes.

Sintagma „fără vreo altă formalitate” are semnificația acordării beneficiului punerii în executare a procesului-verbal de contravenție fără necesitatea parcurgerii procedurii investirii cu formulă executorie.

În consecință, apreciem că cererea de investiție cu formulă executorie a unui atare înscris se impune a fi respinsă ca lipsită de interes, procedura investirii cu formulă executorie fiind exclusă de lege în acest caz, nefiind justificat un demers procedural pentru obținerea unei formalități nesolicitate pentru demararea executării silite.

³ Problema de drept a făcut obiectul unei solicitări distincte de exprimare a unui punct de vedere, adresată Institutului Național al Magistraturii de Curtea de Apel Bacău, includerea ei în punctajul de discuții reprezentând o solicitare expresă a instanței.

În acest context, se impune menționarea faptului că, prin intrarea în vigoare a noului Cod de procedură civilă, textul art. 37 din O.G. nr. 2/2001 nu a fost abrogat și nici nu a suferit vreo modificare.

Astfel, potrivit art. 10 din Legea nr. 76/2012, „Ori de câte ori printr-un act normativ se prevede investirea cu formulă executorie a unei hotărâri judecătorești sau a altui înscris, acestea vor fi puse în executare, de la data intrării în vigoare a Codului de procedură civilă, fără a fi necesară investirea cu formulă executorie”.

De asemenea, în conformitate cu art. 83 lit. k) din același act normativ, la data intrării în vigoare a Codului de procedură civilă se abrogă orice alte dispoziții contrare, chiar dacă sunt cuprinse în legi speciale.

Textul art. 37 din O.G. nr. 2/2001 nu intră în contradicție cu art. 10 din Legea nr. 76/2012, întrucât excludea de la bun început, anterior intrării în vigoare a acestui ultim act normativ, procedura investirii cu formulă executorie pentru dobândirea caracterului de titlu executoriu procesului-verbal de contravenție.

Totodată, articolul în discuție nu a fost abrogat în temeiul art. 83 lit. k) din Legea nr. 76/2012, întrucât nu conține o dispoziție contrară, ci dimpotrivă, una compatibilă cu dispozițiile art. 10 din același act normativ.

Un ultim argument este acela că O.G. nr. 2/2001, ca act normativ special, nu a fost modificat prin noul Cod de procedură civilă, astfel cum a fost modificat prin Legea nr. 138/2014, ca act normativ general, întrucât o lege generală poate abroga sau modifica o lege specială intrată în vigoare anterior numai în mod expres, aspect nerealizat în chestiunea de drept analizată.

Opinii exprimate de participanții la întâlnire:

Din coroborarea dispozițiilor art. 632 alin. (2) C. pr. civ. (care enumeră titlurile executorii) și cele ale art. 37 din O.G. nr. 2/2001 nu rezultă că procesul-verbal ar putea fi pus în executare fără vreo altă formalitate, ci numai că el reprezintă titlu executoriu fără că pentru aceasta să fie nevoie de vreo altă formalitate. Or, în acest context devin aplicabile dispozițiile art. 641 alin. (1) C. pr. civ. care prevăd că titlurile executorii, altele decât hotărârile judecătorești, pot fi puse în executare numai dacă sunt investite cu formulă executorie. În plus, a admite soluția că aceste titluri pot fi puse în executare fără investire cu formulă executorie ar echivala cu sustragerea lor cenzurii cu privire la aspecte de fond, invocarea lor putând fi realizată numai pe calea contestației la executare.

Referitor la această opinie, s-a precizat că trebuie avută în vedere o interpretare istorico-teleologică a dispozițiilor art. 37 din O.G. nr. 2/2001, în sensul că, la momentul intrării în vigoare a O.G. nr. 2/2001, semnificația sintagmei “fără vreo altă formalitate” se referea la faptul că acest titlu nu mai avea nevoie de investire cu formulă executorie, intenția legiuitorului de la acel moment fiind să excepteze, în mod expres, acest titlu, de la procedura de investire cu formulă executorie. Cât privește eventualele vicii de fond ale titlului, acestea pot fi supuse cenzurii instanței, pe calea plângerii contravenționale.

În sprijinul soluției din punctul de vedere al INM au fost invocate și dispozițiile art. 374 din vechiul C. pr. civ. care prevedea că hotărârea judecătorească sau alt titlu se execută numai dacă este investit cu formulă executorie, afară de încheierile executorii și de hotărârile executorii provizorii și de alte hotărâri sau înscrisuri prevăzute de lege, care se execută fără formula executorie.

De asemenea, s-a arătat că există și soluții de practică judiciară care au interpretat dispozițiile art. 37 din O.G. nr. 2/2001 în sensul că recunosc posibilitatea punerii în executare a proceselor-verbale de constatare a contravențiilor fără a mai fi nevoie de investirea lor cu formulă executorie.

Participanții au îmbrățișat, în unanimitate, soluția expusă în punctul de vedere al INM, cu argumentul suplimentar că, din interpretarea istorico-teleologică a dispozițiilor art. 37 din O.G. nr. 2/2001, raportat la art. 374 din vechiul Codului de procedură civilă, rezultă că sintagma “fără vreo altă formalitate” se referă la “fără investire cu formulă executorie”.

Î. Recunoașterea hotărârilor străine

31. Titlul problemei de drept:

Cereri de recunoaștere a hotărârilor pronunțate de instanțele străine, în materia „minori și familiei”. Motivele de refuz ale recunoașterii hotărârii străine

Materia: drept civil

Subcategoria: alte tipuri de cauze

Obiect ECRIS: exequator

Acte normative incidente: art. 21, art. 22 din Regulamentul (CE) nr. 2201/2003 al Consiliului din 27 noiembrie 2003; art. 17 din Regulamentul (CE) nr. 4/2009 al Consiliului din 18 decembrie 2008
Cuvânt cheie: exequator; recunoaștere hotărâre străină

Opinia Institutului Național al Magistraturii:

Recunoașterea unei hotărâri străine, pronunțate în materie de divorț de către o instanță dintr-un stat membru al Uniunii Europene, urmează a fi raportată la procedura reglementată de art. 21 și urm. din Regulamentul nr. 2201/2003 privind competența, recunoașterea și executarea hotărârilor judecătorești în materie matrimonială și în materia răspunderii părintești. În această ipoteză nu sunt aplicabile dispozițiile art. 1094-1099 C. pr. civ., deoarece reglementările din dreptul UE se aplică cu prioritate. Supremația actelor obligatorii ale Uniunii este un principiu fundamental al dreptului UE. Astfel, în conformitate cu jurisprudența constantă a CJUE (de exemplu, hot. Costa / ENEL, 6/64, EU:C:1964:66; hot. Amministrazione delle Finanze dello Stato / Simmenthal, C-106/77, EU:C:1978:49), tratatele și legislația adoptată de instituțiile Uniunii pe baza tratatelor au prioritate în raport cu dreptul național al statelor membre.

De asemenea, potrivit art. 1065 C. pr. civ., dispozițiile Cărții a VII-a privind procesul civil internațional se aplică în procesele de drept privat cu elemente de extraneitate, în măsura în care prin tratatele internaționale la care România este parte, prin dreptul Uniunii Europene sau prin legi speciale nu se prevede altfel.

În materia divorțului, principiul prevăzut de Regulamentul nr. 2201/2003 este acela al recunoașterii reciproce a hotărârilor judecătorești pronunțate de instanțele statelor membre, fără a fi necesar să se recurgă la vreo procedură [(art. 21 alin. (1)]. Astfel, nu este necesară nicio procedură pentru actualizarea actelor de stare civilă ale unui stat membru pe baza unei hotărâri judecătorești pronunțate în alt stat membru, în materie de divorț [(art. 21 alin. (2)].

Aceasta nu împiedică orice parte interesată să solicite, în conformitate cu procedurile prevăzute de regulament, recunoașterea sau refuzul recunoașterii unei hotărâri.

O hotărâre judecătorească pronunțată în materie de divorț nu se recunoaște, în următoarele ipoteze (art. 22): în cazul în care recunoașterea contravine în mod evident ordinii publice a statului membru în care se solicită aceasta; în cazul în care actul de sesizare a instanței sau un act echivalent nu a fost notificat sau comunicat în timp util pârâtului care nu s-a prezentat, astfel încât acesta să își poată pregăti apărarea, cu excepția cazului în care se constată că pârâtul a acceptat hotărârea într-un mod evident; în cazul în care aceasta este ireconciliabilă cu o hotărâre pronunțată între aceleași părți în statul membru în care se solicită aceasta sau în cazul în care aceasta este ireconciliabilă cu o hotărâre pronunțată anterior într-un alt stat membru sau într-un stat terț într-o cauză între aceleași părți, din moment ce această primă hotărâre îndeplinește condițiile necesare recunoașterii.

Din datele speței rezultă că în cauză nu sunt incidente aceste motive de refuz de recunoaștere a hotărârii judecătorești cu privire la capătul de cerere privind divorțul.

Cu privire la obligația de întreținere, dispozițiile de dreptul Uniunii Europene incidente sunt cele ale Regulamentului (CE) nr. 4/2009 privind competența, legea aplicabilă, recunoașterea și executarea hotărârilor și cooperarea în materie de obligații de întreținere.

Chiar dacă hotărârea judecătorească este unică, recunoașterea efectelor acesteia privind diversele capete de cerere poate fi supusă unor dispoziții aflate în regulamente diferite. Astfel, Regulamentul nr. 2201/2003 prevede expres în art. 1 alin. (3) lit. e) că nu se aplică obligației de întreținere. Prin urmare, reglementările menționate mai sus privind recunoașterea sau refuzul recunoașterii unei hotărâri judecătorești în materia divorțului nu se aplică și cu privire la recunoașterea capătului de cerere privind obligația de întreținere.

Potrivit art. 17 din Regulamentul nr. 4/2009, o hotărâre pronunțată într-un stat membru care are obligații în temeiul Protocolului de la Haga din 2007 este recunoscută într-un alt stat membru fără a fi necesar să se recurgă la nicio procedură și fără a fi posibilă contestarea recunoașterii sale.

Spre deosebire de materia divorțului, Regulamentul nr. 4/2009 merge mai departe: nu numai că recunoașterea se face fără nicio procedură, dar în materia obligației de întreținere, nu este posibilă contestarea recunoașterii hotărârii, cu alte cuvinte nu se poate solicita refuzul

recunoașterii unei hotărâri pronunțate cu privire la obligația de întreținere. Mai mult, potrivit art. 17 alin. (2) din Regulamentul nr. 4/2009, o hotărâre pronunțată într-un stat membru care are obligații în temeiul protocolului de la Haga din 2007 și care este executorie în statul membru respectiv, este executorie în alt stat membru, fără a fi necesară încuviințarea executării.

Prin urmare, Regulamentul nr. 4/2009 a eliminat procedura de exequatur pentru hotărârile pronunțate în statele membre care au obligații în temeiul Protocolului de la Haga din 2007 (toate statele membre mai puțin Danemarca și Marea Britanie) privind legea aplicabilă obligațiilor de întreținere.

În cauză, deoarece Spania, este un stat membru care are obligații în temeiul Protocolului de la Haga din 2007, hotărârea ce face obiectul litigiului este recunoscută de plin drept cu privire la capătul de cerere privind obligația de întreținere și nu poate face obiectul unei contestații. Prin urmare, cererea cu privire la recunoașterea acestui capăt de cerere este lipsită de interes.

În ceea ce privește discuțiile care au vizat existența unei hotărâri anterioare a unei instanțe române, pronunțată într-o cerere de stabilire a obligației de plată a pensiei de întreținere pentru aceiași copii minori, recunoașterea de drept a unei hotărâri, în temeiul art. 17 din Regulamentul nr. 4 /2009 presupune că nu se poate invoca nici un motiv de refuz de recunoaștere. În cazul acestor hotărâri recunoscute de plin drept, pot fi invocate numai motivele de refuz sau de suspendare a executării silite, în condițiile art. 21 din Regulament.

Opinii exprimate de participanții la întâlnire:

Referitor la aspectele puse în discuție, într-o primă intervenție au fost formulate câteva precizări cu caracter general.

Astfel, s-a subliniat că este vorba despre două etape distincte: recunoașterea și încuviințarea executării hotărârii străine. În domeniul dreptului familiei, sunt aplicabile Regulamentul (CE) nr. 2201/2003 al Consiliului (Bruxelles II bis) care reglementează atât divorțul, cât și aspectele care țin de răspunderea părintească (autoritate părintească, drept de vizită, plasament, tutelă) și Regulamentul (CE) nr. 4/2009 aplicabil pensiei de întreținere. În etapa recunoașterii și încuviințării, instrumentele europene își propun să suprime formalitățile, o hotărâre străină urmând să se bucure de recunoaștere întocmai unei hotărâri pronunțate de instanța națională.

În materie de divorț și autoritate părintească se prevede o procedură de exequatur, în cadrul căreia pot fi invocate motive de refuz al recunoașterii, între aceste motive figurând și caracterul ireconciliabil a două hotărâri străine.

În ceea ce privește pensia de întreținere, Regulamentul nr. 4/2009 nu permite invocarea niciunui motiv pentru refuzul recunoașterii sau al executării.

S-a evidențiat însă că există o reticență în aplicarea celor două regulamente. Spre exemplu, deși Regulamentul nr. 2201/2003 a intrat în vigoare pentru România în 2007, dată începând cu care toate hotărârile de divorț ar fi trebui operate de serviciul de stare civilă numai în baza hotărârii străine, acest lucru nu se întâmplă, operarea în registre realizându-se, în realitate, în continuare, numai pe baza hotărârii de recunoaștere.

În unanimitate, participanții au achiesat la soluția expusă în punctul de vedere al INM, de respingere ca lipsită de interes a cererii de recunoaștere a unei hotărâri/capăt de cerere dintr-o hotărâre pronunțată într-un stat membru, care cade sub incidența prevederilor Regulamentului nr. 4/2009, această soluție fiind singura în acord cu dispozițiile Regulamentului menționat.

II. Aspecte de practică neunitară în materia dreptului civil

32. Titlul problemei de drept:

Cerere privind obligarea Comisiilor (locală și județeană) de fond funciar la punerea în posesie și la emiterea titlului de proprietate, în condițiile în care reclamantilor li s-a reconstituit dreptul de proprietate prin Hotărâre de validare a Comisiei Județene)

Materia: drept civil

Subcategoria: fond funciar

Obiect ECRIS: fond funciar

Acte normative incidente: art. 7 din Legea nr. 165/2013

Cuvânt cheie: Comisie locală de fond funciar; punere în posesie; titlu de proprietate

Opinia Institutului Național al Magistraturii:

Potrivit art. 7 din Legea nr. 165/2013: „Până la întocmirea situației centralizatoare la nivel local, se suspendă emiterea hotărârilor de validare/invalidare de către comisiile județene de fond funciar sau, după caz, de către Comisia de Fond Funciar a Municipiului București, eliberarea titlurilor de proprietate, punerea în posesie de către comisiile locale de fond funciar, precum și orice alte proceduri administrative în domeniul restituirii fondului funciar. (2) Dispozițiile alin. (1) nu sunt aplicabile în cazul hotărârilor judecătorești definitive și irevocabile”.

De asemenea, art. 11 din același act normativ prevede că: „(1) Comisiile locale și județene de fond funciar sau, după caz, Comisia de Fond Funciar a Municipiului București au obligația de a soluționa toate cererile de restituire, de a efectua punerile în posesie și de a elibera titlurile de proprietate până la data de 1 ianuarie 2016. (2) În situația neîndeplinirii obligațiilor în termenul prevăzut la alin. (1), persoana care se consideră îndreptățită poate formula plângere la judecătoria în a cărei rază teritorială este situat terenul, în termen de 30 de zile. Hotărârea pronunțată de instanța judecătorească este supusă numai apelului. Plângerea este scutită de taxa judiciară de timbru”.

Rezultă că în noul context legislativ creat de apariția Legii nr. 165/2013, obligațiile legale (inclusiv eliberarea titlurilor de proprietate și punerea în posesie) stabilite în sarcina comisiilor locale și județene de fond funciar sau, după caz, Comisiei de Fond Funciar a Municipiului București trebuie executate cel târziu până la data de 01.01.2016.

Doar dacă obligațiile ce le revin nu au fost îndeplinite până la împlinirea acestui termen, persoana care se consideră îndreptățită (în conformitate cu art. 3 pct. 1 din Legea nr. 165/2013, este vorba de: „... persoana care a formulat și a depus, în termen legal, la entitățile investite de lege cereri din categoria celor prevăzute la pct. 1, care nu au fost soluționate până la data intrării în vigoare a prezentei legi”) poate formula plângere la judecătoria în circumscripția căreia se află imobilul.

Se impune, așadar, ca eventualele plângeri introduse până la data de 01.01.2016 să fie respinse ca premature.

În unanimitate, participanții au agreeat soluția propusă în punctul de vedere al INM, fără a fi formulate observații suplimentare.

33. Titlul problemei de drept:

Interpretarea noțiunii de arestare nelegală în acțiunile civile privind acordarea de despăgubiri în temeiul art. 539 C. pr. pen.

34. Titlul problemei de drept:

Admisibilitatea acțiunilor prin care se solicită obligarea Statului Român, reprezentat de Ministerul Finanțelor Publice, la plata unor despăgubiri pentru prejudiciile materiale și morale cauzate în cursul procesului penal, în situația în care nu sunt întrunite condițiile prevăzute de art. 504 din vechiul C. pr. pen. și de art. 539 din noul C. pr. pen., invocându-se ca temei art. 998 - 999 C. civ. sau dispozițiile Convenției pentru apărarea drepturilor omului și libertăților fundamentale

Materia: drept civil

Subcategoria: pretenții

Obiect ECRIS: pretenții

Acte normative incidente: art. 539 C. pr. pen.; art. 504 din vechiul C. pr. pen.; art. 5 din Convenția europeană a drepturilor omului

Opinia Institutului Național al Magistraturii:

Potrivit art. 539 C. pr. pen.: „(1) Are dreptul la repararea pagubei și persoana care, în cursul procesului penal, a fost privată nelegal de libertate. (2) Privarea nelegală de libertate trebuie să fie stabilită, după caz, prin ordonanță a procurorului, prin încheierea definitivă a judecătorului de drepturi și libertăți sau a judecătorului de cameră preliminară, precum și prin încheierea definitivă sau hotărârea definitivă a instanței de judecată investită cu judecarea cauzei.”

Rezultă din cuprinsul textelor citate că dreptul la despăgubire este condiționat de existența unei privări nelegale de libertate. La rândul ei, privarea nelegală de libertate trebuie să fie stabilită prin actele procedurale și de către organele judiciare identificate în alin. (2) al art. 539 C. pr. pen.

Se înțelege, astfel, că achitarea ulterioară a inculpatului nu are aptitudinea ea însăși să atragă caracterizarea privării de libertate ca fiind una nelegală. Soluția este confirmată și de următorul raționament. Legalitatea privării de libertate se verifică prin raportare la un probatoriu sumar, în timp ce achitarea este soluția pronunțată în funcție de întregul material probatoriu administrat în dosar. Este, astfel, natural ca legalitatea măsurii preventive să nu poată să fie apreciată *a posteriori* în funcție de soluția dată asupra fondului cauzei penale supuse judecății. De altfel, măsura preventivă poate să nu fie urmată de un act de inculpare și cu toate acestea ea să nu fie considerată nelegală. În acest sens s-a pronunțat și Curtea Europeană a Drepturilor Omului (cauza Brogan ș.a. împotriva Regatului Unit).

Acțiunea în despăgubire nu poate fi întemeiată pe dispozițiile dreptului comun (art. 998-999 din vechiul C. civ., respectiv art. 1357 și urm. C. civ.). Normele care reglementează răspunderea statului pentru prejudiciile cauzate în cazul privării nelegale de libertate au un caracter special în raport de cele ale dreptului comun. În consecință, răspunderea statului pentru privarea nelegală de libertate poate fi angajată numai dacă sunt îndeplinite cerințele speciale prevăzute de art. 539 C. pr. pen. Se circumscriu acestora și cerința ca privarea nelegală de libertate să fi fost constatată prin vreunul din actele procedurale expres prevăzute de art. 539 alin. (2) C. pr. pen.

Invocarea cu prioritate a dispozițiilor art. 5 din Convenția europeană a drepturilor omului în detrimentul art. 539 C. pr. pen. este permisă numai dacă standardul oferit de către Convenție este superior celui asigurat de norma internă. Din acest punct de vedere, condiționarea angajării răspunderii statului de constatarea nelegalității măsurii arestării preventive prin actele procedurale identificate de art. 539 alin. (2) C. pr. pen. poate fi considerată ca o împrejurare de natură să conducă la aprecierea că dispoziția din legea română este mai puțin favorabilă normei convenționale și că, deci, s-ar impune aplicarea prioritara a celei din urmă.

Opinii exprimate de participanții la întâlnire:

A fost expus punctul de vedere exprimat de către INM. În sprijinul acestuia s-a invocat jurisprudență relevantă în materie a Curții Europene a Drepturilor Omului⁴. Totodată, au fost expuse de către participanți aspecte relevante din practica instanțelor unde își desfășoară activitatea. De asemenea, participanții au fost informați cu privire la editarea, în anul 2014, de către Curtea Europeană a Drepturilor Omului a unui Ghid cu privire la dispozițiile art. 5 din Convenția europeană a drepturilor omului, relevanță pentru problema discutată prezentând mai ales paragrafele 221-223.

Întrucât problema în discuție face obiectul unui recurs în interesul legii, în lucru la Parchetul de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție – cu ocazia consultării practicii judiciare constatându-se că există soluții în sensul în care răspunderea obiectivă a statului

⁴ Pentru detalii, a se vedea **Prof. univ. dr. Lidia Barac**, „Câteva considerații cu privire la procedura reparării pagubei materiale sau a daunei morale în caz de eroare judiciară sau în caz de privare nelegală de libertate ori în alte cazuri”, la adresa <http://www.juridice.ro/382615/cateva-consideratii-cu-privire-la-procedura-repararii-pagubei-materiale-sau-a-daunei-morale-in-caz-de-eroare-judiciara-sau-in-caz-de-privare-nelegala-de-libertate-ori-in-alte-cazuri.html>

operează automat, cât și soluții în sensul condiționării acestei răspunderi de constatarea nelegalității măsurii privative de libertate - s-a decis amânarea dezbaterilor cu privire la acest punct pentru întâlnirea viitoare, urmând să fie avută în vedere soluția care va fi pronunțată în cadrul recursului în interesul legii.

35. Titlul problemei de drept:

Interpretarea dispozițiilor art. 1829 Cod civil și a dispozițiilor Legii nr. 230/2007 în ceea ce privește obligația statului de a achita cheltuielile comune și penalitățile de întârziere pentru chiriașii locuințelor ANL

Materia: drept civil

Subcategoria: pretenții

Obiect ECRIS: pretenții

Acte normative incidente: art. 1829 C. civ.; art. 50 alin. (1) din Legea nr. 230/2007

Cuvânt cheie: cheltuieli comune; ANL

Opinia Institutului Național al Magistraturii:

Potrivit art. 1829 alin. (2) C. civ., „Chiriașii sunt obligați să contribuie la cheltuielile pentru iluminarea, încălzirea, curățarea părților și instalațiilor de folosință comună, precum și la orice alte cheltuieli pe care legea le stabilește în sarcina lor”.

În conformitate cu art. 8 alin. (2) din Legea nr. 152/1998 privind înființarea Agenției Naționale pentru Locuințe, „Locuințele pentru tineri destinate închirierii, inclusiv cele construite și destinate în mod exclusiv închirierii tinerilor specialiști din învățământ sau sănătate, realizate în condițiile acestei legi fac obiectul proprietății private a statului. Locuințele pentru tineri destinate închirierii sunt administrate, în conformitate cu prevederile legale în materie aflate în vigoare, de autoritățile administrației publice locale ale unităților administrativ-teritoriale în care acestea sunt amplasate, iar cele destinate în mod exclusiv închirierii tinerilor specialiști din învățământ sau sănătate sunt administrate de autoritățile administrației publice centrale din domeniul învățământului, respectiv din domeniul sănătății ori sunt în administrarea unor unități aflate în subordinea sau sub coordonarea acestor autorități, potrivit legii. Locuințele realizate în cadrul programului privind construcția de locuințe cu chirie prin atragerea capitalului privat fac obiectul proprietății publice a statului. Pentru celelalte locuințe care se realizează prin programele de investiții prevăzute la art. 7 alin. (6) regimul juridic și modul de repartizare sunt prevăzute de Legea locuinței nr. 114/1996, republicată, cu modificările și completările ulterioare”.

Articolul 50 alin. (1) din Legea nr. 230/2007 prevede că „Asociația de proprietari are dreptul de a acționa în justiție pe orice proprietar care se face vinovat de neplata cotelor de contribuție la cheltuielile asociației de proprietari mai mult de 90 de zile de la termenul stabilit”.

Apreciem că statul justifică legitimare procesuală pasivă în cadrul unui proces declanșat de asociația de proprietari pentru recuperarea cheltuielilor menționate anterior și a penalităților de întârziere aferente, dată fiind calitatea sa de titular al dreptului de proprietate asupra locuinței, prin raportare la art. 50 alin. (1) din Legea nr. 230/2007, dispoziție cu caracter special aplicabilă în acest caz.

Articolul 1829 alin. (2) C. civ. reprezintă temei juridic pentru recuperarea de către proprietar a cheltuielilor în discuție de la chiriaș, cheltuieli achitate de primul asociației de proprietari, textul legal specificat reglementând raporturile dintre chiriaș și proprietar sub aspectul acestor sume, neaplicându-se raporturilor dintre asociația de proprietari și proprietar, pentru acest ultim caz fiind instituită norma înscrisă în Legea nr. 230/2007.

Un argument suplimentar în favoarea acestei soluții, ce decurge tot din calificarea normelor în discuție, ca fiind specială, respectiv generală, este acela că legea generală (în speță, noul Cod civil), intrată în vigoare ulterior legii speciale (în speță, Legea nr. 230/2007), pentru a avea capacitatea de a o modifica sau abroga, ar fi trebuie să prevadă în mod expres aceasta, aspect nerealizat în cauză.

În concluzie, dacă cererea având ca obiect plata sumelor respective este promovată de către asociația de proprietari, atunci calitatea procesuală pasivă aparține titularului dreptului de proprietate asupra locuinței, în speță statului, în cazul locuințelor închiriate, potrivit art. 50 alin. (1) din Legea nr. 230/2007. Dacă însă cererea este introdusă de proprietarul locuinței, atunci legitimarea procesuală pasivă va fi conferită chiriașului, prin raportare la art. 1829 alin. (2) C. civ.

În unanimitate, participanții au agreeat soluția propusă în punctul de vedere al INM.

36. Titlul problemei de drept:

Expropriere. Stabilirea prețului despăgubirii la momentul transferului dreptului de proprietate. Decizia Curții Constituționale nr. 12/15.01.2015 publicată în Monitorul Oficial nr. 152 din 03.03.2015. Condițiile în care este admisibilă o cerere de revizuire întemeiată pe dispozițiile art. 509 pct. 11 C. pr. civ.

Materia: drept civil

Subcategoria: alte tipuri e cauze

Obiect ECRIS: revizuire

Acte normative incidente: art. 509 pct. 11 C. pr. civ.; Decizia Curții Constituționale nr. 12/15.01.2015

Cuvânt cheie: revizuire; expropriere

Opinia Institutului Național al Magistraturii:

Prin Decizia nr. 12 din 15 ianuarie 2015 Curtea Constituțională a declarat neconstituționale prevederile art. 9 teza a II-a din Legea nr. 198/2004 privind unele măsuri prealabile lucrărilor de construcție de autostrăzi și drumuri naționale, în forma anterioară modificărilor aduse prin Legea nr. 184/2008 pentru modificarea și completarea Legii nr. 198/2004 privind unele măsuri prealabile lucrărilor de construcție de autostrăzi și drumuri naționale, raportată la sintagma „la data întocmirii raportului de expertiză” cuprinsă în dispozițiile art. 26 alin. (2) din Legea nr. 33/1994 privind exproprierea pentru cauză de utilitate publică.

În motivarea Deciziei Curții Constituționale, la punctul 25, s-a reținut, în mod explicit, că „la calcularea cuantumului despăgubirilor solicitate potrivit art. 9 teza a II-a din Legea nr. 198/2004, în forma anterioară modificărilor aduse prin Legea nr. 184/2008, experții și instanța de judecată vor ține seama de prețul cu care se vând în mod obișnuit, imobilele de același fel în unitatea administrativ teritorială, la momentul transferului dreptului de proprietate”.

Problema ridicată vizează admisibilitatea unei cereri de revizuire a unor decizii definitive prin care s-a dat o dezlegare cauzei prin aplicarea textului art. 9 teza a II-a din Legea nr. 198/2004 privind unele măsuri prealabile lucrărilor de construcție de autostrăzi și drumuri naționale, în forma anterioară modificărilor aduse prin Legea nr. 184/2008, text ulterior declarat neconstituțional în limitele indicate în Decizia nr. 12/2015 deja menționată.

Potrivit art. 509 pct. 11 C. pr. civ., revizuirea unei hotărâri poate fi cerută dacă „după ce hotărârea a devenit definitivă, Curtea Constituțională s-a pronunțat asupra excepției invocate în acea cauză, declarând neconstituțională prevederea care a făcut obiectul excepției”.

Rezultă, așadar, cu claritate că cererea de revizuire poate fi primită numai dacă excepția de neconstituționalitate a fost invocată în cauza în care s-a pronunțat hotărârea definitivă atacată. Pronunțarea Deciziei nr. 12 din 15 ianuarie 2015 rămâne, astfel, fără consecințe asupra soluțiilor definitive în cadrul cărora nu s-a ridicat incidentul neconstituționalității, hotărâri care, deci, nu vor putea fi atacate, pentru acest motiv, pe calea revizuirii.

În unanimitate, participanții au agreeat soluția expusă în punctul de vedere al INM.

37. Titlul problemei de drept:

Expropriere întemeiată pe dispozițiile Legii nr. 255/2010. Posibilitatea instanței de a dispune, în afară de stabilirea cuantumului despăgubirilor acordate persoanelor interesate și exproprierea altor suprafețe de teren devenite de neexploatat pentru reclamanți

Materia: drept civil

Subcategoria: drepturi de proprietate și alte drepturi reale

Obiect ECRIS: expropriere

Acte normative incidente: art. 22 alin. (1), art. 34 din Legea nr. 255/2010

Cuvânt cheie: expropriere

Opinia Institutului Național al Magistraturii:

Legea nr. 255/2010 are caracterul unei legi speciale care articulează într-o procedură specifică exproprierea pentru realizarea lucrărilor ce intră în domeniul ei de reglementare. În cadrul acestei proceduri, atribuțiile instanțelor de judecată sunt semnificativ diferite de cele atribuite ei prin Legea nr. 33/1994, act normativ general în materie de expropriere.

Semnificativ în sensul celor arătate este art. 22 alin. (1) din Legea nr. 255/2010, text care circumscrie atribuțiile instanțelor de judecată numai soluționării contestației formulate împotriva modului de stabilire a despăgubirilor. În mod explicit, același articol prevede că nu face obiectul de verificare al instanțelor de judecată transferul dreptului de proprietate, sintagmă căreia i se subsumează și interdicția de a discuta asupra limitelor în care a avut loc exproprierea, adică delimitarea materială a proprietății.

Este adevărat că legea generală prevede facultatea instanței de judecată de a dispune și obligarea expropriatorului la o expropriere totală, dincolo de nevoile realizării lucrării de utilitate publică. Aplicarea în completare a normei generale nu poate avea loc însă decât în limitele îngăduite de norma specială. Iar sub acest aspect, același art. 22 alin. (3) din Legea nr. 255/2010, prevede că dispozițiile art. 21-27 din Legea nr. 33/1994 se aplică numai cât privește stabilirea despăgubirii, fiind deci exclusă aplicarea normelor care îndreptătesc instanțele să se pronunțe în sensul obligării expropriatorului la o expropriere totală.

Articolul 34 din cuprinsul Legii nr. 255/2010 nu infirmă cele deja arătate cu privire la limitele aplicării legii generale, în continuarea celei speciale. Textul analizat prevede că Legea nr. 255/2010 se completează cu Legea nr. 33/1994, dacă cea din urmă nu contravine dispozițiilor legii speciale. Or, în măsura în care s-ar recunoaște dreptul instanței de a statua asupra unei exproprieri totale, în temeiul normei generale, pentru lucrări care intră în domeniul de reglementare al legii speciale, în mod cert această dispoziție contravine Legii nr. 255/2010.

Cele de noi susținute nu exclud însă obligația instanței de judecată ca, în contextul stabilirii cuantumului despăgubirilor și în limitele investiției sale, să aibă în vedere inclusiv faptul deprecierii valorice a parcelei rămase în proprietatea celui expropriat.

38. Titlul problemei de drept:

Expropriere. Imputarea cheltuielilor de judecată efectuate pentru realizarea procedurilor de expropriere întemeiate pe dispozițiile Legii nr. 255/2010

Materia: drept civil

Subcategoria: alte tipuri de cauze

Obiect ECRIS: expropriere

Acte normative incidente: art. 23 din Legea nr. 255/2010; art. 453 C. pr. civ.

Cuvânt cheie: expropriere; cheltuieli de judecată

Opinia Institutului Național al Magistraturii:

Legea nr. 255/2010 conține o singură referire la regimul procedural al cheltuielilor de judecată în cuprinsul art. 23 alin. (3), conform căruia: „Cheltuielile necesare pentru realizarea expertizelor de evaluare a cuantumului despăgubirilor convenite ca urmare a exproprierii în cadrul litigiilor prevăzute la alin. (1) vor fi avansate în conformitate cu procedura de drept comun”.

Este procedura de drept comun la care se referă art. 23 alin. (3) aceea instituită de art. 38 din Legea nr. 33/1994 (text în temeiul căruia cheltuielile efectuate pentru realizarea procedurilor de expropriere sunt în sarcina expropriatorului) sau cea care rezultă din cuprinsul art. 453 C. pr. civ. (art. 274 din vechiul C. pr. civ.)?

Răspunsul la această întrebare nu poate face abstracție de particularitățile procedurii de expropriere prevăzute prin legea specială (Legea nr. 255/2010) în raport de reglementarea de drept comun (încorporată Legii nr. 33/1994). Astfel, în cazul procedurii de drept comun, stabilirea cheltuielilor de judecată în sarcina expropriatorului are ca justificare faptul că la capătul demersului judiciar (în urma achitării despăgubirii stabilite de către instanță) se află chiar transferul dreptului de proprietate ca efect al exproprierii. Această rațiune nu se mai regăsește însă în cazul procedurii judiciare reglementate de legea specială atât timp cât ea se limitează la

dimensionarea despăgubirii, la inițiativa expropriatului nemulțumit, ea situându-se în timp ulterior transferului prin expropriere a dreptului de proprietate.

În acest ultim caz devine, așadar, naturală plasarea problemei cheltuielilor de judecată în perimetrul dreptului comun procedural reprezentat de dispozițiile art. 453 C. pr. civ. (art. 274 din vechiul C. pr. civ.).

Opinii exprimate de participanții la întâlnire:

Punctele 37 și 38 au fost analizate împreună.

Prealabil dezbaterilor au fost expuse situațiile de fapt care au prilejuit pronunțarea de soluții diferite în practică, respectiv acțiuni prin care s-a solicitat, pe temeiul dispozițiilor Legii nr. 255/2010, exproprierea unei alte suprafețe decât cea care făcuse obiectul acordării de despăgubiri contestate în instanță.

Într-o primă opinie, s-a considerat că dispozițiile legii speciale se raportează la dispozițiile legii cadru în materie – Legea nr. 33/1994, care recunoaște posibilitatea instanței de a aprecia asupra oportunității exproprierii unor suprafețe de teren a căror exploatare a devenit ineficientă pentru persoanele interesate.

Într-o a doua opinie, s-a considerat că dispozițiile Legii nr. 255/2010 derogă de la dreptul comun în materie (Legea nr. 33/1994), normele atributive de competență ale instanțelor privind exclusiv cuantumul despăgubirilor.

Un alt aspect care a făcut obiectul unor soluții diferite pronunțate în practică a vizat imputarea cheltuielilor de judecată.

Astfel, într-o primă orientare, deși exproprierea s-a realizat sub imperiul Legii nr. 255/2010, s-a considerat că sunt aplicabile dispozițiile Legii nr. 33/1994, conform cărora cheltuielile exproprierii sunt în sarcina expropriatorului.

În cea de-a doua orientare, s-a apreciat că sunt aplicabile dispozițiile Legii nr. 255/2010 – derogatorii de la Legea nr. 33/1994 – care stabilesc ca imputarea cheltuielilor să se realizeze conform dreptului comun.

Sub acest ultim aspect, soluția agreată, în final, în practică a fost în sensul opiniei expuse în punctul de vedere al INM, în sensul că raportarea la dreptul comun nu trebuie să aibă în vedere dispozițiile Legii nr. 33/1994, ci dispozițiile în materie ale Codului de procedură civilă – art. 274 din vechiul C.pr.civ., text invocat de altfel ca temei în favoarea obligării părții care a căzut în pretenții la plata cheltuielilor de judecată.

Cu privire la problemele sesizate la punctele 37 și 38, participanții au agreat, în unanimitate, soluția propusă în punctul de vedere al INM.

39. Titlul problemei de drept:

Admisibilitatea acțiunii în grănițuire în situația în care se dovedește că hotarul despărțitor este pe linia gardului deja existent. Se mai impune a se dispune grănițuirea proprietăților părților în această ipoteză?

Materia: drept civil

Subcategoria: drepturi de proprietate și alte drepturi reale

Obiect ECRIS: grănițuire

Acte normative incidente: art. 560 C. civ.

Cuvânt cheie: grănițuire

Opinia Institutului Național al Magistraturii:

Potrivit art. 560 C. civ. „Proprietarii terenurilor învecinate sunt obligați să contribuie la grănițuire prin reconstituirea hotarului și fixarea semnelor corespunzătoare, suportând, în mod egal, cheltuielile ocazionate de aceasta”. Rezultă, așadar, de o manieră lipsită de echivoc că pe calea acțiunii în grănițuire se urmărește reconfigurarea prin semne exterioare a hotarului existent între două fonduri limitrofe, și nu stabilirea acestui hotar de către instanța de judecată.

Remediul grănițuirii se dovedește eficient atât în situația în care hotarul nu este configurat, dar și atunci când, deși el există prin semne exterioare, granița dintre cele două fonduri limitrofe este contestată.

Prin urmare, existența unor semne exterioare (precum un gard) care marchează limita dintre fonduri nu este în sine un impediment pentru promovarea unei acțiuni în grănițuire. Din acest punct de vedere, se poate afirma că acțiunea în grănițuire este admisibilă, chiar dacă imobilele învecinate sunt delimitate prin semne vizibile.

Dacă însă în urma probatoriului administrat, instanța constată că hotarul corespunde semnelor exterioare existente, demersul reclamantului ce tindea la reconfigurarea întinderii fondurilor limitrofe trebuie respins ca neîntemeiat. Reiterăm aici ideea că instanța nu stabilește ea însăși hotarul dintre fonduri, ci îl reconstituie, astfel că, dacă în fapt o asemenea delimitare există și ea este marcată prin semne exterioare acțiunea trebuie respinsă.

Opinii exprimate de participanții la întâlnire:

S-a precizat că, în realitate, discuția nu vizează admisibilitatea, ci temeinicia acestor acțiuni.

Referitor la problema semnalată, au fost exprimate două opinii, corespunzătoare celor două orientări semnalate și în practica judiciară:

1. Respingerea acțiunii în grănițuire în ipoteza analizată, cu următoarele argumente: pretențiile reclamantului nu au fost dovedite, în condițiile în care s-a constatat că există semne vizibile de demarcație între fonduri, iar probatoriul administrat confirmă (contrar susținerilor reclamantului) linia de hotar existentă; dacă s-ar admite acțiunea, s-ar încălca principiului disponibilității, instanța consfințind linia de hotar contestată de către reclamant; în caz de admitere a acțiunii, pârâtul din acțiunea în grănițuire ar trebui să suporte cheltuielile grănițuirii, ceea ce reprezintă însă o soluție incorectă; chiar în ipoteza în care se respinge acțiunea, considerentele avute în vedere de către instanță (respectiv corespondența dintre semnele de demarcație existente și hotarul dintre fonduri) au valoare decizorie, astfel că ele dobândesc autoritate de lucru judecat, aspect de natură să preîntâmpine eventuale litigii ulterioare.

2. Admiterea acțiunii și stabilirea de către instanță a liniei de hotar, cu motivarea că: este necesar să se consacre juridic aliniamentul de fapt, astfel cum rezultă acesta din probatoriul administrat, având în vedere caracterul real al acțiunii în grănițuire, care impune ca stabilirea unei anumite situații de fapt să nu rămână fără consecințe în plan juridic; în absența unei statuări judecătorești, linia de hotar ar putea fi din nou contestată în cazul înstrăinării fondurilor.

În majoritate, participanții au agreat soluția de respingere a acțiunii, conturată în punctul de vedere al INM.

A fost exprimată însă și opinia contrară, în sensul admiterii acțiunii.

40. Titlul problemei de drept:

Domeniul de aplicare a dispozițiilor art. 5 alin. (1) lit. b) din Legea nr. 221/2009 privind condamnările cu caracter politic și măsurile administrative asimilate acestora, pronunțate în perioada 6 martie 1945 - 22 decembrie 1989

Materia: drept civil

Subcategoria: pretenții

Obiect ECRIS: despăgubiri Legea nr. 221/2009

Acte normative incidente: art. 5 alin. (1) lit. b) și alin. (5) din Legea nr. 221/2009; art. 1 alin. (3) din Titlul VII al Legii nr. 247/2005

Cuvânt cheie: despăgubiri

Opinia Institutului Național al Magistraturii:

Problema semnalată este aceea dacă, în temeiul art. 5 alin. (1) lit. b) din Legea nr. 221/2009, pot fi acordate despăgubiri și pentru terenurile ce intră sub incidența legilor fondului funciar.

Potrivit art. 5 alin. (1) lit. b) din Legea nr. 221/2009, „Orice persoană care a suferit condamnări cu caracter politic în perioada 6 martie 1945-22 decembrie 1989 sau care a făcut obiectul unor măsuri administrative cu caracter politic, precum și, după decesul acestei persoane, soțul sau descendenții acesteia până la gradul al II-lea inclusiv pot solicita instanței de judecată, în termen de 3 ani de la data intrării în vigoare a prezentei legi, obligarea statului la acordarea de despăgubiri reprezentând echivalentul valorii bunurilor confiscate prin hotărâre de condamnare sau ca efect al măsurii administrative, dacă bunurile respective nu i-au fost restituite sau nu a

obținut despăgubiri prin echivalent în condițiile Legii nr. 10/2001 privind regimul juridic al unor imobile preluate în mod abuziv în perioada 6 martie 1945-22 decembrie 1989, republicată, cu modificările și completările ulterioare, sau ale Legii nr. 247/2005 privind reforma în domeniile proprietății și justiției, precum și unele măsuri adiacente, cu modificările și completările ulterioare”.

Prin Decizia nr. 6/2013, pronunțată de Înalta Curte de Casație și Justiție în recurs în interesul legii s-a stabilit, în interpretarea și aplicarea dispozițiilor art. 5 alin. (1) lit. b) din Legea nr. 221/2009, că „pot fi acordate despăgubiri materiale numai pentru aceleași categorii de bunuri care fac obiectul actelor normative speciale de reparație, respectiv Legea nr. 10/2001 și Legea nr. 247/2005, sub imperiul cărora partea interesată să nu fi obținut deja o reparație”.

Din analiza dispozițiilor art. 5 alin. (1) lit. b) din Legea nr. 221/2009 rezultă că legiuitorul a impus o dublă condiționare pentru acordarea despăgubirilor reprezentând echivalentul valorii bunurilor confiscate, și anume:

- bunurile să fi fost confiscate prin hotărârea de condamnare sau, după caz, ca efect al măsurii administrative abuzive;

- bunurile să nu fi fost restituite persoanei îndreptățite sau aceasta să nu fi obținut despăgubiri prin echivalent, în condițiile Legii nr. 10/2001, republicată, cu modificările și completările ulterioare, sau ale Legii nr. 247/2005, cu modificările și completările ulterioare.

Apreciem că prin indicarea Legii nr. 247/2005 în ansamblul său, legiuitorul a avut în vedere și legile fondului funciar, alături de celelalte legi reparatorii în materia bunurilor imobile care au fost preluate abuziv, neexistând nicio justificare pentru impunerea unui regim juridic diferențiat sub aspectul existenței obligației de plată a despăgubirilor, cu atât mai mult cu cât chiar alin. (3) al art. 1 din Titlul VII al Legii nr. 247/2005 vizând regimul stabilirii și plății despăgubirilor aferente imobilelor preluate în mod abuziv face referire și include în domeniul său de reglementare despăgubirile acordate în baza legilor fondului funciar.

Astfel, potrivit textului legal specificat, despăgubirile acordate în baza Legii fondului funciar nr. 18/1991, republicată, cu modificările și completările ulterioare, a Legii nr. 1/2000 pentru reconstituirea dreptului de proprietate asupra terenurilor agricole și celor forestiere, solicitate potrivit prevederilor Legii fondului funciar nr. 18/1991 și ale Legii nr. 169/1997, cu modificările și completările ulterioare, vor urma procedura și se vor supune dispozițiilor privind acordarea despăgubirilor din această lege.

Opinii exprimate de participanții la întâlnire:

În cadrul dezbaterilor, cu privire la problema de drept în discuție, s-au conturat mai multe opinii:

a) Într-o primă opinie – concordantă cu opinia exprimată de INM – s-a apreciat că măsurile reparatorii reglementate de Legea nr. 221/2009 privesc și bunurile care fac obiectul Legii nr. 18/1991. Pentru această soluție pledează interpretarea literală a dispozițiilor art. 5 alin. (1) lit. b) din Legea nr. 221/2009, în conținutul cărora legiuitorul a utilizat conjuncția “sau” atunci când s-a referit la Legea nr. 247/2005 alături de Legea nr. 10/2001. Aceeași formulare este utilizată și în cuprinsul art. 5 alin. (5) al Legii nr. 221/2009, care prevede încetarea de drept a procedurilor de soluționare a notificărilor depuse potrivit Legii nr. 10/2001 sau Legii nr. 247/2005. Or, pe temeiul Legii nr. 247/2005, singurele notificări care puteau fi formulate vizau materia fondului funciar.

b) Într-o a doua opinie, s-a susținut că bunurile ce fac obiectul Legii nr. 18/1991 nu intră în sfera de reglementare a Legii nr. 221/2009. Principalul argument invocat a fost acela că sfera bunurilor care fac obiectul de reglementare al Legii nr. 10/2001 nu a fost modificată prin Legea nr. 247/2005; acest din urmă act normativ nu conține dispoziții de drept substanțial, operând modificări doar sub aspectul normelor de procedură. Prin urmare, excepțiile prevăzute la art. 6 din Legea nr. 10/2001, printre care figurează și imobilele ce fac obiectul Legii nr. 18/1991, au fost menținute și după modificarea Legii nr. 10/2001 prin Legea nr. 247/2005. În consecință, aceste imobile nu pot face nici obiectul Legii nr. 221/2009. Totodată, soluția este susținută de jurisprudența ÎCCJ și de doctrină.

Cu majoritate, participanții au agreeat soluția expusă în punctul de vedere al INM, în sensul că în sfera de aplicare a Legii nr. 221/2009 se includ și bunurile ce fac obiectul Legii nr.

18/1991, fără ca aceasta să echivaleze cu repunerea în termen pentru formularea cererilor de restituire.

A fost exprimată și opinia contrară, potrivit căreia Legea nr. 247/2005 nu extinde categoria bunurilor vizate de Legea nr. 10/2001 și menține exceptarea de la domeniul de reglementare al legii a bunurilor care fac obiectul legii fondului funciar. Norma în discuție introduce o excepție, care este de strictă interpretare și, pe cale de consecință, bunurile expres exceptate nu pot face nici obiectul Legii nr. 221/2009; în același sens este și practica majoritară a Înaltei Curți de Casație și Justiție și doctrina relevantă în materie (a se vedea prof. Flavius Baias)

41. Titlul problemei de drept:

Admisibilitatea acțiunii având ca obiect accesione imobiliară, în raport de dispozițiile art. 35 C. pr. civ. și de cele ale Legii nr. 50/1991, precum și de dispozițiile de drept material prevăzute de art. 492 din vechiul Cod civil și art. 577 din noul Cod civil.

Materia: drept civil

Subcategoria: drepturi de proprietate și alte drepturi reale

Obiect ECRIS: acțiune în constatare

Acte normative incidente: art. 35 C. pr. civ.; art. 492 C. civ. 1864, art. 577 C. civ.; art. 37 alin.

(5) din Legea nr. 50/1991

Cuvânt cheie: acțiune în constatare; inadmisibilitate

Opinia Institutului Național al Magistraturii:

Potrivit art. 35 C. pr. civ.: „Cel care are interes poate să ceară constatarea existenței sau inexistenței unui drept. Cererea nu poate fi primită dacă partea poate cere realizarea dreptului pe orice altă cale prevăzută de lege”.

În cazul accesiei imobiliare artificiale, dacă proprietarul a edificat cu materialele lui, pe propriul teren, o construcție, Legea nr. 50/1991 și legislația secundară (Normele metodologice de aplicare a Legii nr. 50/1991, aprobate prin Ordinul nr. 839 din 12 octombrie 2009 al Ministerului Dezvoltării Regionale și Locuinței) prevăd o procedură administrativă pentru recunoașterea și înscrierea în cartea funciară a dreptului de proprietate. În principal, această procedură este centrată pe obținerea autorizației de construire. În temeiul ei, dar și al procesului-verbal de recepție la finalizarea lucrării, se realizează înscrierea dreptului de proprietate în cartea funciară. Refuzul emiterii autorizației de construire [sau, dacă este cazul, așa cum prevede art. 37 alin. (5) din Legea nr. 50/1991, a certificatului de atestare fiscală pentru construcțiile realizate înainte de 1 august 2001], deschide părții calea sesizării instanței de contencios administrativ.

În măsura în care, așa cum rezultă din cele deja expuse, există o cale specială instituită de lege pentru recunoașterea și întabularea în cartea funciară a dreptului de proprietate, acțiunea în constatarea dobândirii acestui drept trebuie considerată ca fiind inadmisibilă din perspectiva art. 35 C. pr. civ.

Dacă demersul administrativ eșuează, așa cum se întâmplă în cazul celui care, cu încălcarea flagrantă a normelor de drept public, ridică o construcție fără autorizație de construire, dreptul constructorului de a solicita instanței constatarea dreptului său de proprietate nu se reactivează. Se impune ca, și în acest caz, cererea să fie respinsă ca inadmisibilă, nimănui nefiindu-i îngăduit să invoce propria culpă (în cazul nostru, putem vorbi chiar de intenție în a frauda cadrul normativ ce reglementează regimul edificării construcțiilor) pentru a obține protecția legii.

De altfel, chiar dacă s-ar depăși momentul aprecierii cererii ca inadmisibile, prin voința legiuitorului construcțiile realizate fără autorizație de construire nu pot fi considerate ca fiind terminate [astfel, art. 37 alin. (5) din Legea nr. 50/1991 prevede că: „Construcțiile executate fără autorizație de construire sau cu nerespectarea prevederilor acesteia, precum și cele care nu au efectuată recepția la terminarea lucrărilor, potrivit legii, nu se consideră finalizate și nu pot fi întabulate în cartea funciară. În această situație se aplică în continuare sancțiunile prevăzute de lege”. În același sens se pronunță și art. 37 alin. (1) din Legea nr. 7/1996], situație în care nu poate fi concepută nici constatarea judiciară a dobândirii dreptului de proprietate asupra unui edificiu nefinalizat.

Opinii exprimate de participanții la întâlnire:

Problema de drept analizată vizează ipoteza construcțiilor edificate pe propriul teren, de proprietarul acestuia. În cadrul dezbaterilor s-au conturat două opinii:

a) Într-o primă opinie (concordantă soluției INM), s-a susținut că, fără a nega nașterea dreptului de proprietate ca efect al accesiunii, dispozițiile art. 35 C. proc. civ. se opun recunoașterii unui remediu procedural, în sensul constatării judiciare a existenței dreptului de proprietate, câtă vreme este deschisă calea unei acțiuni în realizarea dreptului.

b) Într-o a doua opinie, s-a susținut că instanța poate constata dobândirea prin accesiune a dreptului de proprietate în ipoteza analizată. Cât privește înscrierea în cartea funciară, ea nu se poate realiza decât condiționat de dobândirea autorizației de construire și de întocmirea procesului-verbal de recepție, condiționări care trebuie să rezulte expres din cuprinsul dispozitivului hotărârii.

Participații au acordat, în unanimitate, soluția expusă în punctul de vedere al INM.

42. Titlul problemei de drept:

Calitatea procesuală pasivă a moștenitorului sezinar în acțiunea îndreptată împotriva unei părți decedat pe parcursul procesului, în lipsa emiterii certificatului de moștenitor sau a celui de calitate de moștenitor ori a dovedirii acceptării moștenirii în orice mod

Materia: drept civil

Subcategoria: alte tipuri de cauze

Obiect ECRIS: alte cereri

Acte normative incidente: art. 1125, art. 1113, art. 1114 alin. (2) C. civ.; art. 36 teza I, art. 412 alin. (1) pct. 1, art. 415 pct. 2 C. pr. civ.

Cuvânt cheie: moștenitor sezinar; calitate procesuală pasivă

Opinia Institutului Național al Magistraturii:

Potrivit art. 1125 C. civ., „Pe lângă stăpânirea de fapt exercitată asupra patrimoniului succesoral, sezina le conferă moștenitorilor sezinari (soțul supraviețuitor, descendenții și ascendenții privilegiați – n.n.) și dreptul de a administra acest patrimoniu și de a exercita drepturile și acțiunile defunctului”.

În conformitate cu art. 1127 alin. (1) C. civ., „Moștenitorii legali nesezinari dobândesc sezina numai prin eliberarea certificatului de moștenitor, dar cu efect retroactiv din ziua deschiderii moștenirii”.

„Până la intrarea în stăpânirea de fapt a moștenirii, moștenitorul legal nesezinar nu poate fi urmărit în calitate de moștenitor”, potrivit alin. (2) al aceluiași articol.

Apreciem că dispozițiile legale menționate anterior nu sunt de natură să susțină însă concluzia că legitimarea procesuală pasivă este conferită prin simpla calitate a succesibilului de sezinar, fiind necesară însușirea de către acesta a calității de moștenitor, prin acceptarea succesiunii într-unul dintre modurile prevăzute de lege.

Astfel, în primul rând, potrivit art. 1106 C. civ., „Nimeni nu poate fi obligat să accepte o moștenire ce i se cuvine”, iar, în conformitate cu art. 1114 alin. (2) C. civ., „Moștenitorii legali (...) răspund pentru datoriile și sarcinile moștenirii numai cu bunurile din patrimoniul succesoral, proporțional cu cota fiecăruia”. De asemenea, art. 36 teza I C. pr. civ. prevede că legitimarea procesuală rezultă din „identitatea dintre părți și subiectele raportului juridic litigios, astfel cum acesta este dedus judecății”.

În acest context, din moment ce, sub aspectul dreptului substanțial, un succesibil sezinar, neacceptant al moștenirii, nu răspunde pentru datoriile și sarcinile moștenirii, nici în planul dreptului procesual, acesta nu ar putea avea calitate procesuală pasivă, neputând fi obligat prin hotărârea judecătorească pronunțată în cauză.

În al doilea rând, în sprijinul acestei soluții, poate fi adus și argumentul de text și anume acela că art. 1125 C. civ. face referire numai la „dreptul (moștenitorilor sezinari – n.n.) de a administra acest patrimoniu și de a exercita drepturile și acțiunile defunctului, neprevăzând în

cuprinsul său și obligațiile defunctului”, acestea excluzându-se astfel, prin folosirea argumentului de interpretare logică *per a contrario*.

În al treilea rând, nu se poate face abstracție în problema supusă analizei de dispozițiile art. 412 alin. (1) pct. 1 și art. 415 pct. 2 C. pr. civ., care fac referire la moștenitori, fără deosebire după cum aceștia sunt sezinari sau nu.

În al patrulea rând, stăpânirea de fapt a bunurilor succesoriale prezintă caracter echivoc sub aspectul acceptării moștenirii, neavând în mod necesar valoarea unei acceptări tacite a acesteia.

De asemenea, simpla chemare în judecată a succesibilului sezinar nu se încadrează în situațiile expres și limitativ prevăzute de lege de acceptare forțată a moștenirii.

Legea a pus la dispoziția reclamantului, în situația în care pârâtul a decedat pe parcursul desfășurării procesului, o cale procedurală pentru determinarea succesibilului să-și exprime opțiunea succesorală, într-un termen judecătoresc redus față de cel legal de opțiune. Astfel, potrivit art. 1113 C. civ., „(1) Pentru motive temeinice, la cererea oricărei persoane interesate, un succesibil poate fi obligat, cu aplicarea procedurii prevăzute de lege pentru ordonanța președințială, să își exercite dreptul de opțiune succesorală înăuntrul unui termen stabilit de instanța judecătorească, mai scurt decât cel prevăzut la art. 1103. (2) Succesibilul care nu optează în termenul stabilit de instanța judecătorească este considerat că a renunțat la moștenire”.

Cu majoritate, participanții au îmbrățișat soluția expusă în opinia INM.

A fost exprimată și opinia contrară, în sensul că moștenitorul sezinar poate fi chemat în judecată în calitate sa de moștenitor legal, în absența certificatului de moștenitor/certificatului de calitate de moștenitor, numai pe baza actelor de stare civilă.

43. Titlul problemei de drept:

Posibilitatea constatării de către C.N.C.D. sau de către instanțele judecătorești a unor discriminări ce provin din acte normative și repararea discriminării prin acordarea despăgubirilor aferente, raportat la Deciziile nr. 818-821, 997 din anul 2008 ale Curții Constituționale

Materia: drept civil

Subcategoria: pretenții

Obiect ECRIS: pretenții

Acte normative incidente: Deciziile Curții Constituționale nr. 818-821/2008; Decizia Curții Constituționale nr. 997/2008

Cuvânt cheie: despăgubiri; discriminare

Aspecte preliminare. Prin Decizia Curții Constituționale nr. 818/2008⁵, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 537 din 16 iulie 2008, s-a constatat că prevederile art. 1, art. 2 alin. (3) și art. 27 alin. (1) din O.G. nr. 137/2000 sunt neconstituționale, în măsura în care din acestea se desprinde înțelesul că instanțele judecătorești au competența să anuleze ori să refuze aplicarea unor acte normative cu putere de lege, considerând că sunt discriminatorii, și să le înlocuiască cu norme create pe cale judiciară sau cu prevederi cuprinse în alte acte normative.

De asemenea, prin Decizia Curții Constituționale nr. 997/2008, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 774 din 18 noiembrie 2008, s-a constatat că dispozițiile art. 20 alin. (3) din O.G. nr. 137/2000 sunt neconstituționale, în măsura în care sunt interpretate în sensul că acordă Consiliului Național pentru Combaterea Discriminării competența ca, în cadrul activității sale jurisdicționale, să anuleze ori să refuze aplicarea unor acte normative cu putere de lege, considerând că sunt discriminatorii, și să le înlocuiască cu norme create pe cale judiciară sau cu prevederi cuprinse în alte acte normative.

⁵ Aceleași dispoziții normative au fost declarate neconstituționale și prin Decizia Curții Constituționale nr. 819 din 3 iulie 2008, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 537 din 16 iulie 2008, prin Decizia Curții Constituționale nr. 820 din 3 iulie 2008, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 537 din 16 iulie 2008, și prin Decizia Curții Constituționale nr. 821 din 3 iulie 2008, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 537 din 16 iulie 2008.

Soluții posibile. Cu privire la problema supusă analizei, pot fi identificate două posibile soluții.

A) Potrivit uneia dintre ele, Consiliul Național pentru Combaterea Discriminării și instanțele judecătorești au dreptul să constate existența discriminării normative. Totodată, instanțele au dreptul să acorde despăgubiri persoanelor astfel discriminate, pentru următoarele argumente:

- din niciun considerent al deciziilor Curții Constituționale specificate nu rezultă că acestui Consiliu sau instanțelor judecătorești le-ar fi fost înlăturate atribuțiile de a constata existența unor discriminări care își au sorginea în acte normative, ci statuarea Curții a fost numai în sensul interdicției acestora de a anula ori refuza aplicarea unor acte normative cu putere de lege, considerând că sunt discriminatorii, și de a le înlocui cu norme create pe cale judiciară sau cu prevederi cuprinse în alte acte normative;

- dimpotrivă, Curtea Constituțională a constatat că, în vederea îndeplinirii rolului său de garant al respectării și aplicării principiului nediscriminării, Consiliul Național pentru Combaterea Discriminării este chemat să vegheze, printre altele, inclusiv asupra modului în care este respectat acest principiu în conținutul actelor normative;

- Înalta Curte de Casație și Justiție, în decizia nr. 5060/2013, pronunțată în dosarul nr. 361/42/2011/a1, a subliniat că a accepta un alt raționament înseamnă a ajunge la concluzia, absurdă, că nici Consiliul Național pentru Combaterea Discriminării și, implicit, nici instanțele de judecată nu ar mai putea constata existența discriminării care provine din aplicarea unor acte normative, sub cuvânt că interferează cu puterea legislativă, ceea ce, în mod evident, încalcă mai multe principii, între care principiul constituțional al liberului acces la justiție;

- prin acordarea despăgubirilor în favoarea victimelor discriminării normative, instanțele judecătorești nu anulează și nici nu refuză aplicarea unor acte normative, întrucât nu acordă drepturile prevăzute de acestea, ci statuează asupra existenței discriminării și, urmare a acesteia, acordă despăgubiri, între drepturile legale și despăgubirile acordate existând diferență de natură juridică;

- de asemenea, instanțele judecătorești nu creează în favoarea persoanelor specificate drepturi legale similare celor prevăzute pentru alte categorii de persoane, apelând la alte acte normative, ci acordă despăgubiri, potrivit dreptului comun, drepturile menționate constituind numai un criteriu de evaluare al prejudiciului suferit;

- pentru motivele în temeiul cărora este interzisă discriminarea (rasă sau origine etnică, religie, orientare sexuală, vârstă și handicap) și care intră în obiectul de reglementare al Directivei nr. 2000/78/CE din 27 noiembrie 2000 (transpusă în dreptul intern prin O.G. nr. 137/2000), art. 16 din cuprinsul acesteia, prevede că statele membre iau măsurile necesare: a) anulării actelor cu putere de lege și actelor administrative care contravin principiului egalității de tratament; b) declarării drept nule și neavenite sau modificării dispozițiilor care contravin principiului egalității de tratament, prevăzute în contractele sau convențiile colective, în regulamentele interne ale întreprinderilor, precum și în statutele profesiilor independente și ale organizațiilor lucrătorilor și angajatorilor, iar, potrivit art. 17 din aceeași directivă, statele membre stabilesc regimul sancțiunilor aplicabile în cazul nerespectării dispozițiilor naționale adoptate conform prezentei directive și iau toate măsurile necesare pentru asigurarea aplicării acestora; sancțiunile astfel prevăzute, care pot consta în despăgubirea victimei, trebuie să fie efective, proporționale și disuasive; statele membre notifică aceste dispoziții Comisiei până la 2 decembrie 2003, iar toate modificările ulterioare aferente, în cel mai scurt timp;

- prin declararea neconstituționalității dispozițiilor O.G. nr. 137/2000, ce a transpus în dreptul intern directiva specificată, aceasta nu mai este corect transpusă, astfel încât se impune acordarea dreptului Consiliului Național pentru Combaterea Discriminării și instanțelor judecătorești de a constata și de a înlătura efectele discriminării rezultate din lege, putând fi invocat direct textul din directivă în domeniul acesteia de aplicare (care exclude însă motive de discriminare precum trecerea într-o altă tranșă de vechime, dobândirea titlului de doctor) când acțiunea este îndreptată împotriva statului sau a unei autorități de stat. Astfel, directiva este un act destinat statelor UE și trebuie transpusă de acestea în legislațiile lor naționale. Totuși, în anumite cazuri, Curtea de Justiție le recunoaște un efect direct, în scopul de a proteja drepturile persoanelor fizice. Astfel, Curtea a stabilit în jurisprudența sa că o directivă are un efect direct dacă dispozițiile

acesteia sunt necondiționate și suficient de clare și precise și dacă țara din UE nu a transpus directiva în termenul prevăzut (Hotărârea din data de 4 decembrie 1974, Van Duyn).

B) În conformitate cu un alt punct de vedere, instanțele de judecată nu au dreptul să constate discriminarea normativă și nici să acorde despăgubiri persoanelor discriminate prin textele de lege, pentru cele arătate în continuare:

- prin folosirea termenilor de anulare, abrogare, modificare, în cuprinsul deciziilor menționate, Curtea Constituțională a dorit să împiedice înlăturarea pe cale indirectă a aplicării legii considerate discriminatorii de către instanță și deci anularea situației create prin discriminare.

- este eronată interpretarea Deciziilor Curții Constituționale nr. 818-821/2008, în sensul că din formularea „instanțele nu au competența de a institui, modifica și abroga norme juridice de aplicare generală” ar rezulta că nu le este interzis a constata totuși că actul respectiv este discriminatoriu. O astfel de interpretare nesocotește intenția clară enunțată în deciziile menționate, și anume că instanțele nu pot înlătura aplicarea unor legi prin constatarea unor discriminări în cuprinsul acestora. De altfel, nici nu este posibil ca o instanță de judecată să constate că un act normativ este discriminatoriu și cu toate acestea actul respectiv să se aplice în continuare. Simplul fapt al constatării discriminării atrage și neaplicarea prevederii legale discriminatorii. Din moment ce instanțele nu pot constata că un act normativ este discriminatoriu, rezultă în mod evident că acestea nu ar putea acorda nici despăgubirile aferente.

- interpretarea în ansamblu a conținutului O.G. nr. 137/2000 confirmă cele reținute mai sus. Analizând prevederile art. 27 corelate cu art. 2-5 din O.G. nr. 137/2000 rezultă că instanțele de judecată analizează existența unor discriminări rezultate din orice prevederi, criterii, practici, fapte, comportamente pasive sau active ori măsuri aparținând unor persoane fizice sau juridice, publice sau private, precum și instituțiilor publice. Din spiritul acestui act normativ rezultă obligația generală a instanțelor de judecată ca, în temeiul art. 27 alin. (1), să acorde despăgubiri și să restabilească situația anterioară discriminării sau să anuleze situația creată prin discriminare. Însă nu decurge nici direct (și nici chiar indirect) din cuprinsul ordonanței faptul că instanțele ar putea constata existența unui comportament discriminatoriu al legiuitorului.

- aceeași soluție este oferită de Curtea Constituțională prin Decizia nr. 997/2008 și posibilității Consiliului Național pentru Combaterea Discriminării de a constata discriminări ce rezultă din aplicarea unor acte normative. Cu privire la Consiliul Național pentru Combaterea Discriminării, Curtea Constituțională a stabilit că acesta nu poate constata și înlătura efectele discriminării rezultate din aplicarea unor acte normative, conform O.G. nr. 137/2000. Din considerentele Deciziei nr. 997/2008 rezultă că acesta poate cel mult să constate existența unor discriminări în conținutul unor acte normative și să formuleze recomandări sau să sesizeze autoritățile competente pentru a modifica respectivele texte de lege. Însă această posibilitate nu include și înlăturarea efectelor discriminării constatate de Consiliul Național pentru Combaterea Discriminării întrucât, prin aceasta ar interfera în competențele legislativului, prin înlăturarea aplicabilității unor acte normative și instituirea aplicabilității altora, dar și în competențele Curții Constituționale, care îndeplinește rolul de legislator negativ. Din aceste motive, asemenea instanțelor de judecată, nici Consiliul nu poate lua măsuri reparatorii, dacă identifică discriminări care rezultă din acte normative;

- în esență, constatarea discriminării presupune contrarietatea dintre legea pretins discriminatorie și Constituție. Aceasta pentru că o lege este discriminatorie numai dacă ea contravine principiului nediscriminării reglementat prin art. 16 din Constituție. Prin urmare, a afirma despre o lege că este discriminatorie înseamnă a susține că ea este și neconstituțională. Iar constatarea neconstituționalității poate fi realizată numai prin invocarea excepției de neconstituționalitate, incident care este atributul exclusiv al Curții Constituționale. Or, în absența declarării ei ca neconstituțională, o lege, fie ea și discriminatorie, nu poate constitui temei pentru acordarea de despăgubiri persoanei care se pretinde a fi fost discriminată.

- instanțele de judecată, respectiv Consiliul Național pentru Combaterea Discriminării nu pot aplica direct dispozițiile Directivei 2000/78/CE pentru motive de discriminare precum trecerea într-o altă tranșă de vechime, dobândirea titlului de doctor, categorii socio-profesionale,

loc de muncă. Directiva 2000/43/CE și Directiva 2000/78/CE⁶ enumeră în mod exhaustiv⁷, la articolul (1), motivele în temeiul cărora este interzisă discriminarea: rasă sau origine etnică, religie, orientare sexuală, vârstă și handicap. O.G. nr. 137/2000 transpune cele două directive, dar conține și motive sau criterii suplimentare ale discriminării, ce nu intră sub incidența dreptului Uniunii Europene. Atât timp cât legiuitorul național nu a formulat o trimitere expresă în cuprinsul ordonanței la conținutul unor dispoziții ale dreptului Uniunii Europene prin care să arate că înțelege să supună aceluiași regim de reparare a prejudiciului și încălcările normelor de nediscriminare rezultate numai din legislația națională, nu poate fi justificată extinderea competențelor Uniunii în această materie.

- în concluzie, instanțele de judecată au obligația de a aplica O.G. nr. 137/2000, așa cum a fost interpretată prin deciziile nr. 818-821 și 997 din 2008 ale Curții Constituționale, fiind greșită aplicarea directă a Directivei nr. 2000/78/CE a Uniunii Europene pentru alte motive (în temeiul cărora este interzisă discriminarea) decât acelea care intră în obiectul ei de reglementare.

Opinia formatorilor cu normă întreagă din cadrul I.N.M este în sensul soluției de la lit. B).

Opinii exprimate de participanții la întâlnire:

Referitor la problema supusă analizei, în cadrul dezbaterilor au fost reiterate/nuanțate punctele de vedere prezentate în cuprinsul punctajului INM. Astfel, s-a arătat că:

- în practică, constatările instanțelor nu au vizat caracterul discriminatoriu al legii, ci doar constatarea discriminării persoanelor în situații concrete, ca urmare a aplicării dispozițiilor legale. Referitor la acest aspect, s-a precizat însă că a constata discriminarea normativă a unei persoane într-o situație dată echivalează cu afirmarea caracterului discriminatoriu al legii;

- dispozițiile art. 27 din O.G. nr. 137/2000 presupun parcurgerea a două etape distincte: acordarea de despăgubiri ca urmare a constatării discriminării, respectiv repunerea în situația anterioară discriminării sau anularea situației create prin discriminare; decizia Curții Constituționale nr. 997/2008 recunoaște, în continuare, posibilitatea CNCD de a constata existența unor discriminări și de a formula recomandări; pe de altă parte, cât privește instanțele, deciziile Curții Constituționale în discuție fac referire doar la posibilitatea instanțelor de a se pronunța cu privire la repunerea în situația anterioară discriminării sau anularea situației create prin discriminare, în același sens fiind și jurisprudența Înaltei Curți de Casație și Justiție⁸. Prin urmare, ceea ce nu mai pot face instanțele judecătorești și CNCD este anularea situației discriminatorii prin acordarea sporului/dreptului anulat printr-un act normativ;

- deciziile Curții Constituționale fac referire la dispozițiile O.G. nr. nr. 137/2000 în ansamblu, fără a distinge între categoriile de discriminări - astfel cum o fac directivele europene care enumeră exhaustiv motivele pentru care este interzisă discriminarea - iar a nega posibilitatea instanțelor de a constata discriminarea unei persoane contravine dispozițiilor art. 16 și 17 ale Directivei 2000/78/CE. S-a reamintit, în acest context, că împotriva României a fost declanșată o procedură de infringement, ca urmare a faptului că dispozițiile art. 16 și 17 nu au fost transpuse corect în legislația internă (raportat la interpretarea dată în practică a deciziilor Curții Constituționale), ceea ce conduce la imposibilitatea aplicării de sancțiuni pentru ipoteza în care actele de discriminare sunt rezultatul unor dispoziții juridice. S-a evidențiat însă, în acest context, că aplicarea directă a directivelor poate avea loc numai pentru motivele de discriminare care fac obiectul de reglementare al acestora.

⁶Directiva 2000/43/CE a Consiliului din 29 iunie 2000 de punere în aplicare a principiului egalității de tratament între persoane, fără deosebire de rasă sau origine etnică și Directiva 2000/78/CE de creare a unui cadru general în favoarea egalității de tratament în ceea ce privește încadrarea în muncă și ocuparea forței de muncă.

⁷ Hotărârea Coleman, C-303/06, EU:C:2008:415

⁸ "(...) din niciun considerent al hotărârii nu rezultă că acestui Consiliu sau instanțelor judecătorești le-ar fi fost înlăturate atribuțiile de a constata existența unor discriminări care își au sorginea în acte normative sau de a formula recomandări sau de a sesiza autoritățile competente în vederea asanării respectivelor prevederi. Dimpotrivă, Curtea Constituțională a constatat că, în vederea îndeplinirii rolului său de garant al respectării și aplicării principiului nediscriminării, CNCD și instanțele investite cu asemenea acțiuni sunt chemate să vegheze, printre altele, inclusiv asupra modului în care este respectat acest principiu."

– deciziile Curții Constituționale nu fac decât să reșeze forța puterilor în stat; ele nu se opun posibilității instanțelor judecătorești de a constata existența situațiilor discriminatorii și de a acorda despăgubiri. În acest sens, poate fi invocat și Protocolul nr. 12 la Convenția europeană a drepturilor omului care permite constatarea discriminărilor provocate prin lege. S-a menționat însă că Protocolul nr. 12 nu operează independent, neputând fi invocat ca temei decât în relație cu unul din articolele Convenției europene a drepturilor omului;

– în ipoteza în care instanța apreciază că un text de lege este sursa unei discriminări normative, remediul îl reprezintă sesizarea Curții Constituționale cu excepția de neconstituționalitate a acelei dispoziții și nu constatarea de către instanță a discriminării.

Având în vedere argumentele expuse în favoarea ambelor soluții evidențiate în punctul de vedere al INM și întrucât nu s-a reușit conturarea unei opinii majoritare cu privire la problema de drept supusă discuției, s-a decis amânarea discutării acesteia pentru întâlnirea viitoare.

Întocmit:

judecător Ioan Stelian Vidu, formator INM

Nadia-Simona Țăran, personal de specialitate juridică asimilat magistraților, INM

Avizat:

judecător Daniela Calai, Președinte Secția I civilă, Curtea de Apel Timișoara

Data 23.12.2015